

JABATAN AUDIT NEGARA

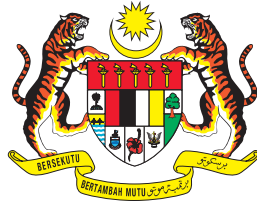
LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA

PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI DAN
PRESTASI KEWANGAN
AGensi NEGERI

KELANTAN

TAHUN 2018

LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA

**PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI
DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI**

**NEGERI KELANTAN
TAHUN 2018**

Jabatan Audit Negara Malaysia

The background features a teal grid pattern in the upper half and abstract wavy shapes in shades of teal, blue, and grey in the lower half.

KANDUNGAN

KANDUNGAN

PENDAHULUAN	vii

RINGKASAN EKSEKUTIF	xi

BAHAGIAN I PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018

Pendahuluan	1 - 3
Objektif dan Metodologi Pengauditan	1 - 4
Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2018	1 - 5

BAHAGIAN II ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Latar Belakang	2 - 3
Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri	2 - 3
Penyata Prestasi Kewangan	2 - 3
Kumpulan Wang Disatukan	2 - 4
Wang Awam	2 - 6
Akaun Hasil Disatukan	2 - 7
Akaun Pinjaman Disatukan	2 - 17
Akaun Amanah Disatukan	2 - 18
Penyata Akaun Memorandum	2 - 32
Rumusan Audit	2 - 39
Syor Audit	2 - 40

BAHAGIAN III

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

Pendahuluan	3 - 3
Pengauditan Penyata Kewangan	3 - 3
Kedudukan Penyerahan Penyata Kewangan	3 - 4
Pemakaian Piawaian Perakaunan	3 - 5
Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan	3 - 5
Pembentangan Penyata Kewangan	3 - 8
Analisis Prestasi Kewangan	3 - 9
Bidang Utama Audit (<i>Key Audit Areas</i>)	3 - 23
Rumusan Audit	3 - 26
Syor Audit	3 - 27

BAHAGIAN IV

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Aktiviti Jabatan/Agensi serta Pengurusan Syarikat Kerajaan	4 - 3
Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri	4 - 3

PENUTUP

5 - 3

LAMPIRAN

Lampiran I	-	Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri	6 - 3
Lampiran II	-	Pernyataan Pegawai Kewangan Negeri dan Bendahari Negeri	6 - 7
Lampiran III	-	Penyata Kedudukan Kewangan	6 - 8
Lampiran IV	-	Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai	6 - 9
Lampiran V	-	Penyata Prestasi Kewangan	6 - 11
Lampiran VI	-	Penyata Akaun Memorandum	6 - 12
Lampiran VII	-	Nota Kepada Penyata Kewangan	6 - 13

AKRONIM

7 - 3

The background features a teal grid pattern in the upper half and abstract wavy shapes in shades of teal, blue, and grey in the lower half.

PENDAHULUAN

PENDAHULUAN

---

1. Perkara 106 dan 107 Perlembagaan Persekutuan dan Akta Audit 1957 menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan Kerajaan Persekutuan/Negeri/Agensi dan mengemukakan Laporan mengenainya kepada Kebawah Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan. Kebawah Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong akan memperkenalkan supaya Laporan itu dibentangkan di Parlimen manakala Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan pula akan memperkenalkan untuk dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

2. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2018 ini mengandungi perkara seperti berikut:

- i. Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri;
- ii. Analisis Kewangan Kerajaan Negeri;
- iii. Penyerahan, Pengesahan, Pembentangan Penyata Kewangan dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri; dan
- iv. Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara dan Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri.

3. Laporan mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2018 disediakan hasil daripada pengauditan yang dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri dan beberapa jabatan negeri sepanjang tahun 2018. Bagi tujuan pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2018, pengauditan terhadap sistem perakaunan serta dokumen yang berkaitan dengan terimaan dan bayaran telah dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri.

4. Pengauditan dijalankan bertujuan untuk memberikan pendapat sama ada Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berkenaan menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan mengenainya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Pengauditan dijalankan dengan berpanduan kepada Akta Audit 1957 dan piawaian pengauditan yang diluluskan serta *The International Standards of Supreme Audit Institutions* (ISSAI).

5. Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pegawai Jabatan/Agensi Negeri Kelantan yang telah memberikan kerjasama kepada pegawai saya sepanjang pengauditan dijalankan. Saya juga ingin menzahirkan penghargaan dan terima kasih kepada pegawai saya yang telah berusaha gigih serta memberikan sepenuh komitmen untuk menyiapkan Laporan ini.

(DATO' NIK AZMAN NIK ABDUL MAJID)

Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya

24 Oktober 2019

The background features a teal color scheme. The upper portion has a fine grid pattern. The lower portion is decorated with large, flowing, wavy shapes in various shades of teal and dark blue. The text 'RINGKASAN EKSEKUTIF' is positioned in the middle-right area, with a horizontal line underlining the word 'EKSEKUTIF'.

RINGKASAN EKSEKUTIF

RINGKASAN EKSEKUTIF

Perkara Utama

Apa yang diaudit?

- Seksyen 16(1), Akta Tatacara Kewangan 1957 menghendaki Pihak Berkuasa Kewangan Negeri menyediakan penyata kewangan tahunan secepat mungkin selepas penutupan akaun bagi tahun berkenaan. Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan disediakan oleh Pegawai Kewangan Negeri berasaskan asas perakaunan tunai ubah suai.
- Penyata ini yang melaporkan kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan tahun 2018 mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan.
- Pengauditan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan dilaksanakan selaras dengan Seksyen 5(1)(a) Akta Audit 1957 yang menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit akaun persekutuan dan negeri.
- Jabatan Audit Negara di samping mengesahkan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan, juga membuat analisis terhadap kedudukan kewangan kerajaan negeri.
- Analisis Audit merangkumi perkara mengenai trend dan kedudukan kewangan, wang tunai, pelaburan, hasil, perbelanjaan mengurus, amanah, pinjaman dan hutang kerajaan negeri.
- Analisis yang dibuat adalah berdasarkan Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan Kerajaan.
- Seksyen 5(1)(c) Akta Audit 1957, menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan Agensi Negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Majlis Agama Islam (MAI) dan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT).

Mengapa ia penting untuk diaudit?

- Pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2018 adalah untuk memberi pendapat sama ada penyata tersebut menunjukkan kedudukan kewangan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.
- Pengauditan Penyata Kewangan telah dilaksanakan berdasarkan *The International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI)* dan Garis Panduan Pengauditan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri.
- Analisis yang dijalankan bertujuan untuk menilai tahap prestasi kewangan Kerajaan Negeri Kelantan secara menyeluruh pada akhir tahun 2018, di samping membantu kerajaan negeri memperkukuh prestasi kewangannya pada tahun akan datang.
- Pengauditan Penyata Kewangan Agensi Negeri dilaksanakan untuk mengesah dan memastikan penyata kewangan bebas daripada kesalahan dan ketinggalan yang material serta memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama berpandukan akta dan piawaian yang diluluskan.

Apa yang ditemui Audit?

**BAHAGIAN I
Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan
Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2018**

- Secara keseluruhannya, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan menunjukkan gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018. Rekod perakaunannya juga telah diselenggara dengan teratur dan kemas kini.

**BAHAGIAN II
Analisis Kewangan Kerajaan Negeri**

- Analisis Audit mendapati kedudukan kewangan kerajaan negeri adalah stabil. Baki terkumpul Kumpulan Wang Disatukan pada akhir tahun 2018 adalah berjumlah RM72.19 juta iaitu meningkat sejumlah RM9.47 juta berbanding RM62.72 juta pada akhir tahun 2017.

- Akaun Hasil Disatukan menunjukkan lebih semasa berjumlah RM40.46 juta. Kutipan hasil meningkat sejumlah RM5.61 juta atau 1% menjadi RM586.94 juta berbanding RM581.33 juta pada tahun 2017.
- Prestasi perbelanjaan dan pelaksanaan projek pembangunan kerajaan negeri di bawah RMKe-11 pada tahun 2018 adalah baik iaitu sejumlah RM158.37 juta atau 50.7% telah dibelanjakan berbanding RM312.14 juta peruntukan yang diluluskan. Daripada 1,017 jumlah projek yang dirancang, 978 projek atau 96.2% telah disiapkan sepenuhnya, 17 projek atau 1.7% sedang dilaksanakan dan 22 projek atau 2.1% masih belum dimulakan.
- Baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM23.63 juta atau 2.2% daripada RM1.051 bilion pada tahun 2017 kepada RM1.075 bilion pada tahun 2018. Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM49.10 juta atau 15.3% daripada RM321.56 juta pada tahun 2017 kepada RM370.66 juta pada tahun 2018.
- Jumlah hutang awam meningkat sejumlah RM13.87 juta atau 1% menjadi RM1.435 bilion berbanding RM1.421 bilion pada tahun 2017. Tunggakan bayaran balik hutang awam oleh kerajaan negeri meningkat sejumlah RM52.04 juta atau 11.9% menjadi RM490.82 juta berbanding RM438.78 juta pada tahun 2017.

BAHAGIAN III

Penyerahan, Pengesahan, Pembentangan Penyata Kewangan dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri

- Kesemua 22 agensi negeri telah mengemukakan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 untuk diaudit.
- Dua puluh satu daripada 22 penyata kewangan agensi negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 telah diaudit dan diberi Pendapat Tanpa Teguran kecuali Perbadanan Menteri Besar Kelantan diberi Pendapat Berteguran.
- Berdasarkan sembilan (9) penyata kewangan BBN dan penyata kewangan MAI, kedudukan kewangan bagi tahun 2018 adalah memuaskan berbanding tahun 2017.

- Pada akhir tahun 2018, lebih pendapatan terkumpul BBN dan MAI meningkat sejumlah RM24.35 juta atau 2.7%, jumlah aset meningkat sejumlah RM128.42 juta atau 6.4%, aset semasa bersih menurun sejumlah RM25.31 juta atau 15.1% dan lebih pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa menurun sejumlah RM18.36 juta atau 45.3% berbanding tahun 2017.
- Pada 31 Disember 2018, 14 daripada 34 anak syarikat di bawah lima (5) BBN dan MAI telah mendapat lebih terkumpul secara keseluruhannya berjumlah RM95.38 juta. Sebanyak 20 anak syarikat menunjukkan defisit terkumpul keseluruhannya berjumlah RM77.10 juta.
- Berdasarkan 12 penyata kewangan PBT, kedudukan kewangan bagi tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti berikut:
  - Sembilan (9) PBT mencatatkan lebih berjumlah RM40.71 juta pada tahun 2018. Tiga (3) PBT yang lain pula mencatatkan defisit berjumlah RM3.62 juta. Tunggakan cukai taksiran telah meningkat sejumlah RM3.19 juta atau 7.2% daripada RM44.43 juta pada tahun 2017 menjadi RM47.62 juta pada tahun 2018.

BAHAGIAN I

**PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI KELANTAN**
bagi tahun berakhir 31 Disember 2018

BAHAGIAN I

PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018

FAKTA UTAMA PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN

01.01.2018 - 31.12.2018 tahun kewangan kerajaan negeri	31 Julai 2019 tarikh akhir penyerahan penyata kewangan untuk diaudit	15 Januari 2019 tarikh penyerahan sebenar penyata kewangan untuk diaudit
Komponen Penyata Kewangan	• Penyata Kedudukan Kewangan • Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai • Penyata Prestasi Kewangan • Penyata Akaun Memorandum • Nota Kepada Penyata Kewangan	
Jenis Pendapat Audit	Pendapat Tanpa Teguran	

1. PENDAHULUAN

1.1. Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan, 1957 menghendaki Pihak Berkuasa Kewangan Negeri menyediakan penyata kewangan secepat mungkin selepas penutupan akaun bagi tahun berkenaan. Penyata tersebut hendaklah dikemukakan kepada Ketua Audit Negara dalam tempoh tujuh (7) bulan selepas berakhirnya tahun kewangan berkenaan untuk diaudit seperti diperuntukkan di bawah Seksyen 9 Akta Audit, 1957.

1.2. Selaras dengan peruntukan undang-undang tersebut, YB Pegawai Kewangan Negeri telah mengemukakan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 kepada Jabatan Audit Negara pada **15 Januari 2019**. Penyata tersebut melaporkan semua urusan niaga kewangan asas tunai bagi tahun 2018 berkaitan dengan sumber dan penggunaan wang awam. Penyata ini mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan.

1.3. Penyata Kedudukan Kewangan menunjukkan jumlah pegangan Wang Awam Kerajaan terdiri daripada wang tunai dan pelaburan yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan. Selaras dengan asas perakaunan tunai ubah suai yang diguna pakai oleh kerajaan negeri, hanya Pelaburan Am yang terdiri daripada saham yang dilaporkan dalam Penyata Kedudukan Kewangan. Pelaburan lain pula dilaporkan dalam Penyata Akaun Memorandum.

1.4. Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai menunjukkan aliran masuk dan aliran keluar tunai dan kesetaraan tunai bagi tahun berakhir 31 Disember 2018.

Penerimaan adalah terdiri daripada hasil, pinjaman, penerimaan modal dan penerimaan lain seperti amanah dan deposit. Pembayaran pula adalah untuk membiayai perbelanjaan mengurus, pembangunan, modal serta bayaran balik pinjaman.

1.5. Penyata Prestasi Kewangan menunjukkan lebih atau kurang hasil keseluruhan berbanding jumlah perbelanjaan mengurus dan pembangunan serta sumber pembiayaannya. Penyata ini juga menunjukkan pergerakan dana dalam Pinjaman, Terimaan Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan serta Perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah.

1.6. Penyata Akaun Memorandum adalah akaun yang menunjukkan kedudukan aset dan liabiliti kerajaan negeri. Aset kerajaan negeri merangkumi Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan. Liabiliti kerajaan negeri pula terdiri daripada hutang kerajaan negeri kepada Kerajaan Persekutuan.

1.7. Nota kepada Penyata Kewangan pula memberi penerangan dan maklumat terperinci mengenai jumlah yang ditunjukkan dalam penyata kewangan. Nota ini juga mengandungi maklumat tambahan seperti peristiwa yang berlaku selepas tarikh penyata kedudukan kewangan dan angka perbandingan.

2. OBJEKTIF DAN METODOLOGI PENGAUDITAN

2.1. Pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2018 adalah untuk memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan kewangan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Pengauditan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan telah dilaksanakan berdasarkan *The International Standards of Supreme Audit Institutions* (ISSAI) dan Garis Panduan Pengauditan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri.

2.2. Pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen (pengauditan interim) dijalankan secara berterusan sepanjang tahun 2018 sehingga bulan April tahun 2019. Pemerhatian Audit mengenainya telah dibangkitkan kepada Pejabat Perbendaharaan Negeri Kelantan dan Jabatan/Agensi Negeri sebaik sahaja sesuatu pengauditan selesai dijalankan.

2.3. *Exit Conference* bersama YB Setiausaha Kerajaan Negeri, YB Pegawai Kewangan Negeri dan Ketua Jabatan telah diadakan pada 2 Mei 2019.

3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018

3.1. Akta Audit 1957 dan piawaian pengauditan menghendaki pengauditan dirancang dan dilaksanakan bagi mendapat kepastian yang munasabah sama ada penyata kewangan adalah bebas daripada kesilapan dan ketinggalan yang ketara. Pengauditan itu termasuk memeriksa rekod secara semak uji, menyemak bukti yang menyokong angka dan memastikan penzahiran yang mencukupi dalam penyampaian penyata kewangan.

3.2. Persembahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun 2018 adalah selaras dengan Piawaian Perakaunan Kerajaan. **Pada pendapat Audit, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada keseluruhannya menunjukkan gambaran yang benar dan saksama tentang kedudukan kewangan Kerajaan Negeri bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2018 dan rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.** Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disertakan bersama dengan Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan adalah seperti di **Lampiran I** hingga **Lampiran VII**.

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN
NEGERI

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

FAKTA UTAMA PRESTASI KEWANGAN NEGERI

PRESTASI KEWANGAN	KUMPULAN WANG DISATUKAN	AKAUN MEMORANDUM
↑ HASIL	↑ AKAUN HASIL DISATUKAN	PINJAMAN BOLEH DITUNTUT ↑
2018 – RM586.94 juta	2018 – (RM676.31 juta)	2018 – RM1.075 bilion
2017 – RM581.33 juta	2017 – (RM716.77 juta)	2017 – RM1.051 bilion
↑ BELANJA	↓ AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	↑ PELABURAN
2018 – RM704.86 juta	2018 – RM5 juta	2018 – RM7.17 juta
2017 – RM689.44 juta	2017 – RM24.51 juta	2017 – RM7.16 juta
	↓ AKAUN AMANAH DISATUKAN	HUTANG AWAM ↑
	2018 – RM743.50 juta	2018 – RM1.435 bilion
	2017 – RM754.98 juta	2017 – RM1.421 bilion

1. LATAR BELAKANG

Jabatan Audit Negara di samping mengesahkan penyata kewangan kerajaan negeri tahun 2018, juga membuat analisis terhadap maklumat kewangan bagi menentukan tahap prestasi kewangan kerajaan negeri. Analisis yang dijalankan adalah berdasarkan Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan.

2. KEDUDUKAN KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Penyata Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri ini menunjukkan pegangan Wang Awam di bawah Kumpulan Wang Disatukan. Wang Awam terdiri daripada Wang Tunai dan Pelaburan yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan melalui Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.

Jumlah hasil tahun 2018

RM586.94 juta

Jumlah perbelanjaan mengurus dan pembangunan tahun 2018

RM704.86 juta

Defisit

RM117.92 juta

3. PENYATA PRESTASI KEWANGAN

3.1. Pada tahun 2018, sumber dana kerajaan negeri berjumlah RM586.94 juta terdiri daripada Hasil Cukai, Hasil Bukan Cukai dan Terimaan Bukan Hasil. Penggunaan dana adalah bagi membiayai perbelanjaan mengurus dan perbelanjaan pembangunan berjumlah RM704.86 juta. Sehubungan itu, kerajaan negeri mengalami defisit berjumlah RM117.92 juta. Defisit ini dibiayai pelbagai terimaan dan perubahan tunai, pelaburan dan amanah. Butiran Penyata Prestasi Kewangan pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 1**.

JADUAL 1
PENYATA PRESTASI KEWANGAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BUTIRAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
HASIL:				
Hasil Cukai	123.91	96.89	27.02	27.9
Hasil Bukan Cukai	348.65	329.71	18.94	5.7
Teriman Bukan Hasil	114.38	154.73	-40.35	-26.1
JUMLAH HASIL	586.94	581.33	5.61	1
PERBELANJAAN:				
Perbelanjaan Mengurus (Selepas Pindahan)	546.49	542.51	3.98	0.7
Perbelanjaan Pembangunan	158.37	146.93	11.44	7.8
JUMLAH PERBELANJAAN	704.86	689.44	15.42	2.2
LEBIHAN/DEFISIT	-117.92	-108.11	-9.81	-9.1
DEFISIT DIBIYAI OLEH :				
Pinjaman	-2.79	-10.22	7.43	72.7
Terimaan Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan	50.81	43.60	7.21	16.5
Perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah	69.90	74.73	-4.83	-6.5
JUMLAH PEMBIAYAAN	117.92	108.11	9.81	9.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

4. KUMPULAN WANG DISATUKAN

4.1. Berdasarkan Penyata Kedudukan Kewangan, baki Kumpulan Wang Disatukan pada 31 Disember 2018 adalah berjumlah RM72.19 juta. Jumlah tersebut terdiri daripada aset berbentuk wang tunai sejumlah RM68.21 juta dan pelaburan sejumlah RM3.98 juta. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Negeri Kelantan pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti dalam **Jadual 2**.

Baki Kumpulan Wang Disatukan
tahun 2018

RM72.19 juta

Baki Kumpulan Wang Disatukan
tahun 2017

RM62.72 juta

Peningkatan

RM9.47 juta (15.1%)

JADUAL 2
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Akaun Hasil Disatukan	-676.31	-716.77	40.46	5.6
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	5	24.51	-19.51	-79.6
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada :	743.50	754.98	-11.48	-1.5
	• Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	984.64	930.24	54.40	5.8
	• Kumpulan Wang Pembangunan	-789.88	-699.04	-90.84	13
	• Kumpulan Wang Amanah Awam	108.98	92.06	16.92	18.4
	• Akaun Deposit	439.76	431.72	8.04	1.9
JUMLAH		72.19	62.72	9.47	15.1

Sumber :Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

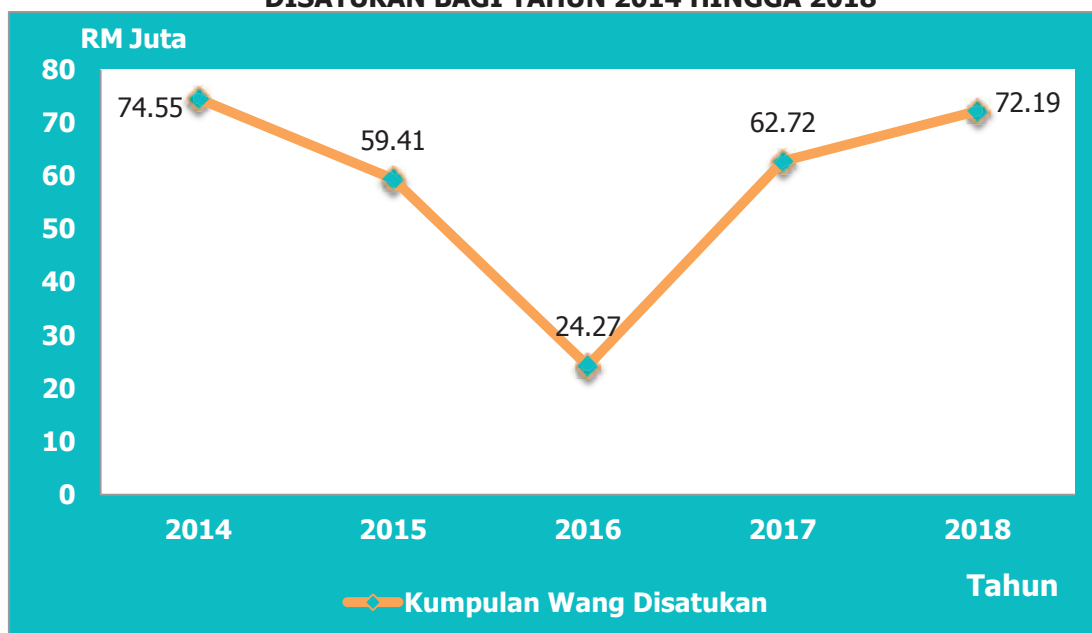
4.2. Analisis Audit mendapati Kumpulan Wang Disatukan kerajaan negeri telah meningkat sejumlah RM9.47 juta atau 15.1% iaitu daripada RM62.72 juta pada tahun 2017 menjadi RM72.19 juta pada tahun 2018. Peningkatan ini antara lain disebabkan oleh peningkatan Akaun Hasil Disatukan berjumlah RM40.46 juta pada tahun semasa. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan bagi tahun 2014 hingga 2018 adalah seperti dalam **Jadual 3** dan **Carta 1**. Kedudukan baki bagi tahun 2014 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun.

JADUAL 3
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

BIL.	BUTIRAN	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	2018 (RM Juta)
1.	Akaun Hasil Disatukan	-636.37	-722.12	-755.59	-716.77	-676.31
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	36.16	39.67	38.51	24.51	5
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	674.76	741.86	741.35	754.98	743.50
	• Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	668.06	734.86	814.86	930.24	984.64
	• Kumpulan Wang Pembangunan	-433.92	-496.93	-599.48	-699.04	-789.88
	• Kumpulan Wang Amanah Awam	70.56	81.41	88.05	92.06	108.98
	• Akaun Deposit	370.05	422.52	437.92	431.72	439.76
JUMLAH		74.55	59.41	24.27	62.72	72.19

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2014 Hingga 2018

CARTA 1
**TREND KEDUDUKAN KUMPULAN WANG
DISATUKAN BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018**

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2014 Hingga 2018

5. WANG AWAM

5.1. Wang Tunai

5.1.1. Wang Tunai merupakan sebahagian daripada komponen yang ditunjukkan dalam Penyata Kedudukan Kewangan sebagai Wang Awam. Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan. Wang Tunai Dalam Bank adalah terdiri daripada baki akaun semasa

Baki Wang Tunai tahun 2018

RM68.21 juta

Baki Wang Tunai tahun 2017

RM58.75 juta

Peningkatan

RM9.46 juta (16.1%)

dan pelaburan Deposit Dalam Negeri bagi tempoh tiga (3) bulan atau kurang di institusi kewangan yang diluluskan. Wang Tunai Dalam Perjalanan pula adalah wang tunai yang diterima dan telah dikeluarkan resit penerimaannya tetapi belum dimasukkan ke dalam bank pada atau sebelum 31 Disember tahun semasa serta wang tunai yang belum diambil kira dalam buku tunai. Wang Tunai Dalam Tangan adalah Panjar Wang Runcit yang diluluskan kepada pemegang panjar.

5.1.2. Analisis perbandingan kedudukan Wang Tunai bagi tahun 2018 dan 2017 menunjukkan peningkatan berjumlah RM9.46 juta atau 16.1% menjadi RM68.21 juta berbanding RM58.75 juta pada tahun 2017. Pada tahun 2018, Wang Tunai Dalam Bank meningkat sejumlah RM9.38 juta atau 16% menjadi RM67.94 juta berbanding RM58.56 juta pada tahun 2017. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh peningkatan pelaburan khas sejumlah RM12 juta dan lebihan terimaan premium tanah oleh Kerajaan Persekutuan sejumlah RM44.27 juta yang diterima pada 27 Disember 2018. Kedudukan baki Wang Tunai pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 4**.

JADUAL 4
KEDUDUKAN BAKI WANG TUNAI PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Wang Tunai Dalam Bank	67.94	58.56	9.38	16
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	0.19	0.11	0.08	72.7
3.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.08	0.08	0	0
JUMLAH		68.21	58.75	9.46	16.1

Sumber : Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

5.1.3. Wang tunai dalam bank berjumlah RM67.94 juta adalah tidak termasuk 49 *Electronic Funds Transfer* (EFT) telah batal berjumlah RM68,392 antara dua (2) hingga 13 bulan yang belum dibuat pelarasan ke Akaun Penyelesaian Pembatalan EFT. Daripada jumlah tersebut, sebanyak 23 EFT berjumlah RM48,618 telah luput

melebihi enam (6) bulan. Semua EFT ini telah dibuat pelarasan ke akaun penyelesaian pembatalan EFT pada bulan April 2019.

5.2. Pelaburan

5.2.1. Mengikut Seksyen 8(3)(b) Akta Tatacara Kewangan 1957, kerajaan negeri dibenarkan melabur dalam deposit di bank dan pelaburan saham sekiranya mempunyai lebihan wang. Pada tahun 2018, pelaburan kerajaan negeri terdiri daripada pegangan saham yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan.

5.2.2. Baki pelaburan pada tahun 2018 tidak berubah berbanding tahun 2017 iaitu berjumlah RM3.98 juta.

6. AKAUN HASIL DISATUKAN

6.1. Akaun Hasil Disatukan mengakaunkan semua urusan niaga kutipan hasil dan perbelanjaan mengurus kerajaan negeri. Akaun ini ditubuhkan mengikut Perkara 97 dan Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a), Akta Tatacara Kewangan 1957.

6.2. Kerajaan negeri telah mengakhiri tahun kewangan 2018 dengan lebihan semasa berjumlah RM40.46 juta berbanding lebihan RM38.82 juta yang diperolehi pada tahun 2017. Lebihan ini berpunca daripada peningkatan kutipan hasil berjumlah RM586.94 juta berbanding perbelanjaan mengurus yang berjumlah RM546.49 juta. Oleh itu, baki defisit terkumpul Akaun Hasil Disatukan telah menurun daripada RM716.77 juta kepada RM676.31 juta pada tahun 2018. Kedudukan Akaun Hasil Disatukan pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 5**.

JADUAL 5
KEDUDUKAN AKAUN HASIL DISATUKAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Baki Pada 1 Januari	-716.77	-755.59	38.82	5.1
2.	Hasil	586.94	581.33	5.61	0.9
3.	Perbelanjaan Mengurus	546.49	542.51	3.98	0.7
Lehihan/Defisit Hasil		*40.46	38.82	1.65	4.2
BAKI PADA 31 DISEMBER		-676.31	-716.77	40.46	5.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

Nota: (*) - Jumlah lebihan hasil adalah perbezaan keseluruhan yang telah dibundarkan.

6.3. Analisis perbandingan bagi tahun 2014 hingga 2018 mendapati baki defisit terkumpul Akaun Hasil Disatukan menunjukkan trend menurun mulai tahun 2017. Baki defisit terkumpul Akaun Hasil Disatukan sejumlah RM636.37 juta pada tahun 2014 merupakan baki tertinggi bagi tempoh lima (5) tahun. Trend Akaun Hasil Disatukan bagi tahun 2014 hingga 2018 adalah seperti dalam **Jadual 6** dan **Carta 2**.

Jumlah hasil tahun 2018

RM586.94 juta

Jumlah perbelanjaan mengurus
tahun 2018

RM546.49 juta

Lebih

RM40.46 juta (5.6%)

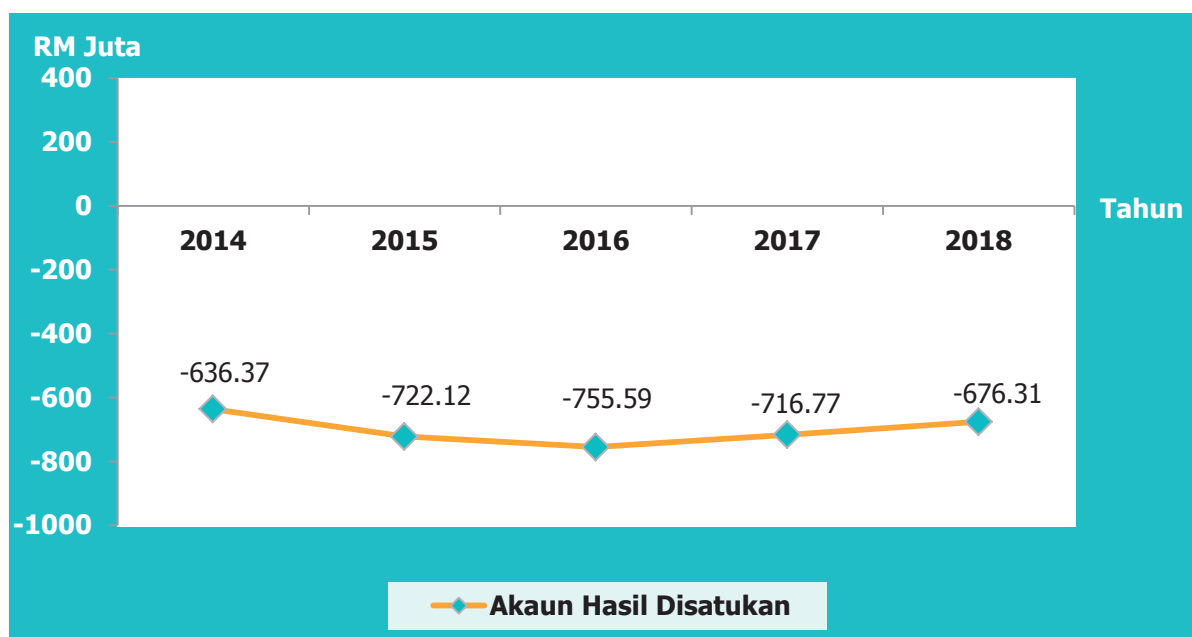
JADUAL 6
TREND AKAUN HASIL DISATUKAN BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

BUTIRAN	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	2018 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	-585.90	-636.37	-722.12	-755.59	-716.77
Hasil	402	387.22	497.20	581.33	586.94
Perbelanjaan Mengurus	452.46	472.97	530.68	542.51	546.49
Lebihan/ Defisit	-50.46	-85.75	-33.47	38.82	*40.46
BAKI PADA 31 DISEMBER	-636.37	-722.12	-755.59	-716.77	-676.31

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

Nota: (*) - Jumlah lebihan/defisit hasil adalah perbezaan keseluruhan yang telah dibundarkan.

CARTA 2
TREND AKAUN HASIL DISATUKAN BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

6.4. Hasil

6.4.1. Hasil kerajaan negeri terdiri daripada Hasil Cukai, Hasil Bukan Cukai dan Terimaan Bukan Hasil. Hasil Cukai ialah hasil yang dikutip berasaskan perundangan yang diluluskan oleh Parlimen atau Dewan Undangan Negeri (DUN). Pada tahun 2018, kerajaan negeri telah meluluskan anggaran hasil berjumlah RM696.90 juta manakala kutipan hasil sebenar berjumlah RM586.94 juta iaitu RM109.96 juta atau 15.8% kurang berbanding anggaran yang diluluskan. Pencapaian kutipan hasil adalah kurang berbanding anggaran yang diluluskan iaitu bagi Hasil Cukai berjumlah RM58.97 juta atau 32.2%, Hasil Bukan Cukai berjumlah RM6.93 juta atau 2% dan Terimaan Bukan Hasil RM44.06 juta atau 27.8%. Kutipan hasil sebenar berbanding anggaran pada tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 7**.

JADUAL 7
KUTIPAN HASIL SEBENAR BERBANDING ANGGARAN PADA TAHUN 2018

BIL.	KATEGORI	ANGGARAN DILULUSKAN	HASIL SEBENAR	LEBIHAN/KURANGAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	182.88	123.91	-58.97	-32.2
2.	Hasil Bukan Cukai	355.58	348.65	-6.93	-2
3.	Terimaan Bukan Hasil	158.44	114.38	-44.06	-27.8
JUMLAH		696.90	586.94	-109.96	-15.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018

6.4.2. Pada keseluruhannya, hasil yang dikutip oleh kerajaan negeri pada tahun 2018 adalah berjumlah RM586.94 juta iaitu meningkat sejumlah RM5.61 juta atau 1% berbanding tahun 2017 yang berjumlah RM581.33 juta. Punca peningkatan hasil adalah disebabkan oleh peningkatan kutipan Cukai Tanah (Hasil Cukai), Premium Perhutanan dan Permit dan Lesen Perhutanan (Hasil Bukan Cukai) serta Lebihan Dari Akaun Amanah yang Lain (Terimaan Bukan Hasil). Kutipan hasil sebenar pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti dalam **Jadual 8**.

JADUAL 8
KUTIPAN HASIL SEBENAR PADA TAHUN 2018 BERBANDING TAHUN 2017

BIL.	KATEGORI	2018	2017	PERUBAHAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	123.91	96.89	27.02	27.9
2.	Hasil Bukan Cukai	348.65	329.71	18.94	5.7
3.	Terimaan Bukan Hasil	114.38	154.73	-40.35	-26.1
JUMLAH		586.94	581.33	5.61	1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.4.3. Terimaan Bukan Hasil yang dilaporkan berjumlah RM114.38 juta adalah tidak termasuk RM3 juta hasil yang terkurang nyata. Hasil tersebut terkurang nyata

disebabkan oleh kesilapan pelarasan pindahan hasil yang dipungut oleh Jabatan Perhutanan Negeri ke Akaun Amanah Lebuhraya Rakyat. Pelarasan pindahan hasil ini adalah bagi tujuan sumbangan kerajaan negeri kepada Akaun Amanah tersebut. Bagaimanapun, jumlah kesilapan ini tidak menjejaskan penyata kewangan secara keseluruhan. Pelarasan semula bagi memperbetulkan kesilapan ini telah dibuat pada bulan April 2019.

6.4.4. Hasil Cukai pada tahun 2018 berjumlah RM123.91 juta adalah termasuk royalti emas berjumlah RM13.25 juta. Majlis Mesyuarat Kerajaan (MMK) bilangan 1/2017 yang bersidang pada 4 Januari 2017 telah memutuskan kertas cadangan pelaksanaan kaedah kutipan royalti emas Negeri Kelantan. Selaras dengan Peraturan-peraturan Mineral (Pindaan) 2014 di dalam Jadual Pertama telah menetapkan kadar royalti emas adalah sebanyak 10% iaitu 8% secara tunai dan 2% dalam bentuk jongkong emas tulen. Pejabat Tanah dan Galian telah merekodkan penerimaan pembayaran royalti sejumlah RM13.25 juta secara tunai. Bagaimanapun, sejumlah RM0.90 juta yang telah diterima dalam bentuk jongkong emas tulen tidak dilaporkan dalam Penyata Kewangan Negeri.

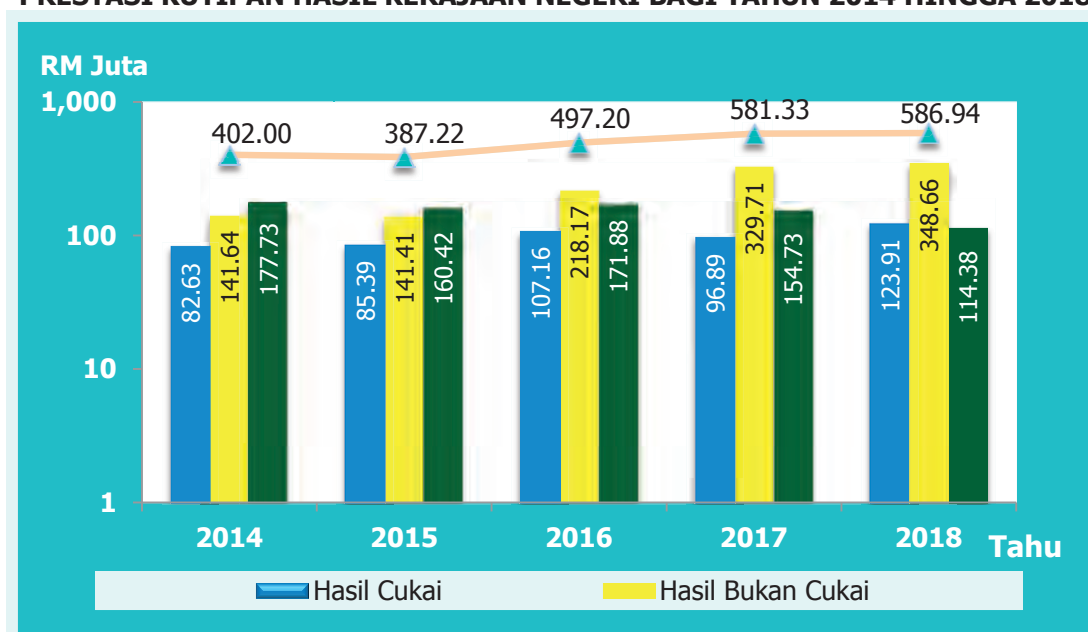
6.4.5. Prestasi kutipan hasil kerajaan negeri bagi tahun 2014 hingga 2018 menunjukkan peningkatan pada setiap tahun kecuali pada tahun 2015. Tahun 2018 mencatatkan kutipan hasil tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun adalah seperti dalam **Jadual 9** dan **Carta 3**.

JADUAL 9
PRESTASI KUTIPAN HASIL KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

BIL.	BUTIRAN HASIL	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	2018 (RM Juta)
1.	Hasil Cukai	82.63	85.39	107.16	96.89	123.91
2.	Hasil Bukan Cukai	141.64	141.41	218.17	329.71	348.65
3.	Terimaan Bukan Hasil	177.73	160.42	171.88	154.73	114.38
JUMLAH		402.00	387.22	497.20	581.33	586.94

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

CARTA 3
PRESTASI KUTIPAN HASIL KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

6.4.6. Hasil kerajaan negeri merupakan sumber utama yang digunakan bagi tujuan perbelanjaan mengurus. Penyumbang utama hasil kerajaan negeri adalah terimaan Premium Tanah, Royalti Kayu Kayan, Cukai Tanah, Pemberian Mengikut Ramai Penduduk dan Premium Perhutanan. Butiran hasil ini telah menyumbang sejumlah RM344.90 juta atau 58.8% daripada jumlah hasil tahun 2018 yang berjumlah RM586.94 juta. Butiran terperinci lima (5) penyumbang utama hasil kerajaan negeri pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti dalam **Jadual 10**.

JADUAL 10
PENYUMBANG UTAMA HASIL KERAJAAN
NEGERI PADA TAHUN 2018 BERBANDING TAHUN 2017

BIL.	PUNCA HASIL	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Premium Tanah	190.91	195.09	-4.18	-2.1
2.	Royalti Kayu Kayan	29.65	19.97	9.68	48.5
3.	Cukai Tanah	53.42	36.64	16.78	45.8
4.	Pemberian Mengikut Ramai Penduduk	25.69	25.37	0.32	1.3
5.	Premium Perhutanan	45.23	27.65	17.58	63.6
JUMLAH		344.90	304.72	40.18	13.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.4.7. Analisis Audit mendapati 81 butiran hasil menunjukkan peningkatan pada tahun 2018. Pelbagai Perolehan Jualan yang Lain menunjukkan peningkatan tertinggi iaitu RM4.43 juta pada tahun 2018 berbanding RM0.19 juta pada tahun 2017. Lima (5) butiran hasil yang mencatat peningkatan ketara pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 11**.

JADUAL 11
JUSTIFIKASI PENINGKATAN HASIL YANG
KETARA PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL		PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENINGKATAN
		2018	2017	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
HASIL CUKAI						
1.	Royalti Emas	13.25	7.66	5.59	72.9	Peningkatan aktiviti melombong oleh syarikat perlombongan. Satu syarikat telah menjalankan aktiviti perlombongan secara berskala besar.
HASIL BUKAN CUKAI						
2.	Premium Perhutanan	45.23	27.65	17.58	63.6	Penguatkuasaan telah dibuat setelah notis bayaran dikeluarkan kepada syarikat yang diberi kelulusan.
3.	Permit dan Lesen Perhutanan	9.42	1.93	7.49	388.1	Peningkatan pengeluaran lesen pembalak.
4.	Pelbagai Perolehan Jualan yang Lain	4.43	0.19	4.23	2,226.3	Hasil jualan kayu getah di tanah milik Kerajaan berjumlah RM4.30 juta.
TERIMAAN BUKAN HASIL						
5.	Lebihan dari Akaun Amanah yang Lain	19.25	2.99	16.26	543.8	Pindahan deposit yang tidak dituntut selepas diwartakan oleh Jabatan Perhutanan Negeri Kelantan berjumlah RM16.02 juta.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.4.8. Analisis Audit mendapati butiran hasil Pemberian Kekurangan menunjukkan penurunan hasil yang ketara pada tahun 2018 iaitu sejumlah RM54.67 juta atau 100%. Lima (5) butiran hasil yang mengalami penurunan ketara pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti dalam **Jadual 12**.

JADUAL 12
JUSTIFIKASI PENURUNAN HASIL YANG
KETARA PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL		PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENURUNAN
		2018	2017	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
HASIL CUKAI						
1.	Tribute Konsesi Hutan	0	4.24	-4.24	-100	Tiada sebarang bayaran diterima kerana Jabatan Perhutanan Negeri dalam proses mengemas kini rekod tunggakan hasil Tribute Konsesi Hutan.
HASIL BUKAN CUKAI						
2.	Balasan Pindah Milik	6.81	19.21	-12.4	-64.5	Urusniaga permohonan urusan pendaftaran pindah milik yang melibatkan penerima bukan anak Kelantan berkurang dalam tahun 2018.
3.	Bayaran Jabatan Hutan	8.35	14.93	-6.58	-44.1	Jabatan Perhutanan Negeri telah membuat pengemaskinian semula item hasil ke kod yang sepatutnya iaitu kod 76104 (Gantirugi dan Pampasan Jabatan Hutan).
TERIMAAN BUKAN HASIL						
4.	Pemberian Kekurangan	0	54.67	-54.67	-100	Pemberian Kekurangan tidak diterima daripada Kerajaan Persekutuan dalam tahun

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL		PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENURUNAN
		2018	2017	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
						2018 kerana pada tahun 2017 kerajaan negeri mempunyai lebih sebanyak RM38.80 juta.
5.	Bayaran Balik Pinjaman Oleh Badan Berkanun dan Penguasa Tempatan	1.51	13.13	-11.62	-88.5	Tiada bayaran dibuat dalam tahun 2018 oleh Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan, Perbadanan Menteri Besar dan Perbadanan Bandar Baru Tunjung.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.5. Perbelanjaan Mengurus

6.5.1. Perbelanjaan mengurus terbahagi kepada dua (2) jenis iaitu perbelanjaan tanggungan dan perbelanjaan perbekalan. Mengikut Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan, perbelanjaan tanggungan adalah perbelanjaan yang dipertanggungjawabkan terus kepada Kumpulan Wang Disatukan termasuk bayaran pencen, ganjaran, pampasan dan bayaran balik hutang awam. Perbelanjaan perbekalan pula adalah untuk membiayai aktiviti dan kegiatan harian meliputi Emolumen, Perkhidmatan dan Bekalan, Aset, Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap serta Perbelanjaan Lain. Peruntukan yang diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri (DUN) bagi perbelanjaan mengurus tahun 2018 adalah berjumlah RM757.77 juta berbanding sejumlah RM696.33 juta yang diluluskan pada tahun 2017 iaitu peningkatan sejumlah RM61.44 juta atau 8.8%. Kedudukan peruntukan mengurus yang diluluskan pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 mengikut butiran perbelanjaan adalah seperti dalam **Jadual 13**.

JADUAL 13
PERUNTUKAN MENGURUS YANG
DILULUSKAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING TAHUN 2017

BIL.	MAKSUD PERBELANJAAN	PERUNTUKAN 2018 (RM Juta)	PERUNTUKAN 2017 (RM Juta)	PERBEZAAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	191.83	198.02	-6.19	-3.1
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	129.78	122.72	7.06	5.8
3.	Aset	16.65	14.84	1.81	12.2
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	417.91	358.57	59.34	16.5
5.	Perbelanjaan Lain	1.60	2.18	-0.58	-26.6
JUMLAH		757.77	696.33	61.44	8.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.5.2. Analisis Audit mendapati peruntukan mengurus yang mencatatkan peningkatan pada tahun 2018 adalah Perkhidmatan dan Bekalan sejumlah RM7.06 juta atau 5.8%, Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap sejumlah RM59.34 juta atau 16.5% serta Aset sejumlah RM1.81 juta atau 12.2% berbanding

tahun 2017. Peruntukan bagi Emolumen mencatatkan penurunan sejumlah RM6.19 juta atau 3.1% dan Perbelanjaan Lain mencatatkan penurunan peruntukan sejumlah RM0.58 juta atau 26.6% berbanding tahun 2017. Justifikasi bagi peningkatan dan penurunan peruntukan mengurus pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 14**.

JADUAL 14
JUSTIFIKASI PENINGKATAN DAN PENURUNAN
PERUNTUKAN MENGURUS PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	PERUNTUKAN 2018	PERUNTUKAN 2017	PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENINGKATAN/PENURUNAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Emolumen	191.83	198.02	-6.19	-3.1	Penurunan adalah kerana Elaun Penghulu dipindahkan kepada kod objek 29000 di bawah Perkhidmatan dan Bekalan.
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	129.78	122.72	7.06	5.8	Peningkatan adalah kerana Elaun Penghulu dipindahkan dari kod objek 12000 (Emolumen) kepada kod objek 29000 (Perkhidmatan dan Bekalan). Peningkatan sebanyak RM1.50 juta disebabkan oleh penambahan peruntukan bagi bayaran gaji kakitangan sambilan di Jabatan Perhutanan Negeri.
3.	Aset	16.65	14.84	1.81	12.2	Peningkatan peruntukan sebanyak RM2 juta bagi perolehan kenderaan baru kepada YB dan EXCO yang baru dilantik selepas pilihan raya.
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	417.91	358.57	59.34	16.5	Pemberian bagi Pembelaan Rakyat Miskin meningkat daripada RM2.55 juta kepada RM4.35 juta. Bantuan Al-Musa'adah meningkat daripada RM10.80 juta kepada RM18.40 juta. Sumbangan Kumpulan Wang Pembangunan meningkat daripada RM111.70 juta kepada RM149.14 juta.
5.	Perbelanjaan Lain	1.60	2.18	-0.58	-26.6	Penurunan ini adalah disebabkan oleh teras bajet yang berpaksikan kepada strategi merancang perbelanjaan secara optima. Bajet tahun 2018 adalah berdasarkan perbelanjaan sebenar 2 tahun sebelumnya.
JUMLAH		757.77	696.33	61.44	8.8	

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.5.3. Analisis Audit mendapati, peruntukan asal perbelanjaan mengurus bagi tahun 2018 adalah berjumlah RM738.64 juta dan peruntukan tambahan sejumlah RM19.14 juta menjadikan jumlah peruntukan muktamad bagi tahun 2018 adalah berjumlah RM757.77 juta. Sejumlah RM546.49 juta atau 72.1% telah dibelanjakan daripada jumlah peruntukan muktamad tahun 2018. Perbelanjaan mengurus sebenar berbanding anggaran tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 15**.

JADUAL 15
PERBELANJAAN MENGURUS BERBANDING ANGGARAN TAHUN 2018

BIL.	MAKSUD PERBELANJAAN	ANGGARAN DILULUSKAN (RM Juta)	PERBELANJAAN SEBENAR (RM Juta)	PERBEZAAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	191.83	168.61	-23.22	-12.1
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	129.78	116.38	-13.40	-10.3
3.	Aset	16.65	13.89	-2.76	-16.6
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	417.91	246.27	-171.64	-41
5.	Perbelanjaan Lain	1.60	1.34	-0.26	-16.3
JUMLAH		757.77	546.49	-211.28	-27.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.5.4. Perbelanjaan mengurus bagi tahun 2018 adalah berjumlah RM546.49 juta iaitu meningkat sejumlah RM3.98 juta atau 0.7% berbanding RM542.51 juta pada tahun 2017. Punca peningkatan perbelanjaan ini adalah disebabkan perbelanjaan Perkhidmatan dan Bekalan sebanyak RM4.70 juta bagi memperkemaskan jaringan rangkaian telekomunikasi Kelantan *net* bagi tujuan pelaksanaan sistem iSPEKS dan lain-lain sistem. Perbelanjaan mengurus kerajaan negeri pada tahun 2018 berbanding 2017 mengikut maksud perbelanjaan adalah seperti dalam **Jadual 16**.

JADUAL 16
PERBELANJAAN MENGURUS PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	MAKSUD PERBELANJAAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	168.61	176.14	-7.53	-4.3
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	116.38	111.68	4.70	4.2
3.	Aset	13.89	10.34	3.55	34.3
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	246.27	243.87	2.40	1
5.	Perbelanjaan Lain	1.34	0.48	0.86	179.2
JUMLAH		546.49	542.51	3.98	0.7

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.5.5. Analisis Audit mendapati beberapa butiran perbelanjaan mengurus mencatatkan peningkatan dan penurunan pada tahun 2018 berbanding perbelanjaan tahun 2017. Perbelanjaan bagi Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap mencatat peningkatan tertinggi pada tahun 2018 berjumlah RM4.70 juta atau 4.2% berbanding tahun 2017. Perbelanjaan bagi emolumen mencatatkan penurunan tertinggi sejumlah RM7.53 juta atau 4.3%.

Pada tahun 2018, perbelanjaan bagi ganjaran menunjukkan peningkatan yang sangat ketara berjumlah RM7.67 juta kerana pembubaran DUN sempena pilihan raya umum yang ke-14. Justifikasi bagi perbelanjaan mengurus yang lain

Jumlah perbelanjaan mengurus tahun 2018

RM546.49 juta

Jumlah perbelanjaan mengurus tahun 2017

RM542.51 juta

Peningkatan

RM3.98 juta
(0.7%)

mencatatkan peningkatan dan penurunan yang ketara pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 17** dan **Jadual 18**.

JADUAL 17
JUSTIFIKASI PENINGKATAN PERBELANJAAN
KETARA PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	2018	2017	PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENINGKATAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Pinjaman	3.20	0	3.20	100	Pemberian pinjaman kepada Majlis Daerah Gua Musang dan Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam.
2.	Pulangan Balik dan Hapuskira	1.25	0.37	0.88	237.8	Peningkatan permohonan bayaran balik hasil yang dipertanggung di bawah perbelanjaan T09.
3.	Tuntutan Insurans	0.99	0.29	0.70	241.4	Bayaran pampasan seperti dalam keputusan Mahkamah Tinggi Kota Bharu berkaitan Jabatan Perhutanan Negeri Kelantan berjumlah RM0.96 juta.
4.	Kemudahan dan Pembaikan	0.87	0.46	0.41	89.1	Pembaikan jalan-jalan di kawasan Istana Negeri <i>calibrate</i> (semakan dan pembaikan) elektrik di istana-istana berjumlah RM0.47 juta.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

JADUAL 18
JUSTIFIKASI PENURUNAN PERBELANJAAN
KETARA PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	2018	2017	PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENINGKATAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Bayaran Imbuhan	3.79	5.60	-1.81	-32.3	Penurunan Bayaran Khas daripada RM1,000 kepada RM500.
2.	Sewaan	1.12	1.67	-0.55	-32.9	Pengurangan sewaan mesin fotostat dan penjimatan sewaan untuk majlis istiadat.
3.	Bangunan dan Pembaikan Bangunan	2.22	2.59	-0.37	-14.2	Pengurangan perbelanjaan pembaikan bangunan pejabat.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

6.5.6. Bayaran di Bawah Arahan Perbendaharaan 58(a)

- a. Arahan Perbendaharaan(AP) 58(a) memperuntukkan bahawa bayaran terhadap bekalan/perkhidmatan yang telah diterima pada tahun sebelumnya boleh dibuat pada tahun semasa dengan syarat jabatan mempunyai baki peruntukan dalam tahun perbelanjaan itu kena dibayar. Pada tahun 2018, pembayaran di bawah AP 58(a) adalah berjumlah RM1.54 juta yang melibatkan 492 baucar bayaran di 21 Jabatan/Pusat Tanggungjawab(PTJ). Daripada 21 PTJ yang terlibat, 14 PTJ menunjukkan peningkatan bayaran dan tujuh (7) PTJ menunjukkan penurunan bayaran. Secara keseluruhannya, pembayaran di bawah AP 58(a) menurun sejumlah RM0.08 juta atau 4.9% berbanding tahun 2017 yang berjumlah

RM1.62 juta. Antara perbelanjaan yang terlibat ialah bayaran elaun lebih masa, bayaran bil utiliti, penggunaan petrol/diesel dan perkhidmatan iklan dan percetakan. Maklumat pembayaran di bawah AP 58(a) pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti dalam **Jadual 19**.

JADUAL 19
PEMBAYARAN DI BAWAH AP 58(a) PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	PUSAT TANGGUNGJAWAB (PTJ)	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Sultan	1.03	0.74	0.29	39.2
2.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri	0.37	0.60	-0.23	-38.3
3.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Mas	0.07	0	0.07	100
4.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kuala Krai	0.03	0.01	0.02	200
5.	Lain-lain PTJ (17 PTJ)	0.04	0.27	-0.23	-85.2
JUMLAH		1.54	1.62	-0.08	-4.9

Sumber: Data SPEKS Kerajaan Negeri

- b. Pejabat Sultan, Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri dan Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Mas menunjukkan pembayaran yang tertinggi di bawah AP 58(a). Pembayaran AP 58(a) dibuat adalah disebabkan bil diterima selepas penutupan akaun dan antara tujuan pembayaran adalah seperti dalam **Jadual 20**.

JADUAL 20
TUJUAN PEMBAYARAN DI BAWAH AP 58(a)

BIL.	JABATAN/PEJABAT	TUJUAN BAYARAN
1.	Pejabat Sultan	Bayaran Elaun Lebih Masa, Elaun Perjalanan, penggunaan petrol/diesel dan tunggakan bil utiliti.
2.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri	Bayaran percetakan, perubatan, penggunaan petrol/diesel dan Elaun Perjalanan.
3.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Mas	Bayaran tunggakan bil utiliti pejabat lama.

Sumber: Data SPEKS Kerajaan Negeri

7. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

7.1. Akaun Pinjaman Disatukan ditubuhkan mengikut kehendak Seksyen 7(b), Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini digunakan untuk mengakaun semua pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan, bayaran balik pinjaman dan pindahan penerimaan pinjaman ke Kumpulan Wang Pembangunan atau Akaun Hasil Disatukan.

7.2. Pada tahun 2018, kerajaan negeri telah menerima pinjaman berjumlah RM19.14 juta daripada Kerajaan Persekutuan. Jumlah pinjaman yang diterima adalah seperti berikut:

- a. projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baru) berjumlah RM6.55 juta;
- b. projek Kajian Pembangunan Sumber Air berjumlah RM2.02 juta; dan
- c. projek Loji Rawatan Air Kampung Telok, Kota Bharu berjumlah RM10.57 juta.

7.3. Kedudukan Akaun Pinjaman Disatukan bagi tahun 2018 dan 2017 adalah seperti dalam **Jadual 21**.

JADUAL 21
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN BAGI TAHUN 2018 DAN 2017

PINJAMAN	2018	2017	PERUBAHAN	
	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	24.51	38.51	-14	-36.4
Terimaan	19.14	27.33	-8.19	-30
Pindahan	38.65	41.33	-2.68	-6.5
BAKI PADA 31 DISEMBER	5	24.51	-19.51	-79.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

7.4. Akaun Pinjaman Disatukan pada akhir tahun 2018 berbaki RM5 juta kerana pinjaman bagi membiayai Projek Loji Rawatan Air Kampung Telok, Kota Bharu yang diterima pada 30 Ogos 2018 dan 28 November 2018 belum disalurkan sepenuhnya kepada Syarikat Air Kelantan Sdn. Bhd. (AKSB). Keseluruhan baki pinjaman telah diagihkan kepada AKSB pada bulan Februari dan April 2019.

8. AKAUN AMANAH DISATUKAN

8.1. Akaun Amanah Disatukan adalah sebahagian daripada Kumpulan Wang Disatukan yang diwujudkan di bawah Seksyen 7(c) Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, Kumpulan Wang Amanah Awam dan Akaun Wang Deposit. Semua penerimaan dan pembayaran wang amanah diakaunkan mengikut kehendak Arahan

Baki Akaun Amanah Disatukan
tahun 2018

RM743.50 juta

Baki Akaun Amanah Disatukan
tahun 2017

RM754.98 juta

Penurunan
RM11.48 juta (1.5%)

Amanah dan Suratcara Amanah di bawah Seksyen 9 dan Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan 1957. Pada akhir tahun 2018, Akaun Amanah Disatukan berjumlah RM743.50 juta berbanding RM754.98 juta pada tahun 2017 iaitu penurunan sejumlah RM11.48 juta atau 1.5%.

8.2. Pada 31 Disember 2018, Akaun Amanah disatukan adalah terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah Kerajaan yang berjumlah RM194.76 juta, Kumpulan Wang Amanah Awam berjumlah RM108.98 juta dan Akaun Deposit berjumlah RM439.76 juta. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan adalah terdiri daripada pelbagai Kumpulan Wang

Amanah Kerajaan berjumlah RM1,072.41 juta dan dikurangkan oleh jumlah defisit Kumpulan Wang Pembangunan dan Kumpulan Wang Bekalan Air yang masing-masing berjumlah RM789.88 juta dan RM87.77 juta.

8.3. Analisis Audit menunjukkan penurunan baki Akaun Amanah Disatukan pada tahun 2018 adalah disebabkan oleh penurunan Kumpulan Wang Amanah Kerajaan sejumlah RM36.44 juta atau 15.8%. Bagaimanapun baki defisit Kumpulan Wang Pembangunan meningkat sejumlah RM90.84 juta atau 13%. Kedudukan Akaun Amanah Disatukan pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 22**.

JADUAL 22
KEDUDUKAN AKAUN AMANAH DISATUKAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

PERIHAL		BIL. AKAUN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
					(RM Juta)	(%)
Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada :						
i.	Kumpulan Wang Amanah Kerajaan		194.76	231.20	-36.44	-15.8
	• Kumpulan Wang Pembangunan	1	-789.88	-699.04	-90.84	-13
	• Kumpulan Wang Bekalan Air	1	-87.77	-87.77	0	0
	• Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	11	1,072.41	1,018.01	54.40	5.3
ii.	Kumpulan Wang Amanah Awam	19	108.98	92.06	16.92	18.4
iii.	Akaun Deposit	86	439.76	431.72	8.04	1.9
BAKI PADA 31 DISEMBER		118	743.50	754.98	-11.48	-1.5

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

8.4. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan

8.4.1. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan ditubuhkan di bawah peruntukan Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 bagi tujuan mengakaunkan terimaan daripada peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu. Penubuhannya adalah tertakluk kepada kelulusan Badan Perundangan Negeri.

8.4.2. Analisis Audit mendapati baki Kumpulan Wang Amanah Kerajaan pada tahun 2018 adalah berjumlah RM194.76 juta iaitu menurun sejumlah RM36.44 juta berbanding baki tahun 2017 sejumlah RM231.20 juta. Penurunan ini antaranya dicatatkan oleh peningkatan baki defisit Kumpulan Wang Pembangunan sejumlah RM90.84 juta. Ini adalah disebabkan oleh perbelanjaan pembangunan sejumlah RM158.37 juta melebihi terimaan pembangunan sejumlah RM67.53 juta. Kedudukan Kumpulan Wang Amanah Kerajaan pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 23**.

JADUAL 23
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG
AMANAH KERAJAAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	BUTIRAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Kumpulan Wang Pembangunan	-789.88	-699.04	-90.84	-13
2.	Kumpulan Wang Bekalan Air	-87.77	-87.77	0	0
3.	Pelbagai Kumpulan Wang Amanah terdiri daripada:	1,072.41	1,018.01	54.40	5.3
	i) Akaun Penyelesaian	404.49	370.03	34.46	9.3
	ii) Akaun Pinjaman	9.01	9.19	-0.18	-1.9
	iii) Kumpulan Wang Luar Jangka	6	6	0	0
	iv) Akaun Kena Bayar	5.14	8.45	-3.31	39.2
	v) Pelbagai Kumpulan Wang	647.77	624.34	23.43	3.7
BAKI PADA 31 DISEMBER		194.76	231.20	-36.44	-15.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

8.5. Kumpulan Wang Pembangunan

Kumpulan Wang Pembangunan ditubuhkan di bawah Akta Kumpulan Wang Pembangunan Tahun 1966 (Akta 406) dan diperakunkan dalam Penyata Kumpulan Wang Pembangunan. Sumber kewangan bagi kumpulan wang ini terdiri daripada terimaan pemberian daripada Kerajaan Persekutuan dan Akaun Pinjaman Disatukan. Kumpulan Wang Pembangunan hanya boleh dibelanjakan bagi maksud yang ditentukan oleh Akta tersebut.

8.5.1. Prestasi Kewangan

- a. Pada tahun 2018, penerimaan kumpulan wang ini berjumlah RM67.53 juta yang terdiri daripada pinjaman dan pemberian Kerajaan Persekutuan masing-masing berjumlah RM16.72 juta dan RM50.81 juta. Pembayaran dari Kumpulan Wang Pembangunan pada tahun 2018 adalah berjumlah RM158.37 juta berbanding RM146.93 juta pada tahun 2017 iaitu meningkat sejumlah RM11.44 juta atau 7.8%.
- b. Baki defisit terkumpul Kumpulan Wang Pembangunan pada akhir tahun 2018 berjumlah RM789.88 juta meningkat daripada defisit RM699.04 juta pada akhir tahun 2017. Ini kerana pada tahun semasa Kumpulan Wang Pembangunan mengalami defisit sejumlah RM90.84 juta. Baki Kumpulan Wang Pembangunan pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 24**.

JADUAL 24
BAKI KUMPULAN WANG PEMBANGUNAN PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

PERIHAL	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	-699.04	-599.48	-99.56	-16.6
Penerimaan	67.53	47.37	20.16	42.6
Pembayaran	158.37	146.93	11.44	7.8
Lebihan/Kurangan	-90.84	-99.56	8.72	8.8
BAKI PADA 31 DISEMBER	-789.88	-699.04	-90.84	-13

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

- c. Pada tahun 2018, kerajaan negeri telah membelanjakan sejumlah RM158.37 juta bagi membiayai pelbagai projek pembangunan berbanding RM146.93 juta pada tahun 2017. Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri mencatatkan perbelanjaan tertinggi iaitu sejumlah RM83.71 juta pada tahun 2018 iaitu 52.8% daripada keseluruhan perbelanjaan pembangunan pada tahun 2018. Perbelanjaan ini antaranya adalah bagi membiayai projek Pembinaan Kompleks Pejabat Kerajaan Negeri sejumlah RM11.90 juta, Projek Istana berjumlah RM49.43 juta, Projek Lebuhraya Rakyat sejumlah RM3.18 juta dan Pelbagai Kerja/Perolehan Pembangunan berkaitan infrastruktur dan komuniti bagi rakyat sejumlah RM9.60 juta. Kedudukan perbelanjaan pembangunan pada tahun 2018 dan 2017 mengikut jabatan adalah seperti dalam **Jadual 25**.

JADUAL 25
KEDUDUKAN PERBELANJAAN PEMBANGUNAN
PADA TAHUN 2018 DAN 2017 MENGIKUT JABATAN

BIL.	JABATAN/PEJABAT PELAKSANA	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri	83.71	76.63	7.08	9.2
2.	Pejabat Pembangunan Negeri	36.43	34.85	1.58	4.5
3.	Jabatan Kerja Raya Negeri	18.28	14.45	3.83	26.5
4.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	7.45	7.42	0.03	0.4
5.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	3.65	4.00	-0.35	-8.8
6.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	3.25	3.22	0.03	0.9
7.	Jabatan Pertanian Negeri	2.66	3.00	-0.34	-11.3
8.	Pejabat Sultan Kelantan	1.68	1.99	-0.31	-15.6
9.	Jabatan Perhutanan Negeri	0.95	0.84	0.11	13.1
10.	Jabatan Perikanan Negeri Kelantan	0.31	0.53	-0.22	-41.5
JUMLAH		158.37	146.93	11.44	7.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

- d. Pada tahun 2018, sejumlah RM312.14 juta telah diperuntukkan dan sejumlah RM158.37 juta atau 50.7% telah dibelanjakan. Analisis Audit mendapati :

- i. tujuh (7) jabatan telah membelanjakan melebihi 80%; dan

- ii. Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri hanya membelanjakan 38.6%. Peratus perbelanjaan ini adalah rendah disebabkan oleh prestasi berikut:
- pengambilan balik tanah untuk projek negeri hanya dibelanjakan sebanyak RM0.14 juta kerana tiada tuntutan bagi pengambilan balik tanah bagi Projek Pembinaan Jalan Baru dari Cabang Empat Lampu Isyarat Pasir Hor ke Pasir Tumbuh;
  - Projek Pembinaan Istana Lembah Sireh dibelanjakan RM6.56 juta kerana projek ini telah diberi lanjutan masa sehingga 17 Disember 2019;
  - Projek Rancangan Rumah Awam Mampu Milik (RMMK) hanya dibelanjakan sebanyak RM1.02 juta kerana baki bayaran kemajuan kerja kepada Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) untuk projek RMMK Pasir Genda Daerah Kusial, Tanah Merah dan RMMK Mukim Badang, Kota Bharu masih belum dibuat tuntutan oleh pemaju; dan
  - dua (2) Projek Kompleks Pejabat Kerajaan Negeri masih dalam peringkat awal pelaksanaan. Sementara itu, Projek Membina Kompleks Islam Jajahan Pasir Puteh dalam peringkat pelantikan kontraktor manakala Projek Balai Cerap/Pejabat Mufti pula, masih dalam perbincangan untuk mencari tapak baru dan dalam proses penyediaan draf perjanjian.
- iii. Kedudukan perbelanjaan pembangunan pada tahun 2018 berbanding peruntukan mengikut jabatan pula adalah seperti dalam **Jadual 26**.

JADUAL 26
KEDUDUKAN PERBELANJAAN PEMBANGUNAN
PADA TAHUN 2018 BERBANDING PERUNTUKAN MENGIKUT JABATAN

BIL.	JABATAN/PEJABAT PELAKSANA	PERUNTUKAN 2018	PERBELANJAAN 2018	PENCAPAIAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	3.25	3.25	100
2.	Jabatan Perhutanan Negeri	1.01	0.95	94.1
3.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	4	3.65	91.3
4.	Jabatan Pertanian Negeri	2.96	2.66	89.9
5.	Jabatan Kerja Raya Negeri	21.10	18.28	86.6
6.	Pejabat Sultan Kelantan	2	1.68	84
7.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	9.22	7.45	80.8
8.	Pejabat Pembangunan Negeri	48.80	36.43	74.7
9.	Jabatan Perikanan Negeri	0.57	0.31	54.4
10.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri	216.73	83.71	38.6
11.	Perbelanjaan Kontingensi	2.50	0	0
JUMLAH		312.14	158.37	50.7

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018

8.5.2. Prestasi Pelaksanaan Projek Pembangunan RMKe-11

- a. Rancangan projek pembangunan Negeri Kelantan digubal bagi menjelaskan strategi, program/projek yang akan diperkenal dan dilaksanakan untuk mencapai objektif pembangunan Negeri Kelantan. Siling peruntukan yang telah diluluskan oleh kerajaan negeri adalah berjumlah RM1.061 bilion bagi tempoh tahun 2016 hingga 2020 (RMKe-11). Peruntukan ini telah diagihkan kepada 10 jabatan dan sehingga 31 Disember 2018, sejumlah RM452.51 juta atau 42.6% daripada peruntukan RMKe-11 telah dibelanjakan. Status prestasi perbelanjaan pembangunan bagi RMKe-11 sehingga 31 Disember 2018 adalah seperti dalam **Jadual 27**.

JADUAL 27
STATUS PRESTASI PERBELANJAAN
PEMBANGUNAN BAGI RMKe-11 SEHINGGA 31 DISEMBER 2018

BIL.	JABATAN/PEJABAT PELAKSANA	BIL. PROJEK	PERUNTUKAN YANG DILULUSKAN 2016-2020	PERBELANJAAN SEHINGGA 31.12.2018	PENCAPAIAN
			(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	11	11.25	9.68	86
2.	Jabatan Pertanian Negeri	11	12.60	8.03	63.7
3.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	1	20	11.65	58.3
4.	Pejabat Pembangunan Negeri	623	216.15	108.91	50.4
5.	Jabatan Perhutanan Negeri	40	5.05	2.42	47.9
6.	Pejabat Sultan Kelantan	31	8	3.67	45.9
7.	Jabatan Kerja Raya Negeri	42	116.35	53.44	45.9
8.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	223	52.60	23.38	44.4
9.	Jabatan Perikanan Negeri	15	4.66	1.66	35.6
10.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri	20	615.15	229.67	37.3
JUMLAH		1,017	1,061.81	452.51	42.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018

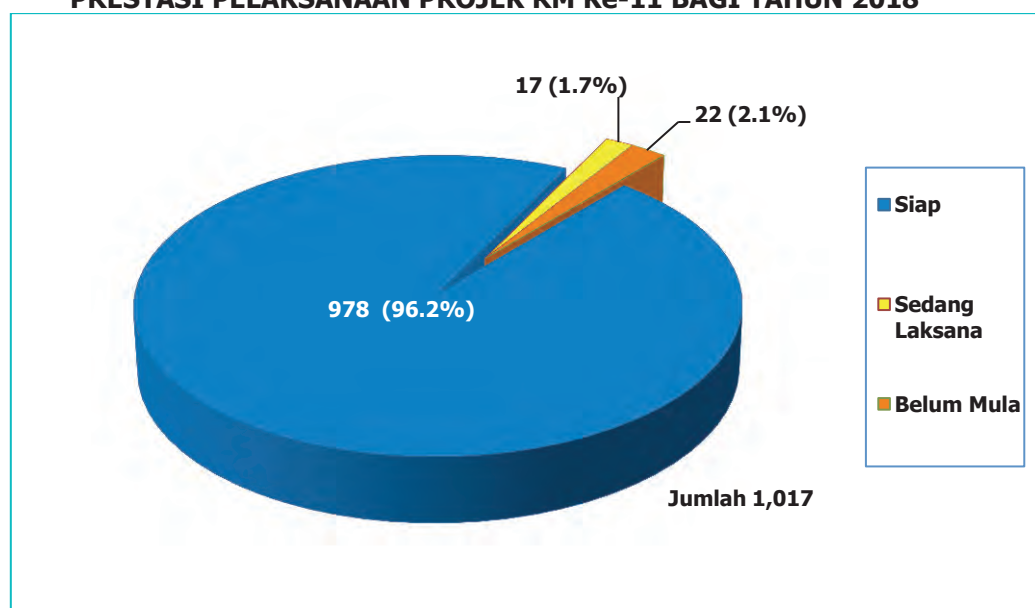
- b. Pada tahun 2018, sejumlah 1,017 projek telah dirancang, sebanyak 978 projek berjaya disiapkan, 17 projek sedang dilaksanakan manakala 22 projek masih belum dimulakan. Lima (5) jabatan berjaya menyiapkan kesemua projek sebagaimana dirancang pada tahun 2018 iaitu Pejabat Sultan Kelantan, Pejabat Perbendaharaan Negeri, Jabatan Perhutanan Negeri, Jabatan Pertanian Negeri dan Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri. Projek yang berjaya disiapkan oleh jabatan ini melibatkan perbelanjaan berjumlah RM12.19 juta. Projek ini melibatkan projek yang dilaksanakan di bawah Sekolah Yayasan Islam Kelantan, penyelenggaraan bangunan dan pembangunan hutan. Status prestasi pelaksanaan projek pembangunan RMKe-11 bagi tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 28** dan **Carta 4**.

JADUAL 28
STATUS PRESTASI PELAKSANAAN PROJEK RMKe-11 BAGI TAHUN 2018

BIL.	JABATAN/PEJABAT PELAKSANA	BIL. PROJEK DILULUSKAN	STATUS PROJEK		
			SIAP SEBENAR	SEDANG DILAKSANAKAN	BELUM MULA
1.	Pejabat Sultan Kelantan	31	31	0	0
2.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri	20	3	10	7
3.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	1	1	0	0
4.	Jabatan Perhutanan Negeri	40	40	0	0
5.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	223	221	0	2
6.	Jabatan Pertanian Negeri	11	11	0	0
7.	Jabatan Kerja Raya Negeri	42	40	1	1
8.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	11	11	0	0
9.	Pejabat Pembangunan Negeri	623	615	1	7
10.	Jabatan Perikanan Negeri	15	5	5	5
JUMLAH		1,017	978	17	22

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018/Unit Pembangunan Ekonomi Negeri Kelantan

CARTA 4
PRESTASI PELAKSANAAN PROJEK RM Ke-11 BAGI TAHUN 2018

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018/Unit Pembangunan Ekonomi Negeri Kelantan

- c. Terdapat 17 projek sedang dalam peringkat pelaksanaan oleh empat (4) jabatan iaitu Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri, Jabatan Kerja Raya Negeri, Pejabat Pembangunan Negeri dan Jabatan Perikanan Negeri. Antara projek sedang dalam peringkat pelaksanaan yang berskala besar adalah kerja pembinaan Istana Kelantan di Lembah Sireh dan rumah kediaman dua (2) tingkat (Istana DiRaja) di Jalan Wickham, Kuala Lumpur yang masing-masing melibatkan kos bernilai RM254.40 juta dan RM142.67 juta. Projek RMMK Badang, Kota Bharu dan projek menaik taraf Jalan Pasir Hor, Kubang Kerian ke

Pasir Jelatang, Pasir Tumboh, Bachok masing-masing bernilai RM38.04 juta dan RM19.66 juta.

- d. Daripada keseluruhan projek fizikal yang dirancang, hanya 22 projek belum dimulakan yang melibatkan Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan Negeri, Jabatan Kerja Raya Negeri, Pejabat Pembangunan Negeri dan Jabatan Perikanan Negeri. Projek yang belum dimulakan bagi tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 29**.

JADUAL 29
PROJEK BELUM DIMULAKAN BAGI TAHUN 2018

BIL.	JABATAN PELAKSANA/ NAMA PROJEK	KOS PROJEK (RM Juta)	SEBAB BELUM MULA
PEJABAT MENTERI BESAR DAN SETIAUSAHA KERAJAAN NEGERI			
1.	Projek Pembangunan Khazanah dan Warisan.	0.25	Tiada permohonan perbelanjaan diterima.
2.	Projek Kompleks Pejabat Kerajaan Negeri - Cadangan Pembinaan Kompleks Islam Jajahan Pasir Puteh.	5	Masih dalam peringkat pelantikan kontraktor.
3.	Projek Kompleks Pejabat Kerajaan Negeri - Balai Cerap/Pejabat Mufti.	5	Dalam perbincangan mencari tapak baru.
4.	Projek Pembangunan Kampung Tradisional.	0.30	Tiada permohonan perbelanjaan diterima.
5.	Pembangunan Sistem Pendaftaran Hasil Tanah.	2	Masih dalam peringkat pra pembangunan.
6.	Cadangan Pembangunan Rumah Mampu Milik di atas Lot 12913, Mukim Kiat, Daerah Bunut Susu.	46.39	Masih dalam proses kelulusan pelan bangunan.
7.	Cadangan Pembangunan Rumah Mampu Milik dan Perniagaan, Mukim Meranti, Daerah Kubang Gadong.	8.91	Masih dalam proses penyediaan draf perjanjian.
JABATAN PENGAIRAN DAN SALIRAN NEGERI			
8.	Projek Pencegahan Hakisan Pantai dan Pemuliharaan Muara Sungai - Kerja Ukur <i>Bathymetry</i> Dari Kuala Kemasin ke Kuala Pengkalan Datu.	0.30	Kerja tidak dapat dilaksanakan kerana skop kerja tersebut merangkumi kerja kajian secara terperinci mengikut kajian yang dijalankan oleh Intergrated Shoreline Management Plan JPS Malaysia. Lantikan perunding untuk kajian tersebut dijangka pada bulan Jun 2019.
9.	Projek Pencegahan Hakisan Pantai dan Pemuliharaan Muara Sungai. - Kajian Terperinci Hakisan Pantai Dari Kuala Kemasin Hingga ke Kuala Pengkalan Datu.	0.50	Kerja tidak dapat dilaksanakan kerana skop kerja tersebut merangkumi kerja kajian secara terperinci mengikut kajian yang dijalankan oleh Intergrated Shoreline Management Plan JPS Malaysia. Lantikan perunding untuk kajian tersebut dijangka pada bulan Jun 2019.
JABATAN KERJA RAYA NEGERI			
10.	Cadangan Pembinaan Jambatan Baru Padang Lembik, Kota Bharu.	2.50	Reka bentuk akan dilaksanakan dalam tahun 2019.
PEJABAT PEMBANGUNAN NEGERI			
11.	Projek Ternakan Ayam Kacuk <i>pilot</i> di Jajahan Pasir Puteh.	0.10	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.
12.	Kerja Membina dan Menyiapkan Dua Unit Kiosk Serta Lain-lain Kerja berkaitan di Penempatan Semula Kg. Laut, Tumpat.	0.04	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.

BIL.	JABATAN PELAKSANA/ NAMA PROJEK	KOS PROJEK (RM Juta)	SEBAB BELUM MULA
13.	Menaiktaraf Pembentung di Kg. Belukar, Panji, Kota Bharu.	0.04	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.
14.	Menaiktaraf Jambatan Sungai Tengkorak, Daerah Tanjung Pauh, DUN Tawang, Bachok.	0.02	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.
15.	Menaiktaraf Pembentung di Jalan Pondok Tarbiah Al-Thaqafah Kg. Bechah Salak, DUN Guchil, Kuala Krai.	0.02	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.
16.	Menaiktaraf Jambatan Pantai Hj. Nik Mat ke Pulau Suri, DUN Pasir Pekan, Tumpat	0.26	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.
17.	Menaiktaraf Pembentung di Kg. Warisan Kg. Laut.	0.14	Projek dirancang pada hujung tahun. Bagaimanapun, tidak sempat dilaksanakan kerana faktor banjir.
JABATAN PERIKANAN NEGERI			
18.	Program Galakan Pemindahan Teknologi Peralatan Perikanan.	0.05	Peralatan tidak dapat dibekalkan kerana pengusaha produk gagal menyiapkan premis(kilang).
19.	Projek Asuhan Benih Ikan Air Tawar di Kelantan.	0.05	Dasar jabatan tidak menggalakkan pemberian bantuan benih kepada penternak pada akhir tahun yang berkemungkinan berlaku bencana banjir.
20.	Program Peningkatan Industri Pembenihan Ikan dan Industri Ikan Hiasan Swasta.	0.02	Dasar jabatan tidak menggalakkan pemberian bantuan benih ikan hiasan kepada penternak pada akhir tahun yang berkemungkinan berlaku bencana banjir.
21.	Pemulihan Semula Kolam Terbiar.	0.02	Jabatan menggunakan peruntukan Kerajaan Persekutuan bagi projek ini.
22.	Ternakan <i>Lobster</i> Air Tawar Negeri Kelantan.	0.05	Bilangan pengusaha adalah terhad kerana Projek Ternakan <i>Lobster</i> Air Tawar merupakan projek baharu di Kelantan.
JUMLAH		71.96	

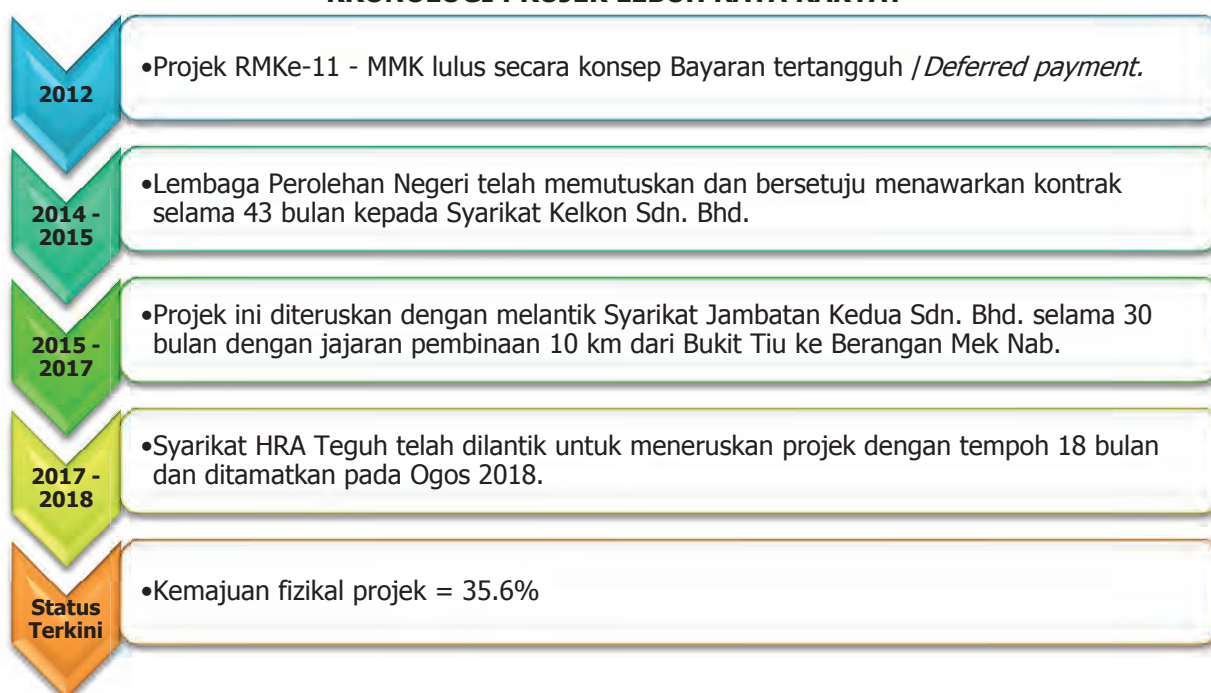
Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018/Unit Pembangunan Ekonomi Negeri Kelantan

8.5.3. Projek Lebu Raya Rakyat

- Projek Lebu Raya Rakyat merupakan projek bagi membina dan menyiapkan jajaran yang menghubungkan Machang ke Kuala Krai sepanjang 30.5 km. Pada tahun 2012, Majlis Mesyuarat Kerajaan (MMK) telah bersetuju untuk melantik Syarikat Baldah Toyyibah Sdn. Bhd. bagi menguruskan projek ini.
- Kerajaan negeri telah menyediakan peruntukan Projek Lebu Raya Rakyat dengan peruntukan minimum di bawah RMKe-11. Projek ini dilaksanakan melalui konsep Bayaran Tertangguh/*Deferred Payment*.
- Projek yang bernilai RM854.73 juta ini pada awalnya ditawarkan kepada Syarikat Kelkon Sdn. Bhd. pada tahun 2014 melalui tender terbuka dengan tempoh 43 bulan. Bagaimanapun, kontrak ini ditamatkan secara penamatan bersama pada tahun 29 Julai 2015 disebabkan syarikat gagal mengemukakan Bon Pelaksanaan dan Bayaran Pendahuluan Pengambilan Tanah.

- d. Projek ini diteruskan dengan melantik Syarikat Jambatan Kedua Sdn. Bhd.(JKSB) secara rundingan terus dengan nilai kontrak sejumlah RM304.26 juta. Bagaimanapun, jajaran pembinaan telah dipendekkan kepada 10 km sahaja iaitu dari Bukit Tiu ke Berangan Mek Nab. Tempoh pembinaan adalah selama 30 bulan dari Ogos 2015 hingga Mac 2018. Kontrak ini juga telah ditamatkan secara penamatan bersama disebabkan kelewatan kemajuan kerja.
- e. Seterusnya, Syarikat HRA Teguh telah dilantik secara rundingan terus dengan nilai projek RM240.32 juta selama 18 bulan bermula 14 Mac 2017 hingga 13 September 2018. Namun, notis untuk tujuan pengambilan kerja kontraktor telah dikeluarkan pada 14 Ogos 2018 kerana kelewatan kemajuan kerja. Majlis Mesyuarat Kerajaan Bilangan 19 Tahun 2018 telah bersetuju supaya kontrak ini ditamatkan.
- f. Kesan dari penamatan kontrak ini, kerajaan negeri perlu menanggung kos penamatan kontrak sehingga 31 Disember 2018 berjumlah RM58.33 juta. Pada tahun 2018, RM3.18 juta telah dibayar.
- g. Berdasarkan kronologi Jabatan Kerja Raya Machang, kemajuan fizikal projek pada 25 April 2018 adalah 35.6% seperti dalam **Rajah 1**. Pemeriksaan fizikal oleh pihak Audit ke tapak projek pada 8 April 2019 bersama pihak Pejabat Pembangunan Negeri dan Jabatan Kerja Raya Machang mendapati projek masih belum siap dan peratus kemajuan kerja masih pada tahap yang sama seperti dalam **Gambar 1** dan **Gambar 2**.

RAJAH 1
KRONOLOGI PROJEK LEBUH RAYA RAKYAT

Sumber: Unit Pembangunan Ekonomi Negeri Kelantan

GAMBAR 1

Tapak Pembinaan Lebuhraya Rakyat 10 km
Bukit Tiu – Berangan Mek Nab
(08.04.2019)
(Sumber: Jabatan Audit Negara)

GAMBAR 2

Tapak Pembinaan R&R Lebuhraya Rakyat 10 km
Bukit Tiu – Berangan Mek Nab
(08.04.2019)
(Sumber: Jabatan Audit Negara)

8.6. Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan

Pada akhir tahun 2018, baki Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan meningkat sejumlah RM54.40 juta atau 5.3% berbanding tahun 2017. Peningkatan ini disebabkan peningkatan Akaun Pendahuluan daripada Kerajaan Persekutuan dan Kumpulan Wang Penyelenggaraan Jalan Negeri. Kedudukan baki Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan bagi tahun 2018 dan 2017 seperti dalam **Jadual 30**.

JADUAL 30
KEDUDUKAN BAKI PELBAGAI KUMPULAN
WANG AMANAH KERAJAAN BAGI TAHUN 2018 DAN 2017

BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
	2018	2017	(RM Juta)	(%)
	(RM Juta)	(RM Juta)		
Baki Pada 1 Januari	1,018.01	902.63	115.38	12.8
Terimaan	553.32	622.17	-68.85	-11.1
Perbelanjaan/Agihan	498.92	506.79	-7.87	-1.6
BAKI PADA 31 DISEMBER	1,072.41	1,018.01	54.40	5.3

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

8.6.1. Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri

- Kumpulan Wang ini ditubuhkan di bawah Seksyen 10(1)(a) Akta Tatacara Kewangan tahun 1957. Sumber kewangan akaun amanah ini adalah daripada pemberian Kerajaan Persekutuan. Akaun amanah ini digunakan khusus bagi membiayai program penyelenggaraan semua jalan negeri dan perbelanjaan pengurusan lain yang berkaitan.
- Baki Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri pada akhir tahun 2018 adalah berjumlah RM647.25 juta berbanding RM623.82 juta pada akhir tahun 2017 iaitu peningkatan sejumlah RM23.43 juta atau 3.8%. Kedudukan baki Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri pada tahun 2018 dan 2017 adalah seperti dalam **Jadual 31**.

JADUAL 31
KEDUDUKAN BAKI KUMPULAN WANG AMANAH
PENYELENGGARAAN JALAN NEGERI PADA TAHUN 2018 DAN 2017

BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
	2018	2017		
	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	623.82	602.47	21.35	3.5
Terimaan	216.36	210.07	6.29	3
Perbelanjaan/Agihan	192.93	188.72	4.21	2.2
BAKI PADA 31 DISEMBER	647.25	623.82	23.43	3.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

- c. Pemberian daripada Kerajaan Persekutuan yang diterima pada tahun 2018 meningkat sejumlah RM6.29 juta kepada RM216.36 juta berbanding RM210.07 juta pada tahun 2017. Kerajaan negeri telah membelanjakan sejumlah RM192.93 juta atau 89.2% daripada jumlah terimaan tahun 2018. Perbelanjaan tahun 2018 berjumlah RM192.93 juta meningkat sejumlah RM4.21 juta berbanding RM188.72 juta pada tahun 2017.
- d. Panjang jalan yang didaftarkan dalam sistem MARRIS pada tahun 2018 ialah 18,593.94 km. Panjang jalan ini termasuk jalan raya negeri, jalan raya perbandaran, lorong belakang, jalan kawasan perumahan, jalan raya kampung dan jalan pertanian. Panjang jalan yang didaftarkan dalam tahun 2018 berkurang sebanyak 1,412.07 km berbanding 20,006.01 km pada tahun 2017 disebabkan oleh proses pemutihan rekod dan pelarasan semula jalan.

8.6.2. Akaun Pendahuluan Daripada Kerajaan Persekutuan

Kerajaan negeri telah menerima pendahuluan daripada Kerajaan Persekutuan sejak tahun 2008 dan diperakakan dalam Akaun Pendahuluan dari Kerajaan Persekutuan di bawah Akaun Penyelesaian. Pada 31 Disember 2018, akaun ini mempunyai baki berjumlah RM399.50 juta iaitu meningkat sejumlah RM35.50 juta berbanding tahun 2017 yang berjumlah RM364 juta. Pada akhir tahun 2018, tunggakan bayaran balik adalah sejumlah RM19 juta iaitu bayaran tunai sejumlah RM2 juta dan Pemberian di bawah Senarai Bersama yang tidak *offset* sejumlah RM17 juta.

8.7. Kumpulan Wang Amanah Awam

Kumpulan Wang Amanah Awam ditubuhkan di bawah Seksyen 9, Akta Tatacara Kewangan 1957 terdiri daripada Kumpulan Wang Khas yang dipegang oleh kerajaan negeri dan wang amanah yang diterima bagi maksud tertentu. Pengurusan akaun ini perlu dibuat mengikut Arahan Amanah yang diluluskan oleh Perbendaharaan Negeri.

8.7.1. Sejumlah 19 Akaun Amanah diselenggara pada tahun 2018 iaitu 12 Akaun Amanah yang masih aktif, enam (6) Akaun Amanah dengan baki tidak berubah dan satu (1) Akaun Amanah telah ditutup.

8.7.2. Pada tahun 2018 baki Kumpulan Wang Amanah Awam telah meningkat sejumlah RM16.92 juta atau 18.4% kepada RM108.98 juta berbanding RM92.06 juta pada tahun 2017. Antara sebab peningkatan adalah kerana pada tahun 2018 baki Akaun Amanah Kumpulan Wang Pembangunan Hutan yang meningkat sejumlah RM15.16 juta kepada RM79.87 juta berbanding RM64.71 juta pada tahun 2017. Sementara itu, Tabung Serambi Mekah menyumbang peningkatan sejumlah RM0.22 juta. Kedudukan Kumpulan Wang Amanah pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 32**.

JADUAL 32
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG
AMANAH AWAM PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

PERKARA	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	92.06	88.04	4.02	4.6
Penerimaan	25.13	18.43	6.70	36.4
Pembayaran	8.21	14.41	-6.20	-43
BAKI PADA 31 DISEMBER	108.98	92.06	16.92	18.4

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

8.7.3. Pada tahun 2018, tiga (3) daripada 19 akaun amanah yang diselenggarakan adalah tidak aktif bagi tempoh melebihi tiga (3) tahun dengan baki sejumlah RM3.98 juta. Akaun Amanah berkenaan adalah Akaun Amanah Projek Penubuhan Kilang Pemprosesan Kenaf dan Projek Pengeluaran dan Pemprosesan Ubi Keledak, Akaun Amanah Projek Pembangunan Tebing Sungai Kelantan dan Akaun Amanah Tabung Pembinaan Masjid Sultan Muhammad Ke V. Bagi Akaun Amanah Projek Penubuhan Kilang Pemprosesan Kenaf dan Projek Pengeluaran dan Pemprosesan Ubi Keledak, kerajaan negeri masih mengekalkan akaun ini dengan cadangan membuat penstrukturan dan penjenamaan semula. Bagi dua (2) akaun amanah lagi, kerajaan negeri bercadang untuk mengekalkan akaun ini dan akan diuruskan berdasarkan tujuan sebenar penubuhan akaun amanah tersebut.

8.7.4. Kumpulan Wang Pembangunan Hutan

Kumpulan Wang Pembangunan Hutan diwujudkan mengikut Seksyen 56 Akta Perhutanan Negara 1984 (Akta 313) dan Seksyen 9(3) Akta Tatacara Kewangan 1957, bertujuan untuk melaksanakan pelbagai projek seperti dalam menyediakan, melaksanakan dan mengkaji semula rancangan pengurusan hutan negeri. Pada tahun 2018, baki Kumpulan Wang ini meningkat kepada RM79.87 juta berbanding

RM64.71 juta pada tahun 2017. Peningkatan ini disebabkan oleh pendapatan yang terdiri daripada ses pembangunan hutan yang melebihi perbelanjaan sejumlah RM15.16 juta pada tahun 2018.

8.7.5. Tabung Serambi Mekah

- a. Akaun Amanah Tabung Serambi Mekah ditubuhkan untuk mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, kerajaan negeri, agensi kerajaan, anak syarikat kerajaan negeri dan syarikat swasta. Wang dalam Tabung ini akan digunakan untuk membiayai aktiviti-aktiviti pembangunan sosio ekonomi berbentuk bantuan segera kepada golongan fakir miskin, mangsa malapetaka dan bencana alam untuk kesejahteraan rakyat.
- b. Akaun ini dikawal oleh Pengarah Pembangunan Negeri sebagai Pegawai Pengawal Akaun Amanah. Satu (1) Jawatankuasa Akaun yang dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar bertanggungjawab menguruskan akaun berdasarkan arahan amanah yang diluluskan. Pada tahun 2018, baki akaun berjumlah RM2.86 juta berbanding tahun 2017 sebanyak RM2.64 juta iaitu merekodkan peningkatan sejumlah RM0.22 juta atau 8.3%. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh peningkatan sumbangan derma.

8.8. Akaun Deposit

Akaun Deposit terdiri daripada Deposit Am dan Deposit Pelarasan. Deposit Am mengakaun wang yang diterima khusus bagi sesuatu maksud di bawah undang-undang atau perjanjian dan dibayar balik apabila maksud tersebut telah dicapai. Deposit Pelarasan adalah akaun sementara yang diguna sebelum bayaran dibuat atau pelarasan kepada akaun tertentu.

8.8.1. Pada 31 Disember 2018, baki akaun deposit meningkat kepada RM439.76 juta atau 1.9% berbanding RM431.72 juta pada tahun 2017. Peningkatan ini disebabkan oleh peningkatan deposit pengambilan balik tanah. Kedudukan baki deposit pada tahun 2018 dan 2017 adalah seperti dalam **Jadual 33**.

JADUAL 33
KEDUDUKAN BAKI DEPOSIT PADA TAHUN 2018 DAN 2017

JENIS DEPOSIT	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Deposit Am	393.70	397.64	-3.94	-1
Deposit Pengambilan Tanah	45.81	33.81	12	35.5
Deposit Perumahan Awam Kos Rendah	0.25	0.27	-0.02	-7.4
BAKI PADA 31 DISEMBER	439.76	431.72	8.04	1.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

8.8.2. Pada akhir Disember 2018, Deposit Wang Jaminan Pelaksanaan (WJP) adalah berjumlah RM5.09 Juta. Lima (5) daripada akaun deposit tersebut berjumlah RM0.29 juta yang melebihi 12 bulan dari tarikh ianya boleh dikembalikan kepada pendeposit masih belum diwartakan. Selain itu, 10 akaun deposit WJP yang telah diwartakan melebihi tiga (3) bulan belum dikreditkan ke akaun hasil berjumlah RM0.68 juta. Bagaimanapun, tindakan mengkreditkan ke akaun hasil dan bayaran balik amaun tersebut telah selesai dibuat pada April 2019.

9. PENYATA AKAUN MEMORANDUM

Penyata Akaun Memorandum menunjukkan baki aset dan liabiliti Kerajaan yang boleh dilupuskan atau perlu dilunaskan pada masa akan datang yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

9.1. MEMORANDUM ASET - PINJAMAN BOLEH DITUNTUT

9.1.1. Pinjaman Boleh Dituntut adalah merupakan pinjaman yang diberikan oleh kerajaan negeri kepada agensi dan Pihak Berkuasa Tempatan. Pada akhir tahun 2018, baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM23.63 juta atau 2.2% daripada RM1.051 bilion pada tahun 2017 kepada RM1.075 bilion pada tahun 2018. Baki Pinjaman Boleh Dituntut pada tahun 2018 terdiri daripada pinjaman menggunakan sumber kerajaan negeri berjumlah RM21.69 juta dan pinjaman yang diperoleh daripada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM1.053 bilion. Kedudukan baki pinjaman boleh dituntut pada tahun 2018 dan 2017 adalah seperti dalam **Jadual 34**.

JADUAL 34
KEDUDUKAN BAKI PINJAMAN BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2018 DAN 2017

BIL.	BUTIRAN PINJAMAN	BAKI PINJAMAN BOLEH DITUNTUT		PERUBAHAN	
		2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Badan Berkanun Negeri	201.66	201.71	-0.05	0
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	16.11	14.37	1.74	12.1
3.	Syarikat Kerajaan Negeri	856.79	834.85	21.94	2.6
JUMLAH		1,074.56	1,050.93	23.63	2.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

9.1.2. Pada tahun 2018, agensi sepatutnya membayar ansuran pinjaman kerajaan negeri berjumlah RM372.17 juta yang terdiri daripada bayaran anuiti tahun semasa sejumlah RM50.61 juta dan tunggakan berjumlah RM321.56 juta. Kedudukan bayaran balik tunggakan pinjaman boleh dituntut pada tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 35**.

JADUAL 35
KEDUDUKAN BAYARAN BALIK TUNGGAKAN
PINJAMAN BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2018

BIL.	AGENSI	TUNGGAKAN PADA 01.01.2018	ANUITI 2018	JUMLAH PATUT DIJELASKAN TAHUN 2018	JUMLAH TELAH DIJELASKAN TAHUN 2018	TUNGGAKAN PADA 31.12.2018
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Badan Berkanun Negeri	88.57	9.91	98.48	0.05	98.43
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	0.15	1.31	1.46	1.46	0
3.	Syarikat Kerajaan Negeri	232.84	39.39	272.23	0	272.23
JUMLAH		321.56	50.61	372.17	1.51	370.66

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018

9.1.3. Sejumlah 30 atau 52.6% daripada 57 pinjaman mempunyai tunggakan bayaran balik dengan tempoh tunggakan antara satu (1) hingga 12 tahun melibatkan 222 ansuran tertunggak. Tunggakan bayaran balik pinjaman pada akhir tahun 2018 meningkat sebanyak RM49.10 juta atau 15.3% menjadi RM370.66 juta berbanding RM321.56 juta pada akhir tahun 2017. Kedudukan tunggakan bayaran balik pinjaman boleh dituntut pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 36**.

Jumlah tunggakan pinjaman boleh dituntut tahun 2018

RM370.66 juta

Jumlah tunggakan pinjaman boleh dituntut tahun 2017

RM321.56 juta

Peningkatan

RM49.10 juta (15.3%)

Jumlah bayaran balik pinjaman boleh dituntut tahun 2018

RM1.51 juta (0.4%)

JADUAL 36
KEDUDUKAN TUNGGAKAN BAYARAN BALIK PINJAMAN
BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

PEMINJAM	PINJAMAN			TUNGGAKAN BAYARAN BALIK				BIL. ANSURAN TERTUNGGAK SEHINGGA AKHIR TAHUN 2018	TEMPOH TERTUNGGAK SEHINGGA AKHIR TAHUN 2018 (Tahun)
	Bil.	Tertunggak	(%)	31.12.2017	31.12.2018	TAMBAHAN / (KURANGAN)			
		(Bil.)		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)		
Badan Berkanun Negeri	5	3	60	88.57	98.43	9.86	11.1	19	1-12
Pihak Berkuasa Tempatan	18	0	0	0.15	0	-0.15	-100	0	0
Syarikat Kerajaan Negeri	34	27	79.4	232.84	272.23	39.39	16.9	203	2-11
JUMLAH	57	30	52.6	321.56	370.66	49.10	15.3	222	1-12

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2018

9.2. Pelaburan

9.2.1. Pelaburan oleh kerajaan negeri melalui peruntukan belanja mengurus ditunjukkan di Penyata Akaun Memorandum. Pada akhir tahun 2018, baki pelaburan di Penyata Akaun Memorandum berjumlah RM7.17 juta berbanding RM7.16 juta pada tahun 2017 iaitu meningkat sejumlah RM0.01 juta atau 0.1%. Kedudukan pelaburan kerajaan negeri pada tahun 2018 dan 2017 adalah seperti dalam **Jadual 37**.

JADUAL 37
KEDUDUKAN PELABURAN KERAJAAN NEGERI PADA TAHUN 2017 DAN 2018

BIL.	PELABURAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2017 (RM Juta)	2018 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	4.75	0	0
2.	Petron, Malaysia Mining Corporation	0.12	0.12	0	0
3.	Pelaburan Portfolio	2.29	2.30	0.01	0.4
JUMLAH		7.16	7.17	0.01	0.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2018

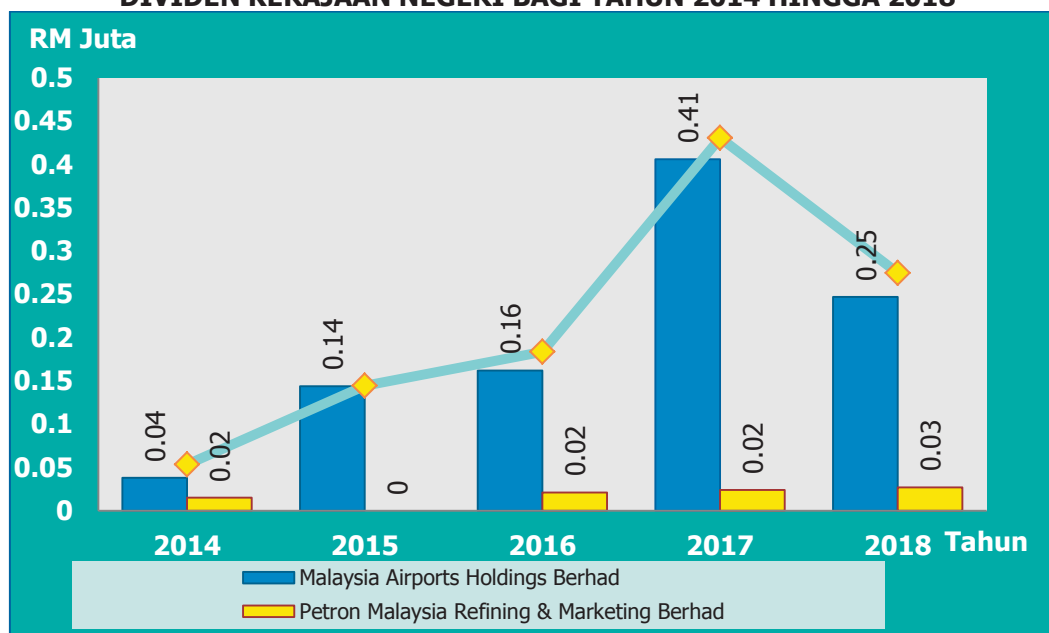
9.2.2. Kedudukan pelaburan dan pulangan dividen untuk tempoh lima (5) tahun bagi tahun 2014 hingga tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 38** dan **Carta 5**.

JADUAL 38
KEDUDUKAN PELABURAN DAN PULANGAN DIVIDEN
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

BIL.	PELABURAN	NILAI KOS (RM Juta)	PULANGAN PELABURAN (Dividen) TAHUN (RM Juta)				
			2014	2015	2016	2017	2018
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	0.04	0.14	0.16	0.41	0.25
2.	Petron Malaysia Refining & Marketing Berhad	0.11	0.02	0	0.02	0.02	0.03
3.	Malaysia Mining Corporation Berhad	0.01	0	0	0	0	0
JUMLAH		4.87	0.06	0.14	0.18	0.43	0.28

Sumber: Jadual Pelaburan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

CARTA 5
KEDUDUKAN PELABURAN DAN PULANGAN
DIVIDEN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

Sumber: Jadual Pelaburan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

9.2.3. Kedudukan nilai pasaran pelaburan kerajaan negeri bagi tahun 2014 hingga 2018 adalah seperti dalam **Jadual 39**. Nilai pasaran pelaburan menunjukkan peningkatan bagi tahun 2016 dan 2017, bagaimanapun menunjukkan penurunan pada tahun 2018.

JADUAL 39
KEDUDUKAN NILAI PASARAN
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2014 HINGGA 2018

BIL.	PELABURAN	NILAI KOS (RM Juta)	NILAI PASARAN (RM Juta)				
			2014	2015	2016	2017	2018
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	12.92	10.66	11.51	16.70	15.92
2.	Petron Malaysia Refining & Marketing Berhad	0.11	0.28	0.54	0.45	1.46	0.68
3.	Malaysia Mining Corporation Berhad	0.01	0.03	0.03	0.03	0.03	0.01
JUMLAH		4.87	13.23	11.23	11.99	18.19	16.61

Sumber: Jadual Pelaburan Kerajaan Negeri Tahun 2014 hingga 2018

9.3. MEMORANDUM LIABILITI - HUTANG AWAM

9.3.1. Kerajaan negeri dari semasa ke semasa ada menerima pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan bagi membiayai projek pembangunannya. Pada tahun 2018, baki hutang kerajaan negeri kepada Kerajaan Persekutuan telah meningkat sejumlah RM13.87 juta atau 1%

Baki hutang pada 31 Disember 2018

RM1.435 bilion

Baki hutang pada 31 Disember 2017

RM1.421 bilion

Peningkatan

RM13.87 juta (1%)

menjadi RM1.435 bilion berbanding RM1.421 bilion pada tahun 2017. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh kerajaan negeri telah menerima pinjaman untuk projek bekalan air dan Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan yang baharu. Pada 14 September 2016, Perjanjian Utama di antara Kerajaan Malaysia, Kerajaan Negeri Kelantan, Air Kelantan Sdn. Bhd. dan Pengurusan Aset Air Berhad (PAAB) telah ditandatangani bagi Migrasi Air Kelantan Sdn. Bhd. ke PAAB berjumlah RM554.52 juta. Bagaimanapun, Kerajaan Negeri Kelantan masih mengambil kira amaun RM554.52 juta sebagai baki hutang awam belum selesai pada tahun 2018. Kedudukan baki hutang awam akan diselaraskan apabila perjanjian novasi di antara Kerajaan Persekutuan dan PAAB dimuktamadkan sebagaimana perenggan tujuh (7) perjanjian tersebut. Kedudukan hutang Awam pada tahun 2018 berbanding tahun 2017 adalah seperti dalam **Jadual 40**.

JADUAL 40
KEDUDUKAN HUTANG AWAM PADA TAHUN 2018 DAN 2017

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	BAKI HUTANG		PERUBAHAN	
		2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	260.00	260.77	-0.77	-0.3
2.	Projek Bekalan Air	855.79	843.20	12.59	1.5
3.	Projek Membaikpulih Loji Rawatan Pembetungan	30	30	0	0
4.	Projek Perumahan Awam Kos Rendah	56.40	58.22	-1.82	-3.1
5.	Pelbagai Projek Lain	233.10	229.23	3.87	1.7
JUMLAH		1,435.29	1,421.42	13.87	1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

9.3.2. Selain itu, kerajaan negeri mempunyai tunggakan bayaran balik kepada Kerajaan Persekutuan pada tahun 2018 berjumlah RM490.82 juta iaitu meningkat sejumlah RM52.04 juta atau 11.9% berbanding RM438.78 juta pada tahun 2017. Tunggakan ini melibatkan 33 pinjaman atau 75% daripada sejumlah 44 pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan. Pada tahun 2018, kerajaan negeri telah membuat bayaran balik pinjaman kepada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM5.74 juta atau 1.2% daripada RM496.56 juta jumlah yang perlu dijelaskan dalam tahun semasa. Kedudukan tunggakan bayaran balik hutang awam tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 41**.

JADUAL 41
KEDUDUKAN TUNGGAKAN
BAYARAN BALIK HUTANG AWAM PADA TAHUN 2018

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	TUNGGAKAN PADA 31.12.2017	ANUITI 2018	JUMLAH PATUT DIJELASKAN TAHUN 2018	JUMLAH TELAH DIJELASKAN TAHUN 2018	TUNGGAKAN PADA 31.12.2018
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	87.49	9.30	96.79	1.23	95.56
2.	Projek Bekalan Air	268.61	39.24	307.85	0	307.85
3.	Projek Perumahan Awam Kos Rendah	16.57	2.61	19.18	1.82	17.36
4.	Pelbagai Projek Lain	60.66	5.26	65.92	2.69	63.23
5.	Projek Membaikpulih Loji Rawatan Pembetungan	5.45	1.37	6.82	0	6.82
JUMLAH		438.78*	57.78	496.56	5.74	* 490.82

Sumber: Senarai Pinjaman Kerajaan Persekutuan Kepada Kerajaan Negeri Kelantan Sehingga 31 Disember 2018

Nota: * Jumlah Tunggakan Adalah Mengambil kira Jumlah Pokok dan Faedah Untuk Pinjaman Tersebut

9.4. Akaun Belum Terima

9.4.1. Peraturan mengenai Akaun Belum Terima dinyatakan dalam Arahan Perbendaharaan 89, yang menghendaki setiap Pegawai Pengawal menghantar suatu penyata mengenai apa-apa hasil yang sepatutnya diterima pada 31 Disember kepada Bendahari Negeri. Pekeliling Perbendaharaan Malaysia WP10.6 juga menjelaskan tentang penyelenggaraan dan pelaporan Akaun Belum Terima. Selain itu, Surat Pekeliling Perbendaharaan Negeri bagi penutupan Akaun Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2018 menghendaki Penyata Akaun Belum Terima 2018 dikemukakan kepada Bendahari Negeri sebelum atau pada 3 Januari 2019.

9.4.2. Akaun Belum Terima Negeri Kelantan telah meningkat sejumlah RM27.01 juta atau 25.2% kepada RM134.37 juta pada tahun 2018 berbanding RM107.36 juta pada tahun 2017. Sebahagian besar daripada tunggakan hasil ini merupakan Denda Cukai Tanah, Cukai Tanah

Baki Akaun Belum Terima tahun
2018

RM134.37 juta

Baki Akaun Belum Terima tahun
2017

RM107.36 juta

Peningkatan

RM27.01 juta (25.2%)

Berulang, hutang Tribute Konsesi Hutan kepada kerajaan negeri dan sewa Rumah Awam Kos Rendah berjumlah RM122.52 juta atau 91.2% daripada keseluruhan jumlah tunggakan hasil bagi tahun 2018. Kedudukan Akaun Belum Terima bagi tahun 2017 dan 2018 adalah seperti dalam **Jadual 42**.

JADUAL 42
KEDUDUKAN AKAUN BELUM TERIMA BAGI TAHUN 2017 DAN 2018

BUTIRAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Denda Cukai Tanah	68.76	62.87	5.89	9.4
Cukai Tanah Berulang	37.45	23.16	14.29	61.7
Hutang Tribute Konsesi Hutan Kepada Kerajaan Negeri	11.68	11.33	0.35	3.1
Sewa Rumah Awam Kos Rendah	4.63	5.26	-0.63	-12
Lain-lain	11.85	4.74	7.11	150
BAKI PADA 31 DISEMBER	134.37	107.36	27.01	25.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

9.4.3. Cukai tanah adalah cukai yang dikenakan ke atas pemilik tanah sebagai balasan kepada pihak berkuasa negeri yang telah memberi milik tanah kerajaan kepadanya. Cukai tanah perlu dibayar sekali setahun. Sekiranya tidak dibayar terlebih awal ianya menjadi tunggakan pada hari pertama bulan Jun tahun itu. Tunggakan Cukai Tanah

Tunggakan cukai tanah tahun 2018

RM37.45 juta

Tunggakan cukai tanah tahun 2017

RM23.16 juta

Jumlah peningkatan tunggakan
cukai tanah

RM14.29 juta
(61.7 %)

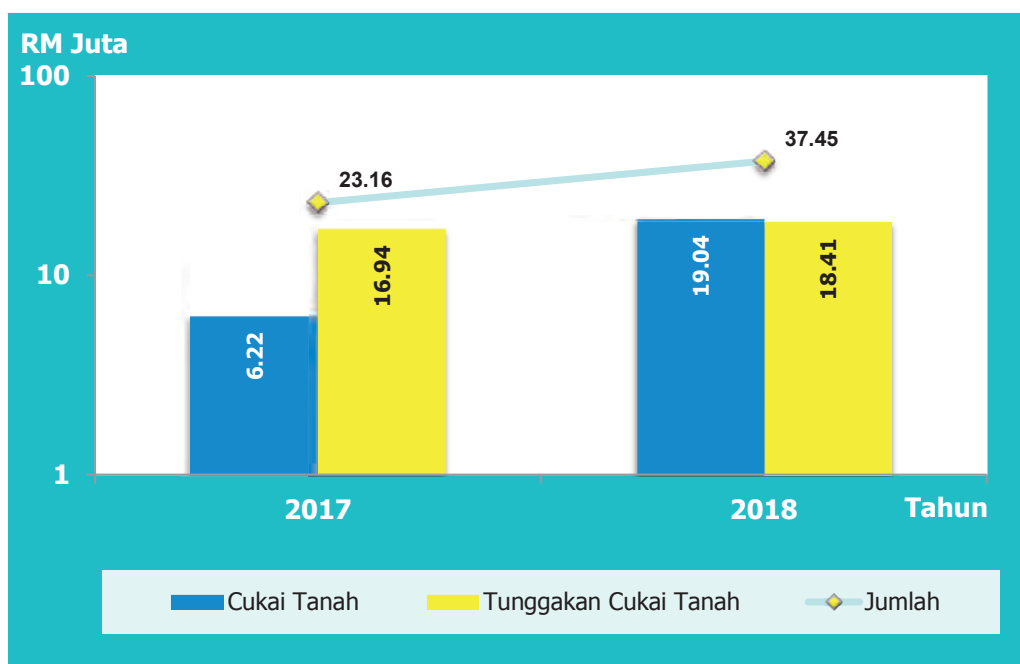
Berulang merupakan 27.9% daripada jumlah keseluruhan Akaun Belum Terima pada tahun 2018. Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Puteh mencatatkan peningkatan tunggakan Cukai Tanah Berulang tertinggi pada tahun 2018 iaitu RM5.12 juta atau 449.1% menjadi RM6.26 juta berbanding RM1.14 juta pada tahun 2017. Butiran tunggakan Cukai Tanah Berulang mengikut Pejabat Tanah dan Jajahan pada tahun 2018 berbanding 2017 adalah seperti dalam **Jadual 43** dan **Carta 6**.

JADUAL 43
TUNGGAKAN CUKAI TANAH BERULANG PADA TAHUN 2018 BERBANDING 2017

BIL.	JABATAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kota Bharu	7.72	7.24	0.48	6.6
2.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kuala Krai	4.26	3.18	1.08	34
3.	Pejabat Tanah dan Jajahan Gua Musang	5.75	2.41	3.34	138.6
4.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Mas	2.84	2.29	0.55	24
5.	Pejabat Tanah dan Jajahan Tanah Merah	2.66	2.39	0.27	11.3
6.	Pejabat Tanah dan Jajahan Machang	2.65	1.36	1.29	94.9
7.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Puteh	6.26	1.14	5.12	449.1
8.	Pejabat Tanah dan Jajahan Jeli	2.66	1.32	1.34	101.5
9.	Pejabat Tanah dan Jajahan Bachok	1.74	1.05	0.69	65.7
10.	Pejabat Tanah dan Jajahan Tumpat	0.91	0.78	0.13	16.7
JUMLAH		37.45	23.16	14.29	61.7

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

CARTA 6
KEDUDUKAN TUNGGAKAN CUKAI
TANAH BERULANG PADA TAHUN 2017 DAN 2018

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2018 dan 2017

9.4.4. Tunggakan hasil Tribute Konsesi Hutan Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) kepada kerajaan negeri pada akhir tahun 2018 adalah berjumlah RM11.68 juta. Daripada jumlah tersebut sejumlah RM5.57 juta merupakan hutang Syarikat Bintang Comel Sdn. Bhd. berjumlah RM5.48 juta dan Syarikat OKS 1 berjumlah RM0.09 juta yang telah tertunggak melebihi 15 tahun. Tindakan undang-undang terhadap Syarikat Bintang Comel Sdn. Bhd. telah diambil pada tahun 2001 bagaimanapun ditarik balik kerana kekurangan keterangan yang menyokong tuntutan. Penasihat Undang-Undang kerajaan negeri mengesyorkan supaya jumlah Tribute ditolak daripada deposit pengeluaran kayu balak syarikat tersebut dan selebihnya dibayar oleh PKINK kepada kerajaan negeri. Bagi Syarikat OKS 1, ianya tertakluk kepada Seksyen 6 Akta Had Masa yang menggariskan tindakan undang-undang tidak boleh diambil selepas enam tahun kesalahan berlaku.

9.4.5. Bagi tunggakan hasil Sewa Rumah Awam Kos Rendah (RAKR) yang berjumlah RM4.63 juta, sejumlah RM2.24 juta adalah merupakan tunggakan hasil jualan terus RAKR. Jualan terus RAKR ini dilaksanakan oleh Syarikat Binaraya Sdn. Bhd. dan tertunggak antara satu (1) hingga 10 tahun.

10. RUMUSAN AUDIT

10.1. Secara keseluruhannya, prestasi kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada akhir tahun 2018 adalah stabil berdasarkan perkara berikut:

10.1.1. kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri telah mengalami peningkatan sejumlah RM9.47 juta atau 15.1% iaitu daripada RM62.72 juta pada tahun 2017 kepada RM72.19 juta pada tahun 2018;

10.1.2. Akaun Hasil Disatukan meningkat sejumlah RM40.46 juta menjadi defisit RM676.31 juta pada tahun 2018 daripada defisit RM716.77 juta pada tahun 2017;

10.1.3. tunggakan bayaran balik Pinjaman Boleh Tuntut daripada agensi kerajaan negeri telah meningkat daripada RM321.56 juta pada tahun 2017 kepada RM370.66 juta pada tahun 2018;

10.1.4. pelaburan meningkat daripada RM11.14 juta pada tahun 2017 kepada RM11.15 juta pada tahun 2018;

10.1.5. Hutang Awam meningkat daripada RM1,421.42 juta pada tahun 2017 kepada RM1,435.29 juta pada tahun 2018; dan

10.1.6. tunggakan Bayaran Balik Hutang Awam kepada Kerajaan Persekutuan juga turut meningkat daripada RM438.78 juta pada tahun 2017 kepada RM490.82 juta tahun 2018.

11. SYOR AUDIT

11.1. Pihak Audit mengesyorkan kerajaan negeri melaksanakan usaha yang berterusan bagi meningkatkan hasil dan mengawal perbelanjaan secara berhemat bagi memperkukuhkan kedudukan kewangan. Langkah-langkah penambahbaikan yang boleh diambil oleh kerajaan negeri adalah seperti berikut:

11.1.1. meningkatkan hasil dengan mengambil tindakan susulan bagi mendapatkan hasil yang tertunggak;

11.1.2. mengawal perbelanjaan dengan memastikan perbelanjaan dilaksanakan mengikut keperluan dan kedudukan aliran tunai;

11.1.3. mengawal perbelanjaan di bawah Arahan Perbelanjaan 58(a) dengan memastikan bil dikemukakan dengan segera supaya perbelanjaan dapat dibuat dalam tahun bekalan diterima dan tidak menjejaskan peruntukan tahun semasa; dan

11.1.4. mengambil tindakan susulan terhadap bayaran balik pinjaman oleh agensi supaya kerajaan negeri dapat membuat bayaran dan mengurangkan hutang kepada Kerajaan Persekutuan.

BAHAGIAN III

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN
PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN
AGENSI NEGERI

BAHAGIAN III

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

FAKTA UTAMA ANALISIS KEWANGAN AGENSI NEGERI

PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI TAHUN 2018	Bilangan agensi negeri 9 Badan Berkanun Negeri 12 Pihak Berkuasa Tempatan 1 Majlis Agama Islam	21 akaun yang telah disahkan 20 Pendapat Tanpa Teguran 1 Pendapat Berteguran
Badan Berkanun Negeri/Majlis Agama Islam ↓ RM18.36 juta Lebihan Semasa ↓ RM25.31 juta Aset Semasa Bersih	Pihak Berkuasa Tempatan ↑ RM27.05 juta Lebihan Semasa ↑ RM4.65 juta Aset Semasa Bersih	Cukai Taksiran ↑ RM2.46 juta Semasa ↑ RM3.19 juta Tunggakan

1. PENDAHULUAN

Mengikut Akta Audit 1957, Ketua Audit Negara mempunyai kuasa untuk mengaudit penyata kewangan agensi negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Majlis Agama Islam (MAI) dan Pihak Berkuasa Tempatan (PBT). Objektif pengauditan adalah untuk memberikan pendapat terhadap penyata kewangan agensi negeri sama ada penyata ini menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

2. PENGAUDITAN PENYATA KEWANGAN

2.1. Pada tahun 2019, Jabatan Audit Negara telah menjalankan pengauditan terhadap 22 penyata kewangan agensi bagi tahun 2018 untuk sembilan (9) BBN, satu (1) MAI dan 12 PBT. Kesemua BBN ditubuhkan mengikut Enakmen/Akta Tubuh Badan Berkanun Negeri, Majlis Agama Islam ditubuhkan di bawah Enakmen Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan 1994 dan kesemua PBT ditubuhkan di bawah Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171).

2.2. Jabatan Audit Negara telah menjalankan pengauditan terhadap penyata kewangan bagi MAI dan satu (1) PBT manakala baki 20 penyata kewangan dilaksanakan oleh firma audit swasta yang dilantik. Pelantikan firma audit swasta ini adalah selaras dengan peruntukan di bawah Seksyen 7(3), Akta Audit 1957 yang memberi kuasa

kepada Ketua Audit Negara melantik pihak yang berkebolehan untuk menjalankan pengauditan bagi pihak beliau.

3. KEDUDUKAN PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN

3.1. Setakat 15 Oktober 2019, kesemua BBN, MAI dan PBT telah mengemukakan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 untuk diaudit. Kesemua agensi telah mengemukakan penyata kewangan dalam tempoh yang ditetapkan iaitu sebelum atau pada 30 April 2019. Kedudukan penyerahan penyata kewangan tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 1**.

JADUAL 1
PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN
BADAN BERKANUN NEGERI, MAJLIS AGAMA ISLAM DAN
PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018

BIL.	AGENSI	TARIKH PENYERAHAN
BADAN BERKANUN NEGERI		
1.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	25.03.2019
2.	Perbadanan Stadium Kelantan	28.04.2019
3.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	29.04.2019
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	29.04.2019
5.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	30.04.2019
6.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	30.04.2019
7.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	30.04.2019
8.	Yayasan Islam Kelantan	30.04.2019
9.	Yayasan Kelantan Darulnaim	30.04.2019
MAJLIS AGAMA ISLAM		
1.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	30.04.2019
PIHAK BERKUASA TEMPATAN		
1.	Majlis Daerah Pasir Puteh	25.04.2019
2.	Majlis Daerah Tanah Merah	28.04.2019
3.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	29.04.2019
4.	Majlis Daerah Ketereh	30.04.2019
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	30.04.2019
6.	Majlis Daerah Bachok	30.04.2019
7.	Majlis Daerah Tumpat	30.04.2019
8.	Majlis Daerah Dabong	30.04.2019
9.	Majlis Daerah Kuala Krai	30.04.2019
10.	Majlis Daerah Gua Musang	30.04.2019
11.	Majlis Daerah Jeli	30.04.2019
12.	Majlis Daerah Machang	30.04.2019

Sumber: Jabatan Audit Negara

3.2. Ketua Audit Negara telah mengeluarkan arahan melalui surat bertarikh 11 Julai 2018 yang menetapkan supaya semua penyata kewangan yang dikemukakan oleh

agensi mulai tahun 2019 mestilah lengkap dan *auditable*. Penyata kewangan yang lengkap perlu mengandungi penyata yang ditandatangani oleh Pengerusi dan seorang Ahli Lembaga Pengarah (Akaun Induk dan Akaun Kumpulan), pengakuan oleh pegawai utama yang bertanggungjawab ke atas pengurusan kewangan dan dokumen sokongan. Kegagalan agensi untuk mengemukakan penyata kewangan yang lengkap dan *auditable* akan menyebabkan Laporan Ketua Audit Negara tidak dapat dikeluarkan terhadap penyata kewangan berkenaan dalam tempoh yang ditetapkan.

4. PEMAKAIAN PIAWAIAN PERAKAUNAN

4.1. *Malaysian Accounting Standards Board* (MASB) atau Lembaga Piawaian Perakaunan Malaysia merupakan badan yang bertanggungjawab menerbitkan piawaian perakaunan untuk diguna pakai oleh syarikat bermotifkan keuntungan dan Badan Berkanun Persekutuan seperti yang digariskan di bawah Pekeliling Perbendaharaan PA 3.1. Setakat 1 Januari 2017, piawaian perakaunan yang diluluskan oleh MASB untuk diterima pakai di Malaysia adalah *Financial Reporting Standards* (FRS)/*Malaysian Financial Reporting Standards* (MFRS) dan *Malaysian Private Entity Reporting Standards* (MPERS).

4.2. Jabatan Akauntan Negara Malaysia (JANM) pula telah mengeluarkan *Malaysian Public Sector Accounting Standards* (MPSAS) melalui proses tadbir urus seperti yang dinyatakan dalam *Ministerial Function Acts* 1969. Salah satu fungsi JANM adalah menentukan polisi, sistem dan kawalan perakaunan awam selaras dengan Akta Tatacara Kewangan 1957. Status pemakaian piawaian perakaunan oleh Agensi bagi tahun kewangan 2018 adalah seperti dalam **Jadual 2**.

JADUAL 2
PEMAKAIAN PIAWAIAN PERAKAUNAN
OLEH AGENSI BAGI TAHUN KEWANGAN 2018

BIL.	PIAWAIAN PERAKAUNAN	BIL. AGENSI
1.	<i>Malaysian Private Entities Reporting Standards</i> (MPERS)	9
2.	<i>Malaysian Financial Reporting Standards</i> (MFRS)/ <i>Financial Reporting Standards</i> (FRS)	-
3.	<i>Malaysian Public Sector Accounting Standards</i> (MPSAS)	13
JUMLAH		22

Sumber : Penyata Kewangan Agensi

5. LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN

5.1. Laporan Ketua Audit Negara mengenai penyata kewangan telah disediakan berdasarkan keperluan *The International Standards of Supreme Audit Institutions* (ISSAI). ISSAI menetapkan sebanyak dua (2) jenis pendapat audit iaitu Pendapat Tanpa Teguran dan Pendapat Bolehubah.

5.1.1. Pendapat Tanpa Teguran

Pendapat yang dinyatakan oleh juruaudit apabila membuat kesimpulan bahawa penyata kewangan telah disediakan secara saksama dan memberi gambaran yang benar dalam semua aspek penting selaras dengan standard perakaunan yang berkenaan.

5.1.2. Pendapat Bolehubah

Pendapat Berteguran, Pendapat Bertentangan atau Penafian Pendapat hendaklah digunakan mengikut kesesuaian apabila juruaudit ingin menyatakan pendapat bolehubah seperti berikut:

a. Perkara yang Tidak Menjejaskan Pendapat Juruaudit

i. Perenggan *Emphasis of Matter*

Perenggan yang dimasukkan ke dalam Laporan Audit yang merujuk kepada perkara yang sesuai dikemukakan atau dinyatakan dalam penyata kewangan, di atas pertimbangan juruaudit mentafsirkan ianya amat penting dan asas kepada pemahaman pengguna penyata kewangan.

ii. Perenggan Perkara Lain

Perenggan yang dimasukkan ke dalam Laporan Audit yang merujuk kepada perkara selain daripada yang dikemukakan atau dinyatakan di dalam penyata kewangan yang pada pertimbangan juruaudit, berkaitan dengan pemahaman pengguna mengenai audit, tanggungjawab juruaudit atau Laporan Audit.

b. Perkara yang Menjejaskan Pendapat Juruaudit

i. Pendapat Berteguran

Pendapat yang dinyatakan oleh juruaudit apabila membuat kesimpulan bahawa salah nyata, secara individu/agregat adalah material tetapi tidak menyeluruh kepada penyata kewangan. Pendapat ini dikeluarkan setelah mendapat bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian atau tiada bukti audit yang mencukupi untuk dijadikan asas pendapat. Juruaudit membuat kesimpulan bahawa kemungkinan kesan daripada salah nyata ke atas penyata kewangan tidak dapat dikenal pasti, berkemungkinan boleh menjadi material tetapi tidak pervasif.

ii. Pendapat Bertentangan

Pendapat yang dinyatakan oleh juruaudit apabila membuat kesimpulan bahawa salah nyata, secara individu/agregat adalah material dan pervasif kepada penyata kewangan setelah mendapat bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian.

iii. Penafian Pendapat

Pendapat ini dinyatakan oleh juruaudit apabila kesan yang mungkin timbul daripada kekangan skop adalah material dan pervasif di mana bukti audit tidak mencukupi untuk memberi pendapat terhadap penyata kewangan. Juruaudit tidak dapat memberi pendapat sama ada penyata kewangan menunjukkan gambaran yang benar dan saksama terhadap kedudukan kewangan. Selain itu, pendapat penafian turut diberi dalam situasi di mana walaupun juruaudit telah memperoleh bukti audit yang mencukupi mengenai setiap ketidaktentuan, tetapi tidak dapat memberi pendapat terhadap penyata kewangan disebabkan oleh potensi ketidaktentuan berinteraksi dan berkemungkinan kesan kumulatif ke atas penyata kewangan.

5.1.3. Setakat 15 Oktober 2019, Jabatan Audit Negara telah mengesahkan sebanyak 21 penyata kewangan tahun 2018 iaitu sembilan (9) penyata kewangan BBN dan 12 penyata kewangan PBT. Penyata kewangan bagi Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK) masih belum disahkan. Sebanyak 21 daripada 22 penyata kewangan agensi negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 telah diaudit dan telah diberikan Pendapat Tanpa Teguran kecuali bagi Perbadanan Menteri Besar Kelantan yang diberikan Pendapat Berteguran. Bilangan penyata kewangan mengikut jenis pendapat audit yang diberikan bagi tahun 2015 hingga 2018 adalah seperti dalam **Jadual 3**.

JADUAL 3
KEDUDUKAN PENDAPAT AUDIT YANG DIBERIKAN BAGI
PENYATA KEWANGAN AGENSI BAGI TEMPOH TAHUN 2015 HINGGA 2018

BIL.	JENIS PENDAPAT AUDIT	TAHUN KEWANGAN			
		2015	2016	2017	2018
1.	Pendapat Tanpa Teguran	22	22	19	20
2.	Pendapat Tanpa Teguran dengan <i>Emphasis of Matter</i>	0	0	3	0
3.	Pendapat Berteguran	0	0	0	1
4.	Pendapat Bertentangan	0	0	0	0
5.	Penafian Pendapat	0	0	0	0
JUMLAH		22	22	22	21

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2015 – 2018

5.1.4. Satu (1) penyata kewangan BBN diberikan Pendapat Berteguran iaitu Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK). Asas kepada pendapat audit seperti dalam **Jadual 4**.

JADUAL 4
PENYATA KEWANGAN PERBADANAN MENTERI BESAR KELANTAN
YANG DIBERIKAN PENDAPAT BERTEGURAN BAGI TAHUN KEWANGAN 2018

BIL.	ASAS KEPADA PENDAPAT BERTEGURAN
1.	Tiada Pelunasan/Pelarasan ke atas Geran berjumlah RM4.64 juta MPERS 24 menyatakan geran Kerajaan perlu dilunaskan mengikut sifat dan apabila syarat geran telah dipenuhi. PMBK tidak membuat pelunasan ke atas baki geran untuk tujuan pelaburan, mengurus dan pembelian hartanah berjumlah RM4.64 juta yang telah diterima antara tahun 1989 hingga 1999.
2.	Tiada Susut Nilai ke Atas Hartanah Pelaburan Hartanah pelaburan yang nilai saksamanya tidak boleh diukur dengan pasti tanpa kos atau usaha tidak wajar secara berterusan, perlu dilaporkan pada nilai kos dan dibuat peruntukan susut nilai berdasarkan MPERS 17. Hartanah pelaburan PMBK berjumlah RM28.91 juta tidak dibuat peruntukan susut nilai. Susut nilai terkumpul bagi hartanah pelaburan juga tidak dinyatakan kerana peruntukan susut nilai tidak pernah dikenakan ke atas hartanah pelaburan.

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2018.

6. PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN

6.1. Akta Badan Berkanun 1980 dan Enakmen penubuhan Badan Berkanun Negeri telah menetapkan bahawa penyata kewangan agensi yang telah diaudit berserta pendapat Ketua Audit Negara hendaklah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri (DUN). Mengikut Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171), satu (1) salinan penyata kewangan dan pendapat yang dikeluarkan oleh Ketua Audit Negara terhadap penyata kewangan PBT dikemukakan kepada Pihak Berkuasa Negeri dan seterusnya dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Kesemua penyata kewangan tahun 2017 telah disahkan oleh Ketua Audit Negara.

6.2. Sebanyak 19 agensi telah membentangkan penyata kewangan tahun 2017 di DUN. Pembentangan bagi tiga (3) penyata agensi tidak perlu dibuat di DUN iaitu Perbadanan Menteri Besar Kelantan, Majlis Sukan Negeri Kelantan dan Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan berdasarkan Enakmen MAI dan Enakmen/Akta Tubuh BBN. Tarikh pembentangan bagi 19 penyata kewangan agensi tersebut adalah seperti dalam **Jadual 5**.

JADUAL 5
PENYATA KEWANGAN TAHUN 2017 YANG TELAH
DIBENTANGKAN DI DEWAN UNDANGAN NEGERI SETAKAT 15 OKTOBER 2019

BIL.	AGENSI	TARIKH PEMBENTANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	29.10.2018
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	29.10.2018

BIL.	AGENSI	TARIKH PEMBENTANGAN DEWAN UNDANGAN NEGERI
3.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat	29.10.2018
4.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	29.10.2018
5.	Yayasan Islam Kelantan	29.10.2018
6.	Yayasan Kelantan Darulnaim	29.10.2018
7.	Perbadanan Stadium Negeri Kelantan	29.10.2018
8.	Majlis Daerah Pasir Puteh	29.10.2018
9.	Majlis Daerah Tanah Merah	29.10.2018
10.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	29.10.2018
11.	Majlis Daerah Ketereh	29.10.2018
12.	Majlis Daerah Pasir Mas	29.10.2018
13.	Majlis Daerah Bachok	29.10.2018
14.	Majlis Daerah Tumpat	29.10.2018
15.	Majlis Daerah Dabong	29.10.2018
16.	Majlis Daerah Kuala Krai	29.10.2018
17.	Majlis Daerah Gua Musang	29.10.2018
18.	Majlis Daerah Jeli	29.10.2018
19.	Majlis Daerah Machang	29.10.2018

Sumber: Minit Persidangan Kali Ketiga Penggal Pertama Dewan Undangan Negeri Kelantan Keempat Belas Tahun 2018

7. ANALISIS PRESTASI KEWANGAN

Analisis prestasi kewangan hanya merangkumi prestasi berkaitan pendapatan, lebihan/kurangan, aset dan liabiliti bagi Agensi. Analisis prestasi kewangan Agensi disediakan berdasarkan kesemua penyata kewangan Agensi bagi tahun 2018.

7.1. Analisis Prestasi Kewangan Badan Berkanun Negeri dan Majlis Agama Islam

7.1.1. Pada keseluruhannya, kedudukan kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 untuk sembilan (9) BBN dan MAI adalah memuaskan berdasarkan lebihan pendapatan terkumpul dan jumlah aset. Lebihan pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM24.35 juta atau 2.7% dan jumlah aset meningkat sejumlah RM128.42 juta atau 6.4%. Bagaimanapun, kedudukan aset semasa bersih menurun sejumlah RM25.31 juta atau 15.1% berbanding 2017. Bagi lebihan pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa juga didapati menurun sejumlah RM18.36 juta atau 45.3% berbanding 2017. Prestasi kewangan sembilan (9) BBN dan MAI bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 6**.

JADUAL 6
PRESTASI KEWANGAN BADAN BERKANUN NEGERI/MAJLIS AGAMA
ISLAM BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PERKARA	2018	2017	PERUBAHAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Lebih Pendapatan Berkumpul	938.65	914.30	24.35	2.7
2.	Jumlah Aset	2,134.87	2,006.45	128.42	6.4
3.	Aset Semasa Bersih	142.66	167.97	-25.31	-15.1
4.	Lebih Pendapatan Semasa	22.21	40.57	-18.36	-45.3

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018 dan 2017

7.1.2. Bagi tahun berakhir 31 Disember 2018, empat (4) BBN dan MAI mencatatkan lebihan manakala lima (5) BBN iaitu Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan, Perbadanan Stadium Kelantan, Majlis Sukan Negeri Kelantan, Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan (PPAK) dan Yayasan Islam Kelantan (YIK)

Jumlah pendapatan bagi 10 agensi

RM555.41 juta

Jumlah perbelanjaan bagi 10 agensi

RM533.20 juta

Lima (5) daripada 10 agensi mencatatkan lebihan pendapatan

mencatatkan defisit. Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK) memperoleh lebihan paling tinggi berjumlah RM17.94 juta. Keuntungan atas penilaian semula hartanah pelaburan pada tahun semasa sejumlah RM66.76 juta menyumbang kepada kenaikan pendapatannya.

7.1.3. Enam (6) BBN dan MAI mencatatkan aset semasa bersih manakala tiga (3) BBN mencatatkan liabiliti semasa bersih iaitu Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan (PPAK), Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) dan YIK. Butiran terperinci prestasi kewangan Badan Berkanun Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 adalah seperti dalam **Jadual 7**.

JADUAL 7
PRESTASI KEWANGAN BADAN BERKANUN NEGERI/
MAJLIS AGAMA ISLAM BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018

BIL.	AGENSI NEGERI	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018			PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31 DISEMBER 2018		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	LEBIHAN/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET/ LIABILITI SEMASA BERSIH
		(a)	(b)	(c=a-b)	(d)	(e)	(f=d-e)
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	87.61	69.67	17.94	82.89	25.49	57.40
2.	Yayasan Kelantan Darulnaim	34.44	33.57	0.87	59.88	17.85	42.03
3.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	242.13	230.51	11.62	79.69	41.03	38.66
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	2.57	6.41	-3.84	31.22	5.17	26.05

BIL.	AGENSI NEGERI	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018			PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31 DISEMBER 2018		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	LEBIHAN/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET/ LIABILITI SEMASA BERSIH
		(a)	(b)	(c=a-b)	(d)	(e)	(f=d-e)
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
5.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	4.81	3.86	0.95	4.95	0.32	4.63
6.	Perbadanan Stadium Kelantan	1.55	1.80	-0.25	2.74	0.31	2.43
7.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	1.77	4.15	-2.38	1.10	0	1.10
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	3.18	4.22	-1.04	0.87	0.87	0
9.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	42.59	37.28	5.31	147.28	160.93	-13.65
10.	Yayasan Islam Kelantan	134.76	141.73	-6.97	19.75	35.74	-15.99
JUMLAH		555.41	533.20	22.21	430.37	287.71	142.66

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018

Jumlah aset

7.1.4. Analisis Aset

RM2.135 bilion

Jumlah aset tertinggi iaitu Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan

RM679.78 juta

Peningkatan aset tertinggi iaitu Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan

RM57.48 juta

- a. Aset BBN dan MAI merupakan aset semasa dan aset bukan semasa yang terdiri daripada komponen utama seperti hartanah, loji dan peralatan, pelaburan, penghutang dan wang tunai. Pada 31 Disember 2018, jumlah aset yang dimiliki oleh sembilan (9) BBN dan MAI adalah bernilai RM2.135 bilion berbanding RM2.006 bilion pada 31 Disember 2017 iaitu peningkatan sejumlah RM128.43 juta atau 6.4%. Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan 2018 berbanding 31 Disember 2017 iaitu sejumlah RM57.48 juta. Peningkatan ini disebabkan oleh kenaikan jumlah hartanah pelaburan sebanyak RM53.63 juta dan kenaikan Akaun Belum Terima sebanyak RM2.41 juta. Kedudukan aset pada 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 8**.

JADUAL 8
KEDUDUKAN ASET BADAN BERKANUN NEGERI/MAJLIS
AGAMA ISLAM PADA 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI NEGERI	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	443.87	386.39	57.48	14.9
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	9.85	8.73	1.12	12.8
3.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	474.58	439.74	34.84	7.9
4.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	251.90	234.53	17.37	7.4
5.	Yayasan Islam Kelantan	73.83	69.49	4.34	6.2
6.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	679.78	663.77	16.01	2.4
7.	Yayasan Kelantan Darulnaim	122	121.93	0.07	0.1

BIL.	AGENSI NEGERI	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
8.	Perbadanan Stadium Kelantan	71.23	71.49	-0.26	-0.4
9.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	5.80	6.64	-0.84	-12.7
10.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	2.03	3.73	-1.70	-45.6
JUMLAH		2,134.87	2,006.44	128.43	6.4

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018 dan 2017

- b. Analisis Audit mendapati jumlah aset semasa bersih menurun sejumlah RM25.31 juta atau 15.1% iaitu RM142.66 juta pada tahun 2018 berbanding RM167.97 juta pada tahun 2017. Empat (4) BBN mencatatkan penurunan aset semasa bersih iaitu Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK), Majlis Sukan Negeri Kelantan, Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan (PPAK) dan Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK). Liabiliti semasa bersih paling tinggi dicatatkan oleh PKINK kerana penurunan ketara dalam pengurangan hutang oleh syarikat subsidiari iaitu RM22.88 juta, peningkatan pembiayaan Kerajaan Persekutuan iaitu RM9.95 juta dan peningkatan overdraf berjumlah RM5.68 juta. Kedudukan aset/liabiliti semasa bersih BBN/MAI pada 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 9**.

JADUAL 9
KEDUDUKAN ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH BADAN BERKANUN
NEGERI/MAJLIS AGAMA ISLAM PADA 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PERKARA	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	38.66	23.70	14.96	63.1
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	4.63	3.63	1.00	27.5
3.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	26.05	21.33	4.72	22.1
4.	Yayasan Islam Kelantan	-15.99	-18.34	2.35	12.8
5.	Yayasan Kelantan Darulnaim	42.03	38.84	3.19	8.2
6.	Perbadanan Stadium Kelantan	2.43	2.41	0.02	0.8
7.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	57.40	75.10	-17.70	-23.6
8.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	1.10	2.63	-1.53	-58.2
9.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	0	0.87	-0.87	-100
10.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	-13.65	17.80	-31.45	-176.7
JUMLAH		142.66	167.97	-25.31	-15.1

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018 dan 2017

7.1.5. Analisis Pelaburan

Pelaburan bagi tujuh (7) BBN dan MAI terdiri daripada pelaburan dalam syarikat subsidiari, pelaburan dalam syarikat bersekutu, pelaburan hartanah, pelaburan saham

tersiar harga, pelaburan projek usaha sama dan lain-lain. Analisis Audit mendapati pada keseluruhannya, jumlah pelaburan meningkat sejumlah RM70.97 juta atau

7% iaitu RM1.083 bilion pada tahun 2018 berbanding RM1.012 bilion pada tahun 2017. Pelaburan anak syarikat Yayasan Kelantan Darulnaim meningkat sejumlah RM3.96 juta manakala pelaburan bagi anak syarikat PMBK menurun sejumlah RM30.8 juta. Bagi pelaburan lain pula, PMBK dan Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat mencatatkan peningkatan masing-masing berjumlah RM64.73 juta dan RM53.63 juta. Kedudukan pelaburan BBN/MAI pada 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 10**.

Jumlah pelaburan
RM1.083 bilion
Peningkatan pelaburan
RM70.95 juta (7%)
Pelaburan dalam subsidiari
bagi enam (6) Agensi
RM332.90 juta

JADUAL 10
KEDUDUKAN PELABURAN BADAN BERKANUN NEGERI/
MAJLIS AGAMA ISLAM PADA 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI NEGERI	SYARIKAT SUBSIDIARI (RM Juta)		SYARIKAT BERSEKUTU (RM Juta)		LAIN-LAIN (RM Juta)		JUMLAH (RM Juta)	
		2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
1.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	9.15	9.15	0	0	400.65	347.02	409.80	356.17
2.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	257.66	258.76	8.40	8.40	83.58	93.21	349.64	360.37
3.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	58.90	89.70	0	0	106.22	41.49	165.12	131.19
4.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	1.45	1.45	0	0	103.05	107.73	104.50	109.18
5.	Yayasan Kelantan Darulnaim	4.74	0.78	3.36	3.25	43.44	49.48	51.54	53.51
6.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	0	0	0	0	1.20	1.22	1.20	1.22
7.	Yayasan Islam Kelantan	1	0.15	0	0	0.07	0.09	1.07	0.24
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	0	0	0	0	0.46	0.48	0.46	0.48
JUMLAH		332.90	359.99	11.76	11.65	738.67	640.72	1,083.33	1,012.36

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018 dan 2017

7.1.6. Analisis Liabiliti

Liabiliti terdiri daripada tanggungan semasa dan jangka panjang dengan komponen utama seperti pinjaman, pemiutang, deposit dan pendahuluan. Jumlah liabiliti bagi sembilan (9) BBN dan MAI meningkat sejumlah RM41.73 juta atau 6.2% iaitu RM716.15 juta pada 31 Disember 2018 berbanding RM674.42 juta pada 31 Disember 2017. Empat (4) BBN dan MAI mencatatkan peningkatan liabiliti iaitu

Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan, Perbadanan Muzium Negeri Kelantan, YIK dan PKINK. Analisis Audit mendapati Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan mencatatkan peningkatan liabiliti paling tinggi sejumlah RM19.52 juta melibatkan peningkatan pelbagai pemiutang. Kedudukan liabiliti BBN/MAI adalah seperti dalam **Jadual 11**.

JADUAL 11
KEDUDUKAN LIABILITI BADAN BERKANUN NEGERI/
MAJLIS AGAMA ISLAM PADA 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI NEGERI	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	41.03	21.51	19.52	90.7
2.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	0.87	0.68	0.19	27.9
3.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	0.59	0.47	0.12	25.5
4.	Yayasan Islam Kelantan	61.44	50.02	11.42	22.8
5.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	424.48	411.55	12.93	3.1
6.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	157.03	157.61	-0.58	-0.4
7.	Perbadanan Stadium Kelantan	1.72	1.74	-0.02	-1.1
8.	Yayasan Kelantan Darulnaim	20.57	21.45	-0.88	-4.1
9.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	8.42	9.39	-0.97	-10.3
10.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	0	0	0	0
JUMLAH		716.15	674.42	41.73	6.2

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018 dan 2017

7.1.7. Analisis Nisbah

- a. Nisbah semasa digunakan untuk menentukan sejauh mana agensi mampu membayar hutang jangka pendek sekiranya aset semasa dicairkan. Pada umumnya, semakin tinggi nisbah semakin baik kecairan aset semasa sesebuah agensi. Analisis Audit mendapati nisbah semasa bagi dua (2) BBN iaitu Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) dan Yayasan Islam Kelantan (YIK) adalah kurang daripada satu (1) disebabkan liabiliti semasa yang tinggi. Antara liabiliti semasa PKINK ialah pinjaman kerajaan pusat berjumlah RM103.43 juta, overdraf berjumlah RM21.13 juta, pelbagai pemiutang berjumlah RM20.11 juta dan pinjaman kerajaan negeri berjumlah RM11.66 juta. Liabiliti semasa YIK pula adalah pinjaman daripada kerajaan negeri berjumlah RM12 juta serta pelbagai pemiutang dan terakru berjumlah RM11.44 juta.
- b. Nisbah hutang mengukur peratus dana yang dibiayai oleh sumber selain ekuiti dan kemampuan agensi memenuhi obligasi kepada pemiutang. Analisis Audit mendapati nisbah hutang bagi BBN dan MAI adalah memuaskan kerana nisbah berkenaan kurang daripada 100% bagi kesemua agensi. Bagi dua (2) BBN iaitu Majlis Sukan Negeri Kelantan dan Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri

Kelantan serta Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK) tiada tanggungan jangka panjang. Tiga (3) BBN mencatatkan nisbah hutang melebihi 50% iaitu Perbadanan Menteri Besar Kelantan, Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan dan Yayasan Islam Kelantan adalah disebabkan oleh jumlah pinjaman yang tinggi daripada Kerajaan Persekutuan, kerajaan negeri, institusi kewangan dan juga lain-lain pemiutang. Analisis kecairan dan kestabilan sembilan (9) BBN dan MAI bagi tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 12**.

JADUAL 12
ANALISIS KECAIRAN DAN KESTABILAN
BADAN BERKANUN NEGERI/MAJLIS AGAMA ISLAM BAGI TAHUN 2018

BIL.	AGENSI NEGERI	NISBAH SEMASA	NISBAH CEPAT	MODAL KERJA	ALIRAN TUNAI BERSIH	NISBAH HUTANG
				(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	197.15	197.15	1.10	1.10	0.3
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	15.58	14.88	4.63	4.61	9.1
3.	Perbadanan Stadium Kelantan	8.65	8.65	2.43	1.42	0.4
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	6.04	6.04	26.05	20.21	1.9
5	Yayasan Kelantan Darulnaim	3.35	3.35	42.03	35.36	16.9
6	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	3.25	3.02	57.40	12.46	62.3
7.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	1.94	1.94	38.66	64.75	8.6
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	1	1	0	0.79	15
9.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	0.92	0.73	-13.65	-17.72	62.4
10.	Yayasan Islam Kelantan	0.55	0.55	-15.99	6.82	71.4

Sumber: Penyata Kewangan BBN dan MAI Tahun 2018

7.1.8. Prestasi Anak Syarikat Badan Berkanun Negeri dan Majlis Agama Islam

a. Analisis Pelaburan Dalam Syarikat

Pada tahun 2018, Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) melabur sejumlah RM266.06 juta dalam 21 syarikat; Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK) melabur sejumlah RM58.90 juta dalam 12 syarikat; Yayasan Kelantan Darulnaim melabur sejumlah RM8.10 juta dalam 12 syarikat; Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan melabur sejumlah RM9.15 juta dalam satu (1) syarikat; Yayasan Islam Kelantan (YIK) melabur sejumlah RM1 juta dalam satu (1) syarikat dan Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK) melabur sejumlah RM1.47 juta dalam dua (2) anak syarikat. Analisis pelaburan pada kos dalam anak syarikat dan syarikat bersekutu oleh BBN/MAI adalah seperti dalam **Jadual 13**.

Jumlah pelaburan bagi 49 anak syarikat

RM344.68 juta

Jumlah pelaburan tertinggi PKINK ke atas 21 anak syarikat

RM266.06 juta

JADUAL 13
ANALISIS PELABURAN PADA KOS DALAM ANAK
SYARIKAT DAN SYARIKAT BERSEKUTU PADA 31 DISEMBER 2018

PERKARA	BADAN BERKANUN/MAJLIS AGAMA ISLAM						JUMLAH
	PKINK	PMBK	YAKIN	PPLRNK	YIK	MAIK	
Anak Syarikat (100%)	16	10	2	1	1	2	32
Anak Syarikat (>50%)	1	0	1	0	0	0	2
Syarikat Bersekutu (<50%)	4	2	9	0	0	0	15
JUMLAH SYARIKAT	21	12	12	1	1	2	49
PELABURAN (RM Juta)	266.06	58.90	8.10	9.15	1	1.47	344.68

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018

b. Status Anak Syarikat

Analisis Audit mendapati lima (5) BBN memiliki ekuiti melebihi 50% dalam 32 anak syarikat yang berstatus aktif, manakala MAI memiliki ekuiti melebihi 50% dalam dua (2) anak syarikat yang masing-masing berstatus satu (1) aktif dan satu (1) dormant. PKINK mempunyai bilangan anak syarikat paling banyak iaitu 17 syarikat. Bilangan anak syarikat yang aktif dan dormant adalah seperti dalam **Jadual 14**.

JADUAL 14
BILANGAN ANAK SYARIKAT YANG AKTIF DAN DORMAN BAGI TAHUN 2018

BIL.	BBN/MAI	BILANGAN ANAK SYARIKAT (Ekuiti Lebih Daripada 50%)		
		STATUS AKTIF	STATUS DORMAN	JUMLAH SYARIKAT
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	17	0	17
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	10	0	10
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	3	0	3
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat	1	0	1
5.	Yayasan Islam Kelantan	1	0	1
6.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	1	1	2
JUMLAH		33	1	34

Sumber: Penyata Kewangan BBN/MAI Tahun 2018

c. Analisis Keuntungan/Kerugian Terkumpul Anak Syarikat

Pada 31 Disember 2018, sebanyak 14 anak syarikat yang aktif di bawah enam (6) BBN/MAI mempunyai keuntungan terkumpul secara keseluruhan berjumlah RM95.38 juta. Bagi kerugian terkumpul, analisis Audit mendapati 18 anak syarikat BBN dan dua (2) anak syarikat MAI mempunyai kerugian terkumpul keseluruhan berjumlah RM77.10 juta. Antara anak syarikat yang mencatatkan keuntungan terkumpul tertinggi adalah anak syarikat kepada Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK) iaitu PMBK Development Sdn. Bhd. berjumlah RM6.16 juta dan empat (4) anak syarikat kepada Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) iaitu Permodalan Kelantan Berhad berjumlah

RM20.84 juta, Binaraya PKINK Sdn. Bhd. berjumlah RM18.90 juta, SPP Development Sdn. Bhd. berjumlah RM13.68 juta dan PKINK Bina Sdn. Bhd. berjumlah RM12.06 juta. Analisis keuntungan terkumpul dan kerugian terkumpul anak syarikat BBN dan MAI bagi tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 15**.

JADUAL 15
ANALISIS KEUNTUNGAN/KERUGIAN
TERKUMPUL ANAK SYARIKAT BADAN BERKANUN
NEGERI DAN MAJLIS AGAMA ISLAM BAGI TAHUN 2018

BIL.	BBN	KEUNTUNGAN TERKUMPUL		KERUGIAN TERKUMPUL		KEUNTUNGAN/ KERUGIAN TERKUMPUL BERSIH (RM Juta)
		BIL. ANAK SYARIKAT	JUMLAH (RM Juta)	BIL. ANAK SYARIKAT	JUMLAH (RM Juta)	
1.	PKINK	9	76.76	8	30.35	46.41
2.	YAKIN	1	11.94	2	1.20	10.74
3.	YIK	0	0	1	0.02	-0.02
4.	MAIK	0	0	2	1.31	-1.31
5.	PPLRNK	0	0	1	3.73	-3.73
6.	PMBK	4	6.68	6	40.49	-33.81
JUMLAH		14	95.38	20	77.10	18.28

Sumber: Penyata Kewangan Anak Syarikat BBN/MAI Tahun 2018

7.2. Prestasi Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan

7.2.1. Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) di Negeri Kelantan terdiri daripada satu (1) Majlis Perbandaran dan 11 Majlis Daerah. Analisis prestasi kewangan PBT bagi tahun 2018 adalah berdasarkan kepada 12 penyata kewangan yang telah dikemukakan untuk diaudit iaitu Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam, Majlis Daerah Gua Musang, Majlis Daerah Pasir Mas, Majlis Daerah Pasir Puteh, Majlis Daerah Tanah Merah, Majlis Daerah Ketereh, Majlis Daerah Kuala Krai, Majlis Daerah Tumpat, Majlis Daerah Machang, Majlis Daerah Bachok, Majlis Daerah Jeli dan Majlis Daerah Dabong. Analisis prestasi kewangan PBT tahun 2018 pula adalah berdasarkan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018.

7.2.2. Sehingga 15 Oktober 2019, penyata kewangan tahun 2018 bagi 12 PBT telah diaudit. Kedudukan prestasi penyata kewangan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 adalah seperti dalam **Jadual 16**.

JADUAL 16
KEDUDUKAN PRESTASI KEWANGAN PIHAK
BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	PENYATA PRESTASI KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31.12.2018			PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31.12.2018		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	LEBIHAN/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH
		(a)	(b)	(c=a-b)	(d)	(e)	(f=d-e)
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Majlis Daerah Pasir Mas	15.35	15.13	0.22	17.12	6.62	10.50
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	10.89	12.10	-1.21	11.51	3.69	7.82
3.	Majlis Daerah Machang	7.05	6.89	0.16	8.60	1.22	7.38
4.	Majlis Daerah Gua Musang	12.41	9.32	3.09	10.33	3.14	7.19
5.	Majlis Daerah Bachok	6.91	5.44	1.47	8.26	1.38	6.88
6.	Majlis Daerah Kuala Krai	7.70	7.78	-0.08	8.06	2.50	5.56
7.	Majlis Daerah Tumpat	39.42	13.37	26.05	8.09	3.90	4.19
8.	Majlis Daerah Ketereh	11.73	10.29	1.44	5.18	1.01	4.17
9.	Majlis Daerah Dabong	3.76	2.50	1.26	3.25	0.70	2.55
10.	Majlis Daerah Jeli	4.47	4.45	0.02	2.54	0.55	1.99
11.	Majlis Daerah Tanah Merah	19.42	12.42	7.00	4.56	4.90	-0.34
12.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	71.59	73.92	-2.33	27.56	36.04	-8.48
JUMLAH		210.70	173.61	37.09	115.06	65.65	49.41

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2018

7.2.3. Pada keseluruhannya, prestasi kewangan PBT tahun 2018 adalah baik yang mana sembilan (9) PBT mencatatkan lebihan dan tiga (3) PBT mencatatkan defisit. Aset semasa bersih dan kutipan hasil cukai taksiran keseluruhan PBT masing-masing meningkat sejumlah RM4.65 juta dan RM2.46 juta diimbangi dengan peningkatan lebihan sejumlah RM27.05 juta dan peningkatan tunggakan cukai taksiran sejumlah RM3.19 juta.

Peningkatan Lebihan keseluruhan PBT tahun 2018 berbanding tahun 2017

RM27.05 juta

Peningkatan lebihan paling tinggi adalah Majlis Daerah Tumpat

RM26.05 juta

Hasil daripada sumbangan dan bayaran balik projek usaha sama tahun semasa

7.2.4. Lebihan/Defisit Semasa

Bagi tahun berakhir 31 Disember 2018, sebanyak sembilan (9) PBT mencatatkan lebihan dan tiga (3) PBT mencatatkan defisit. Peningkatan ini disumbangkan oleh lebihan tahun 2018 berjumlah RM37.09 juta berbanding lebihan tahun 2017 berjumlah RM10.04 juta. Analisis lebihan/defisit semasa menunjukkan lebihan keseluruhan PBT pada tahun 2018 meningkat sejumlah RM27.05 juta atau 269.4% berbanding

tahun 2017. Pada tahun 2018, prestasi kewangan Majlis Daerah Tumpat mencatatkan lebihan paling tinggi sejumlah RM26.05 juta dengan peningkatan sejumlah RM25.55 juta berbanding RM0.50 juta pada tahun 2017. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh meningkatnya sumbangan dan bayaran balik projek usaha sama sejumlah RM7.89 juta dan keuntungan atas penilaian semula hartanah sejumlah RM9.64 juta pada tahun 2018. Kedudukan perubahan lebihan/defisit PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 17**.

JADUAL 17
KEDUDUKAN PERUBAHAN LEBIHAN/DEFISIT
SEMASA BAGI PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI
TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2018	2017	PERUBAHAN	
		LEBIHAN/ DEFISIT	LEBIHAN/ DEFISIT		
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Bachok	1.47	0.02	1.45	7,250
2.	Majlis Daerah Tumpat	26.05	0.50	25.55	5,110
3.	Majlis Daerah Ketereh	1.44	0.05	1.39	2,780
4.	Majlis Daerah Dabong	1.26	0.10	1.16	1,160
5.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	-2.33	-7.54	5.21	69.1
6.	Majlis Daerah Tanah Merah	7.00	4.35	2.65	60.9
7.	Majlis Daerah Gua Musang	3.09	2.49	0.60	24.1
8.	Majlis Daerah Jeli	0.02	0.10	-0.08	-80.0
9.	Majlis Daerah Pasir Mas	0.22	1.55	-1.33	-85.8
10.	Majlis Daerah Machang	0.16	2.10	-1.94	-92.4
11.	Majlis Daerah Kuala Krai	-0.07	4.28	-4.35	-101.6
12.	Majlis Daerah Pasir Puteh	-1.22	2.04	-3.26	-159.8
JUMLAH		37.09	10.04	27.05	269.4

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2018 dan 2017

7.2.5. Aset/Liabiliti Semasa Bersih

Peningkatan Aset Semasa Bersih berbanding tahun 2017

RM4.65 juta

Peningkatan Aset Semasa Bersih Tertinggi ialah Majlis Daerah Gua Musang

RM4.07 juta

Pinjaman jangka pendek dijelaskan berjumlah RM2.0 juta

Pada 31 Disember 2018, 10 PBT mempunyai aset semasa melebihi liabiliti semasa. Keseluruhan aset semasa bersih PBT berjumlah RM49.41 juta berbanding tahun 2017 berjumlah RM44.76 juta iaitu peningkatan aset semasa bersih sejumlah RM4.65 juta atau 10.4%. Sebanyak enam (6) PBT mencatat peningkatan aset semasa bersih manakala enam (6) PBT lagi mencatat penurunan. Majlis Daerah Gua Musang (MDGM) mencatatkan peratusan peningkatan paling tinggi iaitu RM4.07 juta. Peningkatan ini disebabkan oleh penurunan jumlah liabiliti semasa MDGM kerana agensi telah menjelaskan pinjaman jangka pendek berjumlah RM2 juta pada tahun 2018.

Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam mencatat penurunan ketara aset semasa sejumlah RM1.80 juta disebabkan penurunan deposit tetap di institusi kewangan berjumlah RM10.10 juta. Kedudukan perubahan aset/liabiliti semasa bersih pada 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 18**.

JADUAL 18
KEDUDUKAN PERUBAHAN ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH PIHAK
BERKUASA TEMPATAN PADA 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN 2018	TAHUN 2017	PERUBAHAN	
		ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH	ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH	(RM Juta)	%
		(RM Juta)	(RM Juta)		
1.	Majlis Daerah Pasir Mas	10.50	9.49	1.01	10.6
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	7.82	9	-1.18	-13.1
3.	Majlis Daerah Machang	7.38	7.03	0.35	5
4.	Majlis Daerah Gua Musang	7.18	3.11	4.07	130.9
5.	Majlis Daerah Bachok	6.88	4.18	2.70	64.6
6.	Majlis Daerah Kuala Krai	5.56	6.28	-0.72	-11.5
7.	Majlis Daerah Tumpat	4.19	4.57	-0.38	-8.3
8.	Majlis Daerah Ketereh	4.18	2.63	1.55	58.9
9.	Majlis Daerah Dabong	2.55	1.85	0.70	37.8
10.	Majlis Daerah Jeli	1.99	2.52	-0.53	-21
11.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	-0.34	0.78	-1.12	-143.6
12.	Majlis Daerah Tanah Merah	-8.48	-6.68	-1.80	-26.9
JUMLAH		49.41	44.76	4.65	10.4

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2018 dan 2017

7.2.6. Kutipan Cukai Taksiran

Cukai taksiran adalah cukai tahunan yang dikenakan terhadap harta pegangan di bawah kawasan pentadbiran PBT mengikut Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171). Cukai taksiran merupakan penyumbang utama kepada pendapatan PBT. Cukai taksiran dikenakan ke atas pegangan seperti rumah kediaman, harta perdagangan dan tanah. Harta perdagangan yang dikenakan cukai taksiran adalah seperti kedai, kilang, hotel dan sebagainya yang beroperasi di kawasan PBT. Caruman Bantu Kadar merupakan cukai tahunan yang dikenakan ke atas bangunan milik Kerajaan. Pada tahun 2018, kutipan cukai taksiran berjumlah RM63.83 juta meningkat sejumlah RM2.46 juta atau 4% berbanding tahun 2017. Kedudukan

Jumlah kutipan cukai taksiran
bagi tahun 2018

RM63.83 juta

Jumlah kutipan cukai taksiran
bagi tahun 2017

RM61.37 juta

Peningkatan kutipan cukai
taksiran

RM2.46 juta (4%)

kutipan cukai taksiran bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 19**.

JADUAL 19
KUTIPAN CUKAI TAKSIRAN PIHAK BERKUASA TEMPATAN
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Machang	1.26	0.90	0.36	40
2.	Majlis Daerah Tanah Merah	3.41	2.94	0.47	16
3.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.65	2.38	0.27	11.3
4.	Majlis Daerah Gua Musang	5.31	5.01	0.30	6
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	2.69	2.44	0.25	10.2
6.	Majlis Daerah Jeli	1.09	1.05	0.04	3.8
7.	Majlis Daerah Ketereh	2.62	2.54	0.08	3.1
8.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	36.52	35.86	0.66	1.8
9.	Majlis Daerah Pasir Puteh	3.17	3.13	0.04	1.3
10.	Majlis Daerah Tumpat	2.94	2.94	0	0
11.	Majlis Daerah Bachok	1.13	1.13	0	0
12.	Majlis Daerah Dabong	1.04	1.05	-0.01	-1.0
JUMLAH		63.83	61.37	2.46	4

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2018 dan 2017

7.2.7. Tunggakan Cukai Taksiran

Pada akhir tahun 2018, tunggakan cukai taksiran berjumlah RM47.62 juta meningkat sejumlah RM3.19 juta atau 7.2% berbanding tahun 2017 yang berjumlah RM44.43 juta. Sebanyak 10 daripada 12 PBT telah mencatatkan peningkatan tunggakan manakala dua (2) PBT mencatatkan penurunan. Antara sebab peningkatan tunggakan

Tunggakan cukai taksiran bagi tahun 2018

RM47.62 juta

Tunggakan cukai taksiran bagi tahun 2017

RM44.43 juta

Peningkatan

RM3.19 juta (7.2%)

hasil cukai taksiran ialah kurang kesedaran oleh pembayar cukai walaupun tindakan proaktif telah diambil oleh PBT dengan menghantar notis cukai. Kedudukan tunggakan cukai taksiran bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 dan 31 Disember 2017 adalah seperti dalam **Jadual 20**.

JADUAL 20
TUNGGAKAN CUKAI TAKSIRAN PIHAK BERKUASA
TEMPATAN PADA 31 DISEMBER 2018 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Jeli	0.26	0.12	0.14	116.7
2.	Majlis Daerah Tanah Merah	1.85	1.34	0.51	38.1
3.	Majlis Daerah Tumpat	2.77	2.15	0.62	28.8
4.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.52	2.08	0.44	21.2

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2018 (RM Juta)	2017 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
5.	Majlis Daerah Dabong	0.96	0.86	0.10	11.6
6.	Majlis Daerah Pasir Mas	5.10	4.29	0.81	18.9
7.	Majlis Daerah Ketereh	2.64	2.44	0.20	8.2
8.	Majlis Daerah Machang	4.91	4.73	0.18	3.8
9.	Majlis Daerah Bachok	2.53	2.46	0.07	2.8
10.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	16.88	16.44	0.44	2.7
11.	Majlis Daerah Gua Musang	1.77	1.84	-0.07	-3.8
12.	Majlis Daerah Pasir Puteh	5.43	5.68	-0.25	-4.4
JUMLAH		47.62	44.43	3.19	7.2

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2018 dan 2017

7.2.8. Tunggakan Cukai Taksiran Berbanding Jumlah Pendapatan

- a. Berdasarkan penyata kewangan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2018, pendapatan keseluruhan PBT adalah berjumlah RM210.70 juta berbanding tunggakan cukai taksiran keseluruhan berjumlah RM47.62 juta. Sekiranya jumlah tunggakan cukai taksiran ini dapat dikutip, pendapatan keseluruhan PBT akan meningkat kepada RM258.32 juta. Semua PBT perlu meningkatkan lagi usaha untuk mengutip tunggakan cukai taksiran. Tunggakan cukai taksiran berbanding pendapatan bagi tahun 2018 adalah seperti dalam **Jadual 21**.

JADUAL 21
TUNGGAKAN CUKAI TAKSIRAN BERBANDING
PENDAPATAN PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN 2018

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TUNGGAKAN CUKAI TAKSIRAN	PENDAPATAN	TUNGGAKAN CUKAI TAKSIRAN BERBANDING PENDAPATAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Machang	4.91	7.05	69.6
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	5.43	10.89	49.9
3.	Majlis Daerah Bachok	2.53	6.91	36.6
4.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.52	7.70	32.7
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	5.10	15.35	33.2
6.	Majlis Daerah Dabong	0.96	3.76	25.5
7.	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam	16.88	71.59	23.6
8.	Majlis Daerah Ketereh	2.64	11.73	22.5
9.	Majlis Daerah Tumpat	2.77	39.42	7
10.	Majlis Daerah Gua Musang	1.77	12.41	14.3
11.	Majlis Daerah Tanah Merah	1.85	19.42	9.5
12.	Majlis Daerah Jeli	0.26	4.47	5.8
JUMLAH		47.62	210.70	22.6

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2018

- b. Perbandingan antara tunggakan cukai taksiran dan pendapatan tahun 2018 mendapati peratus tunggakan cukai taksiran Majlis Daerah Machang adalah paling tinggi iaitu 69.9%. Majlis Daerah Jeli pula mencatatkan perbandingan antara tunggakan cukai taksiran dan pendapatan tahun 2018 yang paling rendah iaitu 5.8%.

8. BIDANG UTAMA AUDIT (*KEY AUDIT AREAS*)

Bermula tahun 2019, Jabatan Audit Negara melaporkan aktiviti yang signifikan dan mempunyai impak hasil daripada pengauditan *key audit areas* yang melibatkan lima (5) kriteria iaitu penyaluran dan penggunaan geran pembangunan, pinjaman diterima, cukai taksiran/agihan zakat, perolehan artifak serta pelaburan/pinjaman diberi.

8.1. Geran Pembangunan

8.1.1. Geran Pembangunan kepada agensi adalah sumber daripada Kerajaan Persekutuan dan kerajaan negeri. Geran Pembangunan yang disalurkan perlu dibelanjakan mengikut tujuan, syarat dan sekatan (*performance obligation*) yang ditetapkan. Geran Pembangunan hendaklah diambil kira sebagai liabiliti dan pelunasan terhadap Geran Pembangunan perlu dibuat apabila *performance obligation* telah tercapai serta perlu diakaunkan dengan tepat dan betul dalam penyata kewangan agensi.

8.1.2. Semakan Audit mendapati terimaan berkaitan dengan Geran Pembangunan Kerajaan telah dipersembahkan mengikut kaedah pendapatan (*income approach*) dan diambil kira di dalam Penyata Prestasi Kewangan bagi dua (2) agensi iaitu Majlis Daerah Tumpat (MDT) dan Majlis Daerah Pasir Mas (MDPM). Geran Pembangunan ini adalah bersyarat dan pihak agensi hanyalah bertindak sebagai ejen pembayar sahaja, semua terimaan dan pembayaran daripada geran ini seharusnya diambil kira sebagai satu liabiliti bukan semasa dan tidak dipersembahkan di dalam Penyata Prestasi Kewangan Agensi. MDT dan MDPM telah mengakaunkan geran pembangunan sebagai pendapatan masing-masing berjumlah RM1.03 juta dan RM1.77 juta. Bagaimanapun, keseluruhan geran pembangunan ini telah diterima dan dilunaskan dalam tahun semasa serta tidak memberi kesan kepada Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018. Jumlah geran pembangunan bagi dua (2) agensi tersebut adalah seperti dalam **Jadual 22**.

JADUAL 22
PENEMUAN AUDIT TERHADAP PENGAUDITAN GERAN PEMBANGUNAN

BIL.	AGENSI	JUMLAH GERAN PEMBANGUNAN (RM Juta)
1.	Majlis Daerah Tumpat	1.03
2.	Majlis Daerah Pasir Mas	1.77

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2018

8.2. Pinjaman Diterima

8.2.1. Agensi mempunyai kuasa untuk membuat pinjaman seperti mana yang ditetapkan mengikut Akta Tubuh, Enakmen dan Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171). Tujuan pinjaman, jumlah pinjaman, tempoh bayaran balik dan faedah perlu dinyatakan dengan jelas di dalam perjanjian yang diluluskan dan hendaklah diakaunkan dengan tepat.

8.2.2. Secara keseluruhannya lapan (8) BBN telah mematuhi peraturan dan syarat-syarat berkaitan pinjaman kecuali Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK). Penemuan Audit berkaitan pinjaman diterima bagi PKINK pada tahun 2018 seperti dalam **Jadual 23**.

JADUAL 23
PENEMUAN AUDIT TERHADAP PENGAUDITAN PINJAMAN
DITERIMA BAGI PERBADANAN KEMAJUAN IKTISAD NEGERI KELANTAN (PKINK)

BIL.	PENEMUAN AUDIT
1.	Jumlah Pembayaran Balik Pinjaman Bank RM161,829.08 Tersalah Rekod Pembayaran balik pinjaman telah tersalah rekod sebanyak RM161,829.08 sebagai faedah overdraf bagi bulan September hingga November 2018.
2.	Faedah Terakru Pinjaman RM27,519 Tidak Direkodkan PKINK menerima pembiayaan berjumlah RM1.30 juta daripada anak syarikat iaitu Infra Quest Sdn. Bhd. (IQSB) bagi tujuan menampung pembiayaan kewangan kepada anak syarikat yang lain dalam kumpulan PKINK. Berdasarkan perjanjian bertarikh 9 Julai 2017, bayaran balik pinjaman adalah berjumlah RM1.49 juta termasuk faedah pinjaman berjumlah RM192,633 bagi tempoh tujuh (7) tahun. Bayaran balik secara bulanan adalah berjumlah RM17,769 atau RM213,223 setahun. Pada tahun 2018, pihak pengurusan tidak merekodkan faedah terakru sejumlah RM27,519 dalam penyata kewangan kerana tiada pembayaran bagi pinjaman tersebut dibuat oleh PKINK kepada IQSB.

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2018

8.3. Cukai Taksiran

Pengauditan yang dijalankan terhadap pengurusan cukai taksiran bagi 12 PBT mendapati tiga (3) isu berkaitan telah dibangkitkan. Penemuan Audit terhadap pengauditan cukai taksiran seperti dalam **Jadual 24**.

JADUAL 24
PENEMUAN AUDIT TERHADAP PENGAUDITAN CUKAI TAKSIRAN

BIL.	PENEMUAN AUDIT	AGENSI YANG TERLIBAT
1.	Penghutang Cukai Pintu Berbaki Negatif Analisa pengumuran tunggakan cukai pintu mendapati penghutang cukai yang berbaki negatif berjumlah RM1,334.	Majlis Daerah Jeli
2.	Perbezaan Antara Lejar Dengan Penyata Individu Ujian pengesahan terhadap dokumen sokongan penghutang cukai taksiran mendapati perbezaan antara lejar dengan penyata individu bagi satu (1) akaun berjumlah RM7,342. Ini disebabkan tiada penyesuaian dibuat ke atas perbezaan antara lejar dengan penyata individu tersebut.	Majlis Daerah Pasir Mas

BIL.	PENEMUAN AUDIT	AGENSI YANG TERLIBAT
3.	Tiada Peruntukan Hutang Ragu Dibuat Bagi Penghutang Cukai Taksiran yang Telah Dibubarkan Ladang SKKPPJ (Tanah Merah) merupakan penghutang cukai taksiran bagi Majlis Daerah Dabong. Penghutang ladang ini telah dibubarkan pada tahun 2017 oleh pemiutang iaitu Lembaga Hasil Dalam Negeri. Majlis Daerah Dabong tidak membuat peruntukan hutang ragu ke atas penghutang ladang tersebut yang berjumlah RM74,600 dan masih mengenakan cukai taksiran tahun semasa kepada Ladang SKKPPJ ini.	Majlis Daerah Dabong

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2018

8.4. Saham Tersiar Harga dan Saham Tidak Tersiar Harga

Agensi mempunyai kuasa untuk membuat pelaburan seperti mana yang ditetapkan mengikut Akta Tubuh, Enakmen dan Akta Kerajaan Tempatan 1976 (Akta 171) dan juga garis panduan agensi. Bagi memastikan pelaburan diakaunkan dengan tepat, perkara yang perlu dinyatakan dengan jelas adalah berkenaan jumlah, tujuan, kaedah pengiktirafan, jawatankuasa, pengurus dana, polisi rosot nilai dan faedah ke atas keuntungan pelaburan. Penemuan Audit berkaitan saham tersiar harga dan saham tidak tersiar harga adalah seperti dalam **Jadual 25**.

JADUAL 25
PENEMUAN AUDIT TERHADAP SAHAM
TERSIAR HARGA DAN SAHAM TAK TERSIAR HARGA BAGI
PERBADANAN KEMAJUAN IKTISAD NEGERI KELANTAN (PKINK)

BIL.	PENEMUAN AUDIT
1.	Nota Kepada Penyata Kewangan Tidak Mengasingkan Jumlah Saham Tersiar Harga dan Saham Tidak Tersiar Harga PKINK tidak mengasingkan jumlah saham tersiar harga dan saham tidak tersiar harga di dalam Nota 9 – Lain-lain Pelaburan dengan jumlah keseluruhan RM2.05 juta.
2.	Peruntukan Rosot Nilai Pelaburan Tidak Diakaunkan Dengan Tepat Peruntukan rosot nilai pelaburan bagi Maju Perak Holdings berjumlah RM2,979 telah didebitkan ke akaun peruntukan rosot nilai pelaburan dan dikreditkan ke akaun kos saham. Jumlah tersebut sepatutnya didebitkan ke akaun rosot nilai pelaburan dan dikreditkan ke peruntukan rosot nilai pelaburan.

Sumber: Penyata Kewangan Agensi Tahun 2018

8.5. Pinjaman Kepada Kakitangan

8.5.1. Pinjaman kepada kakitangan adalah dibenarkan oleh Pihak Berkuasa/Akta Tubuh Agensi dengan mendapat kelulusan Pihak Berkuasa Melulus setelah mengenal pasti *due diligence* dan penilaian risiko dilaksanakan. Kaedah pengiktirafan yang diguna pakai hendaklah bertepatan dengan piawaian perakaunan dan diakaunkan dengan benar dan saksama.

8.5.2. Semakan Audit terhadap pinjaman kepada kakitangan iaitu pinjaman komputer dan pinjaman kenderaan mendapati perbezaan baki Akaun Bank Pinjaman

Komputer dan Kenderaan dengan baki Lejar Kumpulan Wang Pinjaman Komputer dan Kenderaan di Majlis Daerah Pasir Mas. Perbezaan baki tersebut bagi Kumpulan Wang Pinjaman Komputer berjumlah RM30,072 dan Kumpulan Wang Pinjaman Kenderaan berjumlah RM48,519.

9. RUMUSAN AUDIT

9.1. Secara keseluruhannya, sebanyak 18 penyata kewangan agensi telah diberi Pendapat Tanpa Teguran dan sebanyak empat (4) penyata kewangan masih belum disahkan setakat 15 Oktober 2019.

9.2. Kedudukan kewangan BBN bagi tahun 2018 berdasarkan sembilan (9) BBN dan satu (1) Majlis Agama Islam adalah memuaskan seperti berikut:

9.2.1. lebih pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM24.35 juta atau 2.7% berbanding tahun 2017;

9.2.2. aset meningkat sejumlah RM128.42 juta atau 6.4%;

9.2.3. aset semasa bersih menurun sejumlah RM25.32 juta atau 15.1%;

9.2.4. lebih pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa menurun sejumlah RM18.36 juta atau 45.3%;

9.2.5. jumlah liabiliti meningkat 6.2% daripada RM674.42 juta kepada RM716.15 juta; dan

9.2.6. sebanyak 14 anak syarikat BBN memperoleh keuntungan terkumpul berjumlah RM95.38 juta manakala 20 anak syarikat mengalami kerugian terkumpul berjumlah RM77.10 juta.

9.3. Kedudukan kewangan PBT bagi tahun 2018 adalah berdasarkan prestasi 12 PBT seperti berikut:

9.3.1. lebih tahun semasa meningkat menjadi RM37.09 juta atau 269.4% berbanding tahun 2017;

9.3.2. aset semasa bersih tahun semasa meningkat kepada RM49.41 juta atau 10.4%;

9.3.4. kutipan cukai meningkat daripada RM61.37 juta kepada RM63.83 juta atau peningkatan sebanyak 4%; dan

9.3.5. tunggakan cukai taksiran meningkat kepada RM47.62 juta atau 7.2% daripada RM44.43 juta.

9.4. Pematuhan terhadap *key audit areas* yang disemak terhadap penyata kewangan yang telah diaudit meliputi kriteria cukai taksiran, geran pembangunan, pinjaman dan pelaburan adalah memuaskan. Tiada penemuan yang secara individu/agregat adalah material dan pervasif yang memberi kesan kepada pengesahan penyata kewangan.

10. SYOR AUDIT

Kerjasama semua peringkat di agensi negeri termasuk pemantauan yang efektif di peringkat Perbendaharaan Negeri akan memastikan penyediaan penyata kewangan memenuhi piawaian perakaunan. Sehubungan itu, pihak Audit mengesyorkan perkara berikut:

10.1. agensi memastikan penyata kewangan dikemukakan dengan lengkap dan *auditable* mengikut tempoh ditetapkan. Penyata kewangan yang lengkap perlu mengandungi penyata yang ditandatangani oleh pengerusi dan seorang ahli Lembaga Pengarah (Akaun Induk dan Akaun Kumpulan), pengakuan oleh pegawai utama yang bertanggungjawab ke atas pengurusan kewangan dan dokumen sokongan;

10.2. agensi memastikan penyediaan penyata kewangan selaras dengan piawaian perakaunan yang berkuat kuasa; dan

10.3. agensi yang berprestasi rendah hendaklah mengambil tindakan proaktif dalam meningkatkan pendapatan melalui janaan sendiri dan mengamalkan perbelanjaan secara berhemat.

BAHAGIAN IV

**PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT
NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA
KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI**

BAHAGIAN IV

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

1. PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI DAN AKTIVITI JABATAN/AGENSI SERTA PENGURUSAN SYARIKAT KERAJAAN

Mengikut Seksyen 16(2) Akta Tatacara Kewangan 1957, Laporan Ketua Audit Negara hendaklah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Pengurusan Aktiviti/Kewangan Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2017 Siri 1 dan Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2017 mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan telah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan pada 29 Oktober 2018. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Pengurusan Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2017 Siri 2 belum dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan.

2. MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

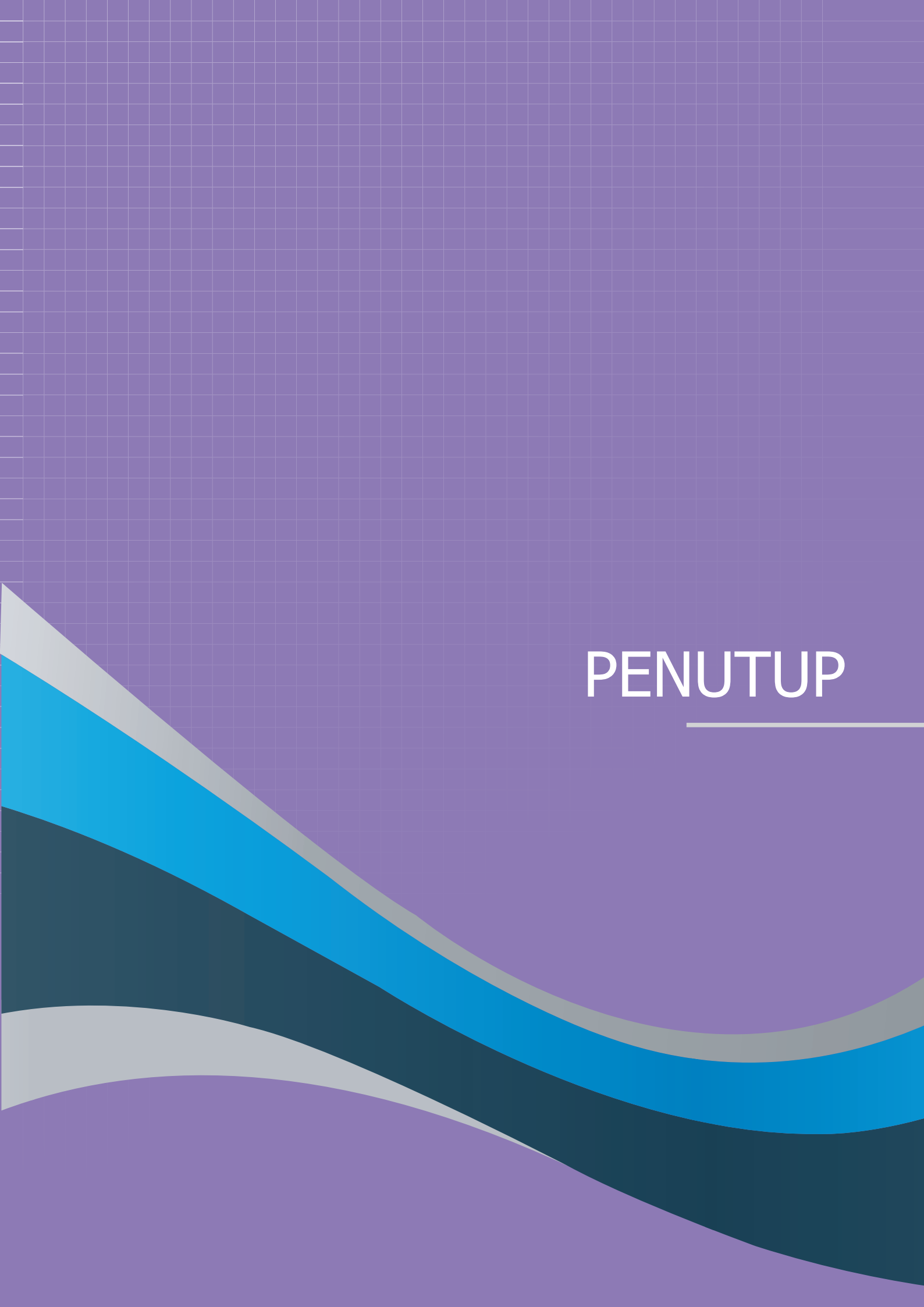
Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri Kelantan (Jawatankuasa) telah bersidang sebanyak enam (6) kali bagi membincangkan Laporan Ketua Audit Negara bagi Tahun 2015 Siri 1 dan Siri 2 serta Tahun 2016 Siri 1 sehingga 31 Ogos 2019. Laporan Ketua Audit Negara bagi Tahun 2016 Siri 2 dan Tahun 2017 Siri 1 masih belum dibincangkan oleh Jawatankuasa. Jawatankuasa juga telah memanggil Ketua Jabatan/Agensi/Syarikat yang berkaitan bagi mendapatkan penjelasan selaras dengan peranan Jawatankuasa untuk memastikan wujudnya Akauntabiliti Awam. Jawatankuasa hendaklah lebih kerap bermesyuarat untuk membincangkan Laporan Ketua Audit Negara dan membuat lawatan ke tapak projek dan syarikat kerajaan negeri, mengkaji isu lama Laporan Ketua Audit Negara yang belum selesai dan memastikan syor Jawatankuasa diambil tindakan oleh ketua jabatan/agensi/syarikat kerajaan negeri. Perkara yang dibincangkan oleh Jawatankuasa sehingga 31 Ogos 2019 adalah seperti **Jadual 1**.

JADUAL 1
MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA
WANG AWAM NEGERI SETAKAT 31 OGOS 2019

BIL.	BIL. MESYUARAT/ TARIKH	JABATAN/AGENSI	PERKARA
1.	2 Tahun 2018 8 Ogos 2018	Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri Kelantan	Mesyuarat Jawatankuasa
2.	3 Tahun 2018 21 Oktober 2018	Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri Kelantan	Mesyuarat Jawatankuasa

BIL.	BIL. MESYUARAT/ TARIKH	JABATAN/AGENSI	PERKARA
3.	4 Tahun 2018 21 November 2018	Jabatan Veterinar Negeri Kelantan	Lawatan Pemeriksaan Jawatankuasa Kira-Kira (PAC) Kerajaan Kelantan Ke Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri Kelantan
4.	5 Tahun 2018 2 Disember 2018	Air Kelantan Sdn. Bhd Majlis Perbandaran Kota Bharu Majlis Daerah Ketereh Perbandaran Islam Pejabat Tanah dan Jajahan Tanah Merah Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	Sesi Pendengaran Ahli Jawatankuasa PAC Negeri Kelantan bersama jabatan yang terlibat dengan teguran Laporan Ketua Audit Negara – LKAN 2015 Siri 1 – LKAN 2015 Siri 2 – LKAN 2016 Siri 1
5.	1 Tahun 2019 26 Jun 2019	Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri Kelantan	Mesyuarat Jawatankuasa

Sumber: Jabatan Audit Negara

PENUTUP

PENUTUP

Pada umumnya, pencapaian penyerahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan dan Penyata Kewangan Agensi Negeri adalah memuaskan berbanding tahun 2017. Kedudukan kewangan Kerajaan Negeri pada 31 Disember 2018 adalah stabil. Prestasi perbelanjaan dan pelaksanaan projek pembangunan RMKe-11 (2016 hingga 2020) pada akhir tahun 2018 adalah memuaskan kerana peratus projek siap adalah 96.2%. Bagi memantapkan lagi prestasi pengurusan kewangan, adalah disyorkan perkara seperti berikut:

- a. pegawai pengawal/ketua jabatan perlu mengaturkan supaya pemeriksaan secara menyeluruh dijalankan bagi menentukan sama ada kelemahan yang dibangkitkan oleh Jabatan Audit Negara juga berlaku di bahagian lain dan seterusnya mengambil tindakan pembetulan memandangkan pengauditan yang dijalankan oleh Jabatan Audit Negara adalah berdasarkan kepada sampel dan skop tertentu;
- b. jabatan/agensi negeri perlu mempertingkatkan keberkesanan fungsi Unit Audit Dalam (UAD). Antaranya adalah dengan memastikan anggota UAD mendapat latihan dan bimbingan yang secukupnya, perancangan audit tahunan disediakan supaya pengauditan dapat dilaksanakan mengikut keutamaan, penilaian dibuat secara objektif dan bebas bukan sahaja berkaitan dengan aspek kawalan dalaman malahan pengurusan risiko dan tadbir urus organisasi, melaporkan penemuan yang signifikan serta mengesyorkan cadangan yang memberi impak kepada organisasi; dan
- c. bagi memperbaiki tahap pengurusan kewangan, penglibatan Pegawai Pengawal/Ketua Jabatan perlu dipertingkatkan. Mereka perlu terlibat secara *hands on* dalam urusan tersebut.

**Ketua Audit Negara
Malaysia**

**Putrajaya
21 Oktober 2019**

LAMPIRAN

**LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI KELANTAN
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2018**

Laporan Mengenai Penyata Kewangan

Pendapat

Saya telah mengaudit Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan yang merangkumi Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2018, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut, dasar dan kaedah perakaunan yang signifikan dan nota kepada penyata kewangan seperti dinyatakan pada muka surat 2 hingga 24.

Pada pendapat saya, penyata kewangan ini memberikan gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada 31 Disember 2018 dan prestasi kewangan serta aliran tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut selaras dengan Akta Tatacara Kewangan 1957, Piawaian Perakaunan Kerajaan Malaysia dan *International Public Sector Accounting Standard (Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting)*.

Asas Kepada Pendapat

Saya telah melaksanakan pengauditan berdasarkan Akta Audit 1957 dan *The International Standards of Supreme Audit Institutions*. Tanggungjawab saya diuraikan selanjutnya di perenggan Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan dalam laporan ini. Saya percaya bahawa bukti audit yang diperoleh adalah mencukupi dan bersesuaian untuk dijadikan asas kepada pendapat saya.

Kebebasan dan Tanggungjawab Etika Lain

Saya adalah bebas daripada Kerajaan Negeri Kelantan dan telah memenuhi tanggungjawab etika lain berdasarkan *The International Standards of Supreme Audit Institutions*.

Maklumat Lain Selain Daripada Penyata Kewangan dan Laporan Juruaudit Mengenainya

Pendapat saya terhadap penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan tidak meliputi maklumat lain selain daripada Penyata Kewangan dan Laporan Juruaudit mengenainya dan saya tidak menyatakan sebarang bentuk kesimpulan jaminan mengenainya.

Tanggungjawab Pegawai Kewangan Negeri Terhadap Penyata Kewangan

Pegawai Kewangan Negeri bertanggungjawab terhadap penyediaan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan yang memberi gambaran benar dan saksama selaras dengan Akta Tatacara Kewangan 1957, Piawaian Perakaunan Kerajaan Malaysia dan *International Public Sector Accounting Standard (Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting)*. Pegawai Kewangan Negeri juga bertanggungjawab terhadap penetapan kawalan dalaman yang perlu bagi membolehkan penyediaan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan adalah bebas daripada salah nyata yang ketara sama ada disebabkan fraud atau kesilapan.

Semasa penyediaan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan, Pegawai Kewangan Negeri bertanggungjawab untuk menilai keupayaan Kerajaan Negeri Kelantan untuk beroperasi sebagai satu usaha berterusan, mendedahkannya jika berkaitan serta menggunakannya sebagai asas perakaunan.

Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan

Objektif saya adalah untuk memperoleh keyakinan yang munasabah sama ada penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan secara keseluruhannya adalah bebas daripada salah nyata yang ketara, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, dan mengeluarkan Laporan Juruaudit yang merangkumi pendapat saya. Jaminan yang munasabah adalah satu tahap jaminan yang tinggi, tetapi bukan satu jaminan bahawa audit yang dijalankan mengikut *The International Standards of Supreme Audit Institutions* akan sentiasa mengesan salah nyata yang ketara apabila ia wujud. Salah nyata boleh wujud daripada fraud atau kesilapan dan dianggap ketara sama ada secara individu atau agregat sekiranya boleh dijangkakan dengan munasabah untuk mempengaruhi keputusan ekonomi yang dibuat oleh pengguna berdasarkan penyata kewangan ini

Sebagai sebahagian daripada pengauditan mengikut *The International Standards of Supreme Audit Institutions*, saya menggunakan pertimbangan profesional dan mengekalkan keraguan profesional sepanjang pengauditan. Saya juga:

- a. Mengetahui pasti dan menilai risiko salah nyata ketara dalam penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, merangka dan melaksanakan prosedur audit yang responsif terhadap risiko berkenaan serta mendapatkan bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian untuk memberikan asas kepada pendapat saya. Risiko untuk tidak mengesan salah nyata ketara akibat daripada fraud adalah lebih tinggi daripada kesilapan, kerana fraud mungkin melibatkan pakatan, pemalsuan, ketinggalan yang disengajakan, representasi yang salah, atau mengatasi kawalan dalaman.
- b. Memahami kawalan dalaman yang relevan untuk merangka prosedur audit yang bersesuaian tetapi bukan untuk menyatakan pendapat mengenai keberkesanan kawalan dalaman Kerajaan Negeri Kelantan.
- c. Menilai kesesuaian dasar perakaunan yang diguna pakai, kemunasabahan anggaran perakaunan dan pendedahan yang berkaitan oleh Pegawai Kewangan Negeri.
- d. Membuat kesimpulan terhadap kesesuaian penggunaan asas perakaunan untuk usaha berterusan oleh Pegawai Kewangan Negeri dan berdasarkan bukti audit yang diperoleh, sama ada wujudnya ketidakpastian ketara yang berkaitan dengan peristiwa atau keadaan yang mungkin menimbulkan keraguan yang signifikan terhadap keupayaan Kerajaan Negeri Kelantan sebagai satu usaha berterusan. Jika saya membuat kesimpulan bahawa ketidakpastian ketara wujud, saya perlu melaporkan dalam Laporan Juruaudit terhadap pendedahan yang berkaitan dalam penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan atau, jika pendedahan tersebut tidak mencukupi, pendapat saya akan diubah. Kesimpulan saya dibuat berdasarkan bukti audit yang diperoleh sehingga tarikh Laporan Juruaudit.
- e. Menilai sama ada keseluruhan persembahan termasuk pendedahan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan memberi gambaran yang saksama.

Saya telah berkomunikasi dengan Pegawai Kewangan Negeri, antaranya mengenai skop dan tempoh pengauditan yang dirancang serta penemuan audit yang signifikan termasuk kelemahan kawalan dalaman yang dikenal pasti semasa pengauditan.

Laporan Mengenai Keperluan Perundangan dan Peraturan Lain

Berdasarkan keperluan Akta Tatacara Kewangan 1957, saya juga melaporkan bahawa pada pendapat saya, rekod perakaunan dan rekod lain yang dikehendaki Akta untuk disimpan oleh Kerajaan Negeri Kelantan telah disimpan dengan sempurna menurut peruntukan Akta.

Hai-hai Lain

Laporan ini diangkat untuk perkenan Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang Di-Pertuan Agong dan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan dan bukan untuk tujuan lain. Saya tidak bertanggungjawab terhadap pihak lain bagi kandungan laporan ini.

(DATO' NIK AZMAN NIK ABDUL MAJID)
KETUA AUDIT NEGARA
MALAYSIA

PUTRAJAYA
2 MEI 2019

LAMPIRAN II

PERNYATAAN PEGAWAI KEWANGAN NEGERI DAN BENDAHARI NEGERI

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan dan Nota kepada Penyata Kewangan disediakan :

- (a) mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting*; dan
- (b) dengan menyatukan maklumat kewangan daripada semua Jabatan Kerajaan Negeri Kelantan.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan dan Penyata Akaun Memorandum berserta Nota kepada Penyata Kewangan menunjukkan kedudukan yang benar dan saksama pada 31 Disember 2018.

Pada masa pernyataan ini ditandatangani, mengikut sebaik-baik pengetahuan kami, tidak wujud apa-apa keadaan yang boleh menjejaskan ketepatan dan kesahihan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri 2018.

DATO' AHMAD ROBERT BIN ABD RAHIM, D.P.S.K (Kelantan)
Pegawai Kewangan Negeri Kelantan
15 Januari 2019

ROSLAN BIN YAHYA
Bendahari Negeri Kelantan
15 Januari 2019

LAMPIRAN III

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN pada 31 Disember 2018

	<i>Nota</i>	<i>2018</i> <i>RM</i>	<i>2017</i> <i>RM</i>
WANG AWAM			
WANG TUNAI	3	68,215,076	58,745,552
PELABURAN	4	3,978,500	3,978,500
		72,193,576	62,724,052
DIPEGANG BAGI:			
KUMPULANWANG DISATUKAN			
AKAUN HASIL DISATUKAN	5	(676,314,476)	(716,769,764)
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	6	5,000,000	24,510,703
AKAUN AMANAH DISATUKAN	7	743,508,052	754,983,113
		72,193,576	62,724,052

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

LAMPIRAN IV

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI bagi tahun berakhir 31 Disember 2018

		<u>2018</u>		<u>2017</u>	
	<u>Nota</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>
TERIMAAN					
Hasil	5				
Hasil Cukai		123,909,091		96,892,708	
Hasil Bukan Cukai		348,656,669		329,707,894	
Terimaan Bukan Hasil		<u>114,377,783</u>	586,943,542	<u>154,727,466</u>	581,328,068
Pinjaman	6				
Dalam Negeri		<u>19,143,479</u>	19,143,479	<u>27,331,440</u>	27,331,440
Terimaan Modal	7				
Pelbagai Terimaan Modal		50,815,515		43,597,000	
Jualan Instrumen Kewangan		<u>0.00</u>	50,815,515	<u>0.00</u>	43,597,000
Terimaan Lain	3, 7				
Terimaan Amanah		<u>79,365,732</u>	79,365,732	<u>113,186,211</u>	113,186,211
Jumlah Terimaan			<u><u>736,268,268</u></u>		<u><u>765,442,719</u></u>

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI (sambungan)
bagi tahun berakhir 31 Disember 2018

		2018		2017	
	<i>Nota</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>
BAYARAN					
Perbelanjaan Mengurus	5				
Emolumen		168,609,043		176,133,796	
Perkhidmatan dan Bekalan		116,377,759		111,678,806	
Aset		13,894,131		10,342,244	
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap *		240,533,856		239,827,180	
Perbelanjaan Lain		<u>1,335,162</u>	540,749,951	<u>481,676</u>	538,463,702
Perbelanjaan Pembangunan	7				
Langsung		151,817,308		140,152,242	
Pinjaman		<u>6,555,000</u>	158,372,308	<u>6,776,200</u>	146,928,442
Perbelanjaan Modal					
Pembelian Instrumen Kewangan	4	<u>0.00</u>	0.00	<u>0.00</u>	0.00
Pinjaman					
Dalam Negeri	6	5,738,302		41,594,230	
Pinjaman kepada Agensi/Pindahan Kepada Akaun Amanah		<u>21,938,182</u>	27,676,484		41,594,230
Bayaran Lain					
Akaun Amanah	3, 7	<u>0.00</u>	0.00	<u>0.00</u>	0.00
Jumlah Bayaran			<u>726,798,744</u>		<u>726,986,374</u>
Tambahan / (Kurangan) Wang Tunai			9,469,524		38,456,345
Wang Tunai Pada 1 Januari			58,745,552		20,289,207
WANG TUNAI PADA 31 DISEMBER			<u>68,215,076</u>		<u>58,745,552</u>

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

* Tidak termasuk bayaran balik pinjaman

LAMPIRAN V

PENYATA PRESTASI KEWANGAN bagi tahun berakhir 31 Disember 2018

		<u>2018</u>		<u>2017</u>
	<u>Nota</u>	<u>Anggaran</u>	<u>Sebenar</u>	<u>Sebenar</u>
		<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>
HASIL	5	696,900,130	586,943,542	581,328,068
<u>Tolak:</u>				
Belanja Mengurus *	5	757,772,933	546,488,253	542,505,279
LEBIHAN/(KURANGAN) HASIL		(60,872,803)	40,455,289	38,822,789
<u>Tolak:</u>				
Belanja Pembangunan	7	312,138,130	158,372,308	146,928,442
LEBIHAN / (KURANGAN) KESELURUHAN		(373,010,933)	(117,917,020)	(108,105,653)
KURANGAN DIBIAYAI OLEH:				
Pinjaman	6		(2,794,703)	(10,221,213)
Pelbagai Terimaan Modal	7		50,815,515	43,597,000
Perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah			69,896,208	74,729,866
JUMLAH PEMBIAYAAN			117,917,020	108,105,653

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

* Belanja Mengurus termasuk bayaran balik pinjaman

LAMPIRAN VI**PENYATA AKAUN MEMORANDUM
pada 31 Disember 2018**

	<u>Nota</u>	<u>2018</u> RM	<u>2017</u> RM
MEMORANDUM ASET			
Pinjaman Boleh Dituntut	8	1,074,568,476	1,050,938,731
Pelaburan	8	7,172,142	7,156,262
MEMORANDUM LIABILITI			
Hutang Awam	9	1,435,294,707	1,421,419,925

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

**NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2018**

DASAR DAN KAEDAH PERAKAUNAN YANG SIGNIFIKAN

1. DASAR DAN PRINSIP PERAKAUNAN

Dasar dan prinsip perakaunan diguna secara konsisten dalam penyediaan penyata kewangan kecuali dinyatakan sebaliknya.

- a) Dasar perakaunan adalah tertakluk kepada undang-undang dan peraturan yang berkaitan dengan pengurusan perakaunan dan kewangan Kerajaan Negeri.
- b) Perakaunan Kerajaan Negeri adalah berasaskan Kumpulanwang Disatukan selaras dengan :
  - i) Perkara 97 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa segala hasil yang diterima kecuali Zakat, Fitrah, dan Baitulmal atau lain-lain hasil Agama Islam seumpamanya, dikumpulkan menjadi satu kumpulanwang.
  - ii) Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa tiada wang boleh dikeluarkan dari Kumpulanwang Disatukan melainkan diperuntukkan atau dibenarkan dengan cara lain oleh Dewan Undangan Negeri, kecuali untuk perbelanjaan tanggungan tertentu.
  - iii) Seksyen 7 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] memperuntukkan Kumpulanwang Disatukan dibahagi kepada Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.
- c) Kerajaan Negeri mengamalkan asas perakaunan tunai ubahsuai. Semua urus niaga bayaran dan terimaan diakaunkan apabila bayaran dibuat dan terimaan diperoleh dengan pengubahsuaian seperti berikut :
  - i) Bayaran bagi kerja yang telah dijalankan, bekalan dan perkhidmatan yang telah diterima sehingga 31 Disember tahun kewangan semasa boleh dibayar dalam bulan Januari tahun berikutnya dan dikenakan kepada peruntukan tahun kewangan semasa.
  - ii) Terimaan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai pejabat perakaunan pada 31 Disember tahun kewangan semasa merupakan wang tunai dalam perjalanan dan diakaunkan sebagai hasil tahun kewangan semasa.
  - iii) Mengakaun urus niaga bukan tunai tertentu seperti pindahan peruntukan daripada Akaun Hasil Disatukan ke Akaun Amanah Disatukan, Untung Rugi Pelaburan, Hapuskira Pinjaman Amanah, Penukaran Pinjaman Kepada Ekuiti dan seumpamanya.
- d) Entiti perakaunan terdiri daripada semua Jabatan Kerajaan Negeri.
- e) Tahun kewangan sebagaimana yang telah ditetapkan di bawah Seksyen 3 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61) adalah satu tempoh dua belas bulan yang berakhir pada 31 Disember setiap tahun.
- f) Mata wang yang digunakan dalam penyata kewangan ini adalah Ringgit Malaysia (RM). Urus niaga yang melibatkan mata wang asing telah ditukar kepada nilai setara RM berdasarkan kadar pertukaran Bank Negara Malaysia mengikut polisi yang ditetapkan.
- g) Penyata Kewangan disediakan mengikut asas yang sama dengan Anggaran Perbelanjaan bagi membolehkan perbandingan dibuat.
- h) Apabila berlaku perubahan ke atas persembahan atau klasifikasi butiran, angka perbandingan telah dinyatakan semula kecuali dinyatakan sebaliknya.
- i) Amaun telah dikenakan kepada Ringgit Malaysia (RM) yang terdekat yang mungkin memberi kesan perbezaan RM1 bagi beberapa butiran yang dinyatakan di antara Penyata Kewangan dengan Nota Kepada Penyata Kewangan.

2. PERSEMBAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Persembahan Penyata Kewangan dan nota yang disertakan bagi tahun 2018 telah dibuat penambahbaikan bagi memudahkan pemahaman dan penganalisan.

Penyata Prestasi Kewangan adalah penyata yang menunjukkan prestasi kewangan Kerajaan Negeri secara keseluruhan.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disedia mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61), Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard (IPSAS) - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting* mengandungi komponen berikut :

- a) Penyata Kedudukan Kewangan
- b) Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai
- c) Penyata Prestasi Kewangan
- d) Penyata Akaun Memorandum
- e) Nota Kepada Penyata Kewangan

3. WANG TUNAI

Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan.

Wang Tunai Dalam Bank terdiri daripada baki akaun semasa dan baki deposit di institusi kewangan. Pelaburan Deposit Dalam Negeri dalam tempoh tiga (3) bulan atau kurang berjumlah RM5,000,000 telah diklasifikasi sebagai Wang Tunai Dalam Bank selaras dengan para 1.2.3 *Cash Basis IPSAS*.

Wang Tunai Dalam Perjalanan menunjukkan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai Pejabat Perbendaharaan Negeri pada akhir tahun kewangan.

Wang Tunai Dalam Tangan merupakan Panjar Wang Runcit pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut :

	2018 RM	2017 RM
Wang Tunai Dalam Bank	67,943,254	58,557,623
Wang Tunai Dalam Perjalanan	195,822	111,928
Wang Tunai Dalam Tangan	76,000	76,000
JUMLAH WANG TUNAI	68,215,076	58,745,552

4. PELABURAN

Pelaburan terdiri daripada Pelaburan Kumpulanwang Amanah dan Pelaburan Am dan dinyatakan pada nilai kos.

Pelaburan Kumpulanwang Amanah ialah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulanwang Amanah selaras dengan arahan amanah Seksyen 9 dan suratcara amanah Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61) serta peraturan yang berkuatkuasa. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulanwang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulanwang Amanah.

Pelaburan Am juga merangkumi pelaburan daripada penukaran pinjaman kepada ekuiti pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018 Nilai Kos		2017 Nilai Kos	
	Pelaburan		Pelaburan	
	Kumpulanwang Amanah	Pelaburan Am	Kumpulanwang Amanah	Pelaburan Am
	RM	RM	RM	RM
Saham	0.00	3,978,500	0.00	3,978,500
JUMLAH PELABURAN		3,978,500		3,978,500

5. AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengakaun semua urus niaga terimaan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan selaras dengan Perkara 97 dan 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a) Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61).

Akaun Hasil Disatukan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018			2017	
	Anggaran	Sebenar		Sebenar	
	RM	RM	%	RM	%
			Anggaran		Anggaran
BAKI PADA 1 JANUARI		(716,769,764)		(755,592,553)	
HASIL					
Hasil Cukai	182,877,880	123,909,091	67.76	96,892,708	53.93
Hasil Bukan Cukai	355,583,700	348,656,669	98.05	329,707,894	107.04
Terimaan Bukan Hasil	158,438,550	114,377,783	72.19	154,727,466	103.64
Jumlah Hasil	696,900,130	586,943,542	84.22	581,328,068	91.26
PERBELANJAAN MENGURUS					
Emolumen	191,827,053	168,609,043	87.90	176,133,796	88.95
Perkhidmatan dan Bekalan	129,781,135	116,377,759	89.67	111,678,806	91.00
Aset	16,647,390	13,894,131	83.46	10,342,244	69.70
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	417,911,855	246,272,158	58.93	228,868,757	63.83
Perbelanjaan-perbelanjaan lain	1,605,500	1,335,162	83.16	481,676	22.09
Perbelanjaan Mengurus (sebelum pindahan)	757,772,933	546,488,253	72.12	527,505,279	75.76
Pindahan Lebihan Hasil ke Kumpulanwang Pembangunan		0.00		15,000,000	0.00
Pindahan Lebihan Hasil ke Kumpulanwang Amanah Bekalan Air		0.00		0.00	0.00
Jumlah Perbelanjaan Mengurus (selepas pindahan)	757,772,933	546,488,253	72.12	542,505,279	77.91
Lebihan/(Kurangan) bagi Tahun		40,455,289		38,822,789	
BAKI PADA 31 DISEMBER		(676,314,476)		(716,769,764)	

a) Hasil

Hasil diakaunkan secara jumlah kasar ke dalam Akaun Hasil kecuali diperuntukkan sebaliknya oleh mana-mana undang-undang.

Hasil mengikut penjenisannya bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	<i>Anggaran Asal</i>	<i>Anggaran Disemak</i>	<i>2018 Sebenar</i>	<i>2017 Sebenar</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>
			<i>% Anggaran</i>	<i>% Anggaran</i>
HASIL CUKAI				
Cukai Langsung	175,785,880	175,785,880	123,852,154	70.46
Cukai Langsung Lain	2,000	2,000	0.00	0.00
Pelbagai Cukai Tidak Langsung	7,090,000	7,090,000	56,937	0.80
Jumlah Hasil Cukai	182,877,880	182,877,880	123,909,091	67.76
HASIL BUKAN CUKAI				
Lesen Dan Permit	9,847,580	9,847,580	18,195,552	184.77
Perkhidmatan dan Bayaran Perkhidmatan	90,790,180	90,790,180	44,868,214	49.42
Perolehan daripada Jualan Barang-barang	236,507,800	236,507,800	254,301,921	107.52
Sewaan	608,210	608,210	482,893	79.40
Keuntungan Pembiayaan Dan Perolehan Daripada Simpanan/ Pelaburan	4,562,000	4,562,000	4,545,179	99.63
Denda Dan Hukuman	13,267,930	13,267,930	26,262,910	197.94
Jumlah Hasil Bukan Cukai	355,583,700	355,583,700	348,656,669	98.05
TERIMAAN BUKAN HASIL				
Pulangan Balik Perbelanjaan	44,938,530	44,938,530	29,785,679	66.28
Terimaan Daripada Agensi-Agensi Kerajaan Yang Lain	113,500,020	113,500,020	84,592,104	74.53
Jumlah Terimaan Bukan Hasil	158,438,550	158,438,550	114,377,783	72.19
JUMLAH HASIL	696,900,130	696,900,130	586,943,542	84.22

b) Perbelanjaan Mengurus

Perbelanjaan Mengurus terdiri daripada perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan dan Bekalan seperti berikut:

- i) Emolumen, barang-barang dan perkhidmatan
- ii) Pindahan seperti caruman kepada Kumpulanwang Pembangunan dan Kumpulanwang Bekalan Air
- iii) Peruntukan kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan Berkanun dan Syarikat Milik Kerajaan melalui pemberian dan pinjaman

Perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulanwang Disatukan mengikut undang-undang.

Perbelanjaan bagi Maksud Bekalan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulanwang Disatukan berdasarkan kelulusan Dewan Undangan Negeri selaras dengan Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan.

Bagi maksud perbelanjaan yang melebihi peruntukan, suatu Anggaran Tambahan telah dibentangkan di dalam Dewan Undangan Negeri pada 29 - 31 Oktober 2018 mengikut Peraturan (113) (1) daripada Peraturan-Peraturan dan Perintah Tetap Dewan.

Perbelanjaan Mengurus mengikut Maksud Perbelanjaan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018			
	Anggaran Asal RM	Anggaran Dipinda RM	Sebenar RM	% Anggaran
PERBELANJAAN TANGGUNGAN				
T. 01 Peruntukan Diraja	2,539,080	0.00	2,288,280	90.12
T. 02 Elaun Di Bawah Perlembagaan Dan Lain-Lain Elaun	320,000	0.00	125,900	39.34
T. 03 Pengetua Dewan	165,000	2,700	164,664	98.19
T. 04 Suruhanjaya Perkhidmatan Negeri	439,030	65,000	496,169	98.44
T. 05 Pampasan Pekerja	10	0.00	0.00	0.00
T. 06 Bayaran Atas Kira-Kira Hutang Kerajaan	6,000,000	0.00	5,738,302	95.64
T. 07 Majlis Perajaan Negeri dan Majlis Penasihat Raja	565,000	0.00	469,122	83.03
T. 08 Bayaran Pelbagai	10	0.00	0.00	0.00
T. 09 Perbendaharaan Negeri Kelantan	15,500,000	2,800,000	18,044,832	98.61
Jumlah Perbelanjaan Tanggungan	25,528,130	2,867,700	27,327,270	96.24

	2018			
	Anggaran	Anggaran		
	Asal RM	Dipinda RM	Sebenar RM	% Anggaran
PERBELANJAAN BEKALAN				
B. 01 Pejabat Sultan	24,684,000	6,040,000	29,597,234	96.33
B. 02 Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan	48,297,550	1,997,700	40,786,714	81.09
B. 03 Dewan Undangan Negeri	14,203,000	(478,200)	12,575,065	91.62
B. 04 Perkhidmatan Serbanika	75,240,000	(1,522,200)	65,883,556	89.37
B. 05 Pejabat Pengarah Tanah Dan Galian	10,986,050	0.00	8,921,552	81.21
B. 06 Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok	5,639,030	0.00	4,976,932	88.26
B. 07 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu	9,290,290	0.00	8,746,521	94.15
B. 08 Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang	4,956,520	0.00	4,504,947	90.89
B. 09 Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas	6,807,420	121,000	6,282,039	90.67
B. 10 Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh	5,579,240	0.00	4,854,352	87.01
B. 11 Pejabat Tanah Dan Jajahan Tanah Merah	5,533,580	0.00	4,823,482	87.17
B. 12 Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat	5,517,970	0.00	5,025,628	91.08
B. 13 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai	4,706,120	0.00	4,491,667	95.44
B. 14 Pejabat Tanah Dan Jajahan Gua Musang	5,098,570	0.00	4,481,706	87.90
B. 15 Pejabat Tanah Dan Jajahan Jeli	3,882,470	0.00	3,671,492	94.57
B. 16 Jabatan Perhutanan Negeri	15,626,440	3,655,343	15,493,670	80.35
B. 17 Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri	21,908,020	267,600	18,904,644	85.25
B. 18 Jabatan Pertanian Negeri	13,509,660	0.00	11,022,551	81.59
B. 19 Jabatan Kerja Raya Negeri	37,501,870	0.00	32,704,445	87.21
B. 20 Pejabat Mufti	2,128,630	0.00	1,786,677	83.94
B. 21 Jabatan Hal Ehwal Agama Islam	39,782,900	1,174,200	38,146,536	93.14
B. 22 Jabatan Kebajikan Masyarakat	29,889,850	0.00	24,902,995	83.32
B. 23 Pejabat Suruhanjaya Perkhidmatan Negeri	631,430	0.00	540,086	85.53
B. 24 Jabatan Perancang Bandar Dan Desa	2,956,310	0.00	2,557,228	86.50
B. 25 Pejabat Perbendaharaan Negeri	120,187,460	5,013,700	118,273,714	94.47
B. 26 Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	8,754,150	0.00	8,036,348	91.80
B. 27 Pejabat Pembangunan Negeri	25,658,010	0.00	23,779,890	92.68
B. 28 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kecil Lojing	635,340	0.00	619,980	97.58
B. 29 Jabatan Kehakiman Syariah Negeri	6,820,050	0.00	6,551,512	96.06
B. 30 Peruntukan Kepada Kumpulan Wang Terkanun	149,138,130	0.00	0.00	0.00
B. 31 Jabatan Perikanan Negeri	928,600	0.00	755,964	81.41
B. 32 Jabatan Air Negeri	5,377,760	0.00	4,532,092	84.27
B. 33 Jabatan Pendakwaan Syariah Negeri Kelantan	1,251,540	0.00	929,765	74.29
Jumlah Perbelanjaan Bekalan	713,107,960	16,269,143	519,160,984	71.18
PERBELANJAAN MENGURUS (sebelum pindahan)	738,636,090	19,136,843	546,488,253	72.12
PERBELANJAAN MENGURUS (selepas pindahan)			546,488,253	

Perbezaan di antara anggaran asal dengan anggaran dipinda dan di antara anggaran dipinda dengan perbelanjaan sebenar diterangkan di Laporan Bendahari Negeri.

Maklumat terperinci perbelanjaan mengurus dapat dirujuk di Lampiran 1 - Penyata Perbelanjaan Mengurus bagi tahun berakhir 31 Disember 2018.

6. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

Akaun Pinjaman Disatukan menunjukkan jumlah pinjaman yang diterima oleh Kerajaan Negeri daripada Kerajaan Persekutuan di bawah kuasa Undang-Undang Negeri. Perbelanjaan daripada akaun ini adalah terdiri daripada pinjaman balik kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun atau Syarikat Milik Kerajaan serta pindahan Kumpulanwang Pembangunan untuk tujuan perbelanjaan pembangunan.

Kesemua Amaun Pinjaman dipindahkan ke Kumpulanwang Pembangunan pada akhir tahun kecuali baki berjumlah RM5,000,000.00 yang merupakan pinjaman kepada Projek-Projek Bekalan Air Kelantan Sdn. Bhd. daripada Kerajaan Persekutuan.

	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
PINJAMAN		
Dalam Negeri		
Baki pada 1 Januari	24,510,703	38,508,116
Terimaan	19,143,479	27,331,440
Bayaran	(21,938,182)	(37,552,653)
PINDAHAN		
PINDAHAN KE		
Kumpulanwang Pembangunan	(16,716,000)	(3,776,200)
BAKI AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	5,000,000	24,510,703

7. AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan mengaun semua terimaan dan bayaran wang amanah mengikut kehendak undang-undang, akta-akta amanah, suratcara amanah, arahan amanah dan perjanjian. Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada Kumpulanwang Amanah Kerajaan, Kumpulanwang Amanah Awam dan Akaun Deposit.

Bagi Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan, sebahagian besar urus niaga semasa terdiri daripada urus niaga Akaun Penyelesaian. Akaun Penyelesaian ini mengaunkan urus niaga bagi Akaun Kawalan, Akaun Kena Bayar dan akaun seumpamanya yang tidak melibatkan terimaan atau bayaran sebenar.

Akaun Amanah Disatukan pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	<i>Baki pada 01.01.2018 (Debit)/Kredit RM</i>	<i>Debit RM</i>	<i>Kredit RM</i>	<i>Baki pada 31.12.2018 (Debit)/Kredit RM</i>
KUMPULANWANG AMANAH KERAJAAN				
Kumpulanwang Pembangunan	(699,036,244)	158,372,308	67,531,515	(789,877,037)
Kumpulanwang Bekalan Air	(87,771,528)	0.00	0.00	(87,771,528)
Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan	1,018,008,141	498,920,250	553,324,937	1,072,412,828
<i>Jumlah Kumpulanwang Amanah Kerajaan</i>	231,200,369	657,292,559	620,856,452	194,764,262
KUMPULANWANG AMANAH AWAM				
Kumpulanwang Amanah Awam	92,066,278	8,215,141	25,134,435	108,985,572
<i>Jumlah Kumpulanwang Amanah Awam</i>	92,066,278	8,215,141	25,134,435	108,985,572
AKAUN DEPOSIT				
Deposit Am	431,716,467	160,018,441	168,060,193	439,758,219
<i>Jumlah Akaun Deposit</i>	431,716,467	160,018,441	168,060,193	439,758,219
JUMLAH AKAUN AMANAH DISATUKAN	754,983,113	825,526,141	814,051,080	743,508,052

a) Kumpulanwang Amanah Kerajaan

Kumpulanwang Amanah Kerajaan mengaakun terimaan dari peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Kumpulanwang Amanah Kerajaan terdiri daripada Kumpulanwang Pembangunan, Kumpulanwang Amanah Bekalan Air dan Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan.

- i) Kumpulanwang Pembangunan mengaakun terimaan dan bayaran pembangunan seperti yang diperuntukkan oleh Akta Kumpulanwang Pembangunan 1966 (Akta 406).

Terimaan utama bagi Kumpulanwang ini terdiri daripada Pemberian Kerajaan Persekutuan iaitu Pemberian Pertambahan Hasil dan Pemberian Berdasarkan Tahap Pembangunan Ekonomi, Infrastruktur dan Kesejahteraan Hidup, pinjaman yang diberi oleh Kerajaan Persekutuan untuk maksud pembangunan dan caruman atau pindahan dari Akaun Hasil Disatukan.

Bayaran Kumpulanwang ini adalah perbelanjaan pembangunan secara langsung atau pinjaman.

Kumpulanwang Pembangunan pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
BAKI PADA 1 JANUARI	(699,036,244)	(599,481,002)
TERIMAAN		
Pindahan daripada Akaun Pinjaman Disatukan	16,716,000	3,776,200
Pindahan daripada Akaun Hasil Disatukan	0.00	15,000,000
Pemberian Pertambahan Hasil Bhagaian II	22,218,515	0.00
Pemberian Tahap Pembangunan, Ekonomi Dan Kesejahteraan Hidup	28,597,000	28,597,000
Jumlah Terimaan	67,531,515	47,373,200
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	(151,817,308)	(140,152,242)
Pinjaman	(6,555,000)	(6,776,200)
Jumlah Bayaran	(158,372,308)	(146,928,442)
Lebihan/(Kurangan)	(90,840,793)	(99,555,242)
BAKI KUMPULANWANG PEMBANGUNAN PADA 31 DISEMBER	(789,877,037)	(699,036,244)

Maklumat terperinci perbelanjaan pembangunan dapat dirujuk di Lampiran 2 - Penyata Perbelanjaan Pembangunan bagi tahun berakhir 31 Disember 2018.

- ii) Sumber kewangan Kumpulanwang Amanah Bekalan Air merupakan pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan.

Kumpulanwang Amanah Bekalan Air pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
BAKI PADA 1 JANUARI		
TERIMAAN		
Pindahan Dari Akaun Hasil Disatukan		
Bekalan Air	0.00	0.00
Jumlah Terimaan	0.00	0.00
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	0.00	0.00
Pinjaman	0.00	0.00
Jumlah Bayaran	0.00	0.00
Lebihan/(Kurangan)		
BAKI KUMPULANWANG AMANAH BEKALAN AIR PADA 31 DISEMBER	(87,771,528)	(87,771,528)

- iii) Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan terdiri daripada Akaun Penyelesaian, Akaun Pinjaman, Kumpulanwang Luar Jangka, Akaun Kena Bayar dan Pelbagai Kumpulanwang yang ditubuhkan melalui enakmen yang diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri, iaitu di bawah Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Penubuhan Kumpulanwang ini adalah untuk membolehkan Kerajaan menyalurkan peruntukan ke satu tabung untuk sesuatu tujuan. Sebahagian daripada Kumpulanwang ini pula merupakan Kumpulanwang pusingan manakala yang lain adalah bayaran langsung.

Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
AKAUN PENYELESAIAN		
Akaun Penyelesaian Cek Terbatat	4,988,011	6,032,512
Akaun Pendahuluan Daripada Kerajaan Persekutuan	399,500,000	364,000,000
Jumlah Akaun Penyelesaian	404,488,011	370,032,512

AKAUN PINJAMAN

Pinjaman Perumahan ADUN
 Pendahuluan Membeli Kenderaan
 Pendahuluan Pembiayaan Komputer
 Pendahuluan Diri Pelbagai
 Pendahuluan Diri Pegawai Kerajaan

Jumlah Akaun Pinjaman

2,432,285	2,350,696
3,378,985	3,870,597
1,333,054	1,306,146
1,455,001	1,252,841
416,399	406,792
9,015,723	9,187,072

KUMPULANWANG LUAR JANGKA

Kumpulanwang Belanja Luar Jangka

Jumlah Kumpulanwang Luar Jangka

6,000,000	6,000,000
6,000,000	6,000,000

PELBAGAI KUMPULANWANG

Kumpulanwang Penyelenggaraan Jalan Negeri (KAPJN)
 Kumpulanwang Simpanan Kerabat DiRaja

Jumlah Pelbagai Kumpulanwang

647,249,541	623,816,428
521,807	521,807
647,771,347	624,338,235

AKAUN KENA BAYAR

Akaun Kena Bayar

Jumlah Pelbagai Kumpulanwang

5,137,746	8,450,321
5,137,746	8,450,321

JUMLAH PELBAGAI KUMPULANWANG AMANAH KERAJAAN

1,072,412,828	1,018,008,141

b) Kumpulanwang Amanah Awam

Kumpulanwang Amanah Awam mengaun terimaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut akta khas atau Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Kumpulanwang Amanah Awam terdiri daripada Amanah Am yang diwujudkan di bawah Seksyen 9 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Sumber Kewangan Kumpulanwang ini adalah daripada sumbangan Syarikat Swasta atau orang ramai untuk tujuan tertentu.

Kumpulanwang Amanah Awam yang matan bagi setiap Kumpulanwang Amanah Awam pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut :

AMANAHA AWAM	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan <i>Jumlah Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan</i>	235,296	257,359
Jabatan Pengarah Tanah Dan Galian <i>Jumlah Jabatan Pengarah Tanah Dan Galian</i>	9,486,204	9,417,664
Jabatan Perhutanan Negeri <i>Jumlah Jabatan Perhutanan Negeri</i>	83,295,584	68,132,383
Jabatan Hal Ehwal Agama Islam <i>Jumlah Jabatan Hal Ehwal Agama Islam</i>	11	11
Pejabat Perbendaharaan Negeri <i>Jumlah Pejabat Perbendaharaan Negeri</i>	9,218,591	10,788,985
Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri <i>Jumlah Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri</i>	118,893	77,147
Pejabat Pembangunan Negeri <i>Jumlah Pejabat Pembangunan Negeri</i>	6,565,466	3,328,301
Jabatan Kehakiman Syariah Negeri <i>Jumlah Jabatan Kehakiman Syariah Negeri</i>	65,527	64,427
JUMLAH KUMPULAN WANG AMANAHA AWAM	108,985,572	92,066,278

c) Akaun Deposit

Akaun Deposit mengaunkan wang yang diterima khusus bagi sesuatu maksud di bawah mana-mana undang-undang atau mengikut perjanjian. Akaun Deposit terdiri daripada Deposit Am, Deposit Pengambilanbalik Tanah dan Deposit Perumahan Awam Kos Rendah.

Akaun Deposit yang matan bagi setiap kategori Deposit pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
DEPOSIT AM		
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan		
<i>Deposit Pejabat Setiausaha Kerajaan</i>	30,000	29,400
<i>Deposit Wang Jaminan PerlaksanaanPerumahan SUK</i>	193,018	193,018
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Projek UPEN</i>	735,000	649,000
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Pejabat Setiausaha Kerajaan</i>	421,625	503,250
Pejabat Pengarah Tanah Dan Galian	34,544,092	30,271,124
Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok	5,770,975	6,044,855
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu	6,720,044	5,927,928
Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang	4,203,086	4,309,503
Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas	8,409,592	9,609,763
Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	13,869	24,552
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh</i>	5,025,135	6,164,231
Pejabat Tanah Dan Jajahan Tanah Merah	12,227,196	12,959,425
Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat	1,997,067	2,710,625
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai	27,095,528	28,842,842
Pejabat Tanah Dan Jajahan Gua Musang	74,116,395	79,698,556
Pejabat Tanah Dan Jajahan Jeli	16,874,230	18,120,068
Jabatan Perhutanan Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	2,487	2,487
<i>Jabatan Perhutanan Negeri</i>	185,394,847	182,483,187
Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	76,952	61,865
Jabatan Pertanian Negeri		
<i>Jabatan Pertanian Negeri</i>	1,750	500

	2018 (Debit)/Kredit RM	2017 (Debit)/Kredit RM
Jabatan Kerja Raya Negeri		
Deposit bagi Agensi Utiliti yang terlibat dengan kerja-kerja jalan tanpa pengetahuan JKR	494,694	300,000
Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Jabatan Kerja Raya Negeri	3,142,602	2,709,505
	3,607,857	3,259,491
Pejabat Perbendaharaan Negeri		
Perbendaharaan Negeri Kelantan	3,000	2,500
Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan	25,983	55,383
Pejabat Pembangunan Negeri		
Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan	482,526	560,515
Jabatan Kehakiman Syariah Negeri		
Deposit Perintah Bersaling	1,000	2,000
Mahkamah Rendah Syariah Bachok	1,000	10,530
Mahkamah Rendah Syariah Gua Musang	4,800	4,800
Mahkamah Rendah Syariah Kota Bharu	68,246	58,216
Mahkamah Rendah Syariah Kuala Krai	3,900	41,220
Mahkamah Rendah Syariah Machang	21,600	25,600
Mahkamah Rendah Syariah Pasir Mas	9,380	6,280
Mahkamah Rendah Syariah Pasir Puteh	10,150	11,350
Mahkamah Rendah Syariah Tanah Merah	47,870	46,970
Mahkamah Rendah Syariah Tumpat	36,260	39,760
Mahkamah Tinggi Syariah	14,500	16,500
Pejabat Perikanan Negeri		
Deposit Pejabat Perikanan Pasir Puteh	60,000	60,000
Pejabat Perikanan Bachok	1,393,476	1,393,476
Pejabat Perikanan Kota Bharu	145,529	145,529
Pejabat Perikanan Tumpat	117,238	120,438
Jabatan Air Negeri Kelantan	155,822	158,852
Jumlah Deposit Am	393,700,319	391,502,160
DEPOSIT PENGAMBILAN BALIK TANAH		
Pejabat Tanah Dan Galian	12,069,568	9,400,275
Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok	24,218	21,027
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu	25,676,255	20,572,749
Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang	114,040	0.00
Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas	87,385	103,885
Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh	1,269,070	0.00
Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat	4,457,151	2,460,151
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai	1,109,103	1,250,000
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kecil Lojing	1,000,000	0.00
Jumlah Deposit Pengambilan Balik Tanah	45,806,791	33,808,088

DEPOSIT PERUMAHAN AWAM KOS RENDAH

Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan

<i>Deposit Sewa Rumah Transit Panji</i>	31,980	33,980
<i>Deposit Harga Rumah Awam Kos Rendah Gaal, Pasir Puteh</i>	16,501	33,001
<i>Rumah Awam Kos Rendah Padang Tembak, Pengkalan Chepa</i>	8,376	8,376
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bachok I dan II</i>	2,052	2,052
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bachok III</i>	2,388	2,388
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bandar Pasir Puteh</i>	10,560	10,860
<i>Rumah Awam Kos Rendah Banggol Kulim</i>	11,848	11,848
<i>Rumah Awam Kos Rendah Batu 3 Jalan Pahi, Kuala Krai</i>	6,246	6,246
<i>Rumah Awam Kos Rendah Batu II Tanah Merah</i>	5,200	6,100
<i>Rumah Awam Kos Rendah Binjai Manis</i>	5,130	5,130
<i>Rumah Awam Kos Rendah Buluh Kubu</i>	4,551	4,839
<i>Rumah Awam Kos Rendah Chabang Empat</i>	5,980	5,980
<i>Rumah Awam Kos Rendah Cherang Ruku</i>	4,925	4,925
<i>Rumah Awam Kos Rendah Geting</i>	3,840	4,320
<i>Rumah Awam Kos Rendah Gua Musang</i>	12,720	12,720
<i>Rumah Awam Kos Rendah Jalan Joh Machang</i>	9,440	9,920
<i>Rumah Awam Kos Rendah Ju Bakar Tumpat</i>	8,640	8,800
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kampung Dangar</i>	8,123	8,123
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kampung Lati</i>	9,760	9,920
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kandis</i>	6,264	6,264
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kok Lanas</i>	4,380	4,620
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kusial Baru</i>	9,600	9,600
<i>Rumah Awam Kos Rendah Limau Hantu</i>	5,440	5,600
<i>Rumah Awam Kos Rendah Manal Jaya</i>	2,810	2,810
<i>Rumah Awam Kos Rendah Padang Selising</i>	4,525	4,525
<i>Rumah Awam Kos Rendah Panyit</i>	1,105	1,105
<i>Rumah Awam Kos Rendah Perupok</i>	510	510
<i>Rumah Awam Kos Rendah SPKA Jalan Joh</i>	3,866	3,866
<i>Rumah Awam Kos Rendah Selising</i>	6,240	6,400
<i>Rumah Awam Kos Rendah Semut Api</i>	522	1,002
<i>Rumah Awam Kos Rendah Sungai Durian</i>	4,920	4,920
<i>Rumah Awam Kos Rendah Temangan</i>	2,800	2,800
<i>Rumah Pangsa Kampung Sireh</i>	212	78
<i>Rumah Teres Kayu Jalan Hamzah</i>	23,895	23,895
<i>Rumah Teres Kayu Wakaf Mek Zainab</i>	5,760	5,760

Jumlah Deposit Perumahan Awam Kos Rendah

JUMLAH AKAUN DEPOSIT

2018
(Debit)/Kredit
RM

2017
(Debit)/Kredit
RM

31,980	33,980
16,501	33,001
8,376	8,376
2,052	2,052
2,388	2,388
10,560	10,860
11,848	11,848
6,246	6,246
5,200	6,100
5,130	5,130
4,551	4,839
5,980	5,980
4,925	4,925
3,840	4,320
12,720	12,720
9,440	9,920
8,640	8,800
8,123	8,123
9,760	9,920
6,264	6,264
4,380	4,620
9,600	9,600
5,440	5,600
2,810	2,810
4,525	4,525
1,105	1,105
510	510
3,866	3,866
6,240	6,400
522	1,002
4,920	4,920
2,800	2,800
212	78
23,895	23,895
5,760	5,760
251,108	273,282
439,758,219	431,716,467

8. MEMORANDUM ASET

Memorandum Aset menunjukkan sebahagian aset kewangan kerajaan iaitu Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan yang dikenakan kepada perbelanjaan mengurus atau pembangunan, tetapi tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Pinjaman Boleh Dituntut

Pinjaman Boleh Dituntut adalah baki pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun, dan Syarikat Milik Kerajaan yang mana sumber-sumber ini adalah terdiri daripada Sumber Negeri dan Sumber Persekutuan yang dipinjamkan balik oleh Kerajaan Negeri kepada agensi-agensi berkenaan.

Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	<i>Baki Belum Selesai pada</i>	
	<i>2018</i>	<i>2017</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>
Badan-Badan Berkanun		
Sumber Negeri	13,000,000	13,000,000
Sumber Persekutuan	188,662,388	188,712,388
Pihak Berkuasa Tempatan		
Sumber Negeri	8,690,907	6,572,079
Sumber Persekutuan	7,422,501	7,799,767
Syarikat		
Sumber Persekutuan	856,792,679	834,854,497
<i>Jumlah Pinjaman Boleh Dituntut (Sumber Negeri)</i>	21,690,907	19,572,079
<i>Jumlah Pinjaman Boleh Dituntut (Sumber Persekutuan)</i>	1,052,877,569	1,031,366,653
JUMLAH PINJAMAN BOLEH DITUNTUT	1,074,568,476	1,050,938,731

Maklumat terperinci Pinjaman Boleh Dituntut dapat dirujuk di Lampiran 3 - Penyata Akaun Memorandum Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2018.

(b) Pelaburan

Pelaburan adalah pegangan ekuiti dalam syarikat dan lain-lain.

Pelaburan pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	<i>Nilai Kos</i>	
	<i>2018</i>	<i>2017</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>
Pelaburan Am		
Saham	4,865,000	4,865,000
Pelaburan	2,307,142	2,291,262
JUMLAH PELABURAN	7,172,142	7,156,262

Maklumat terperinci Pelaburan dapat dirujuk di Lampiran 4 - Penyata Akaun Memorandum Pelaburan pada 31 Disember 2018.

9. MEMORANDUM LIABILITI

Memorandum Liabiliti menunjukkan sebahagian liabiliti Kerajaan iaitu Hutang Awam yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Hutang Awam

Hutang Awam adalah terdiri daripada baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan. Ini termasuklah jumlah pinjaman yang diterima untuk dipinjamkan balik kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun dan Syarikat Milik Kerajaan Negeri serta untuk membiayai perbelanjaan pembangunan dan projek Perumahan Awam Kos Rendah.

Maklumat terperinci Hutang Awam dapat dirujuk di Lampiran 5 - Penyata Akaun Memorandum Hutang Awam pada 31 Disember 2018.

Hutang Awam pada 31 Disember 2018 adalah seperti berikut:

	2018 RM	2017 RM
PINJAMAN		
Hutang Awam		
Pinjaman Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	260,002,225	260,770,218
Pinjaman Projek Bekalan Air*	855,792,956	843,204,477
Pinjaman Projek Syarikat Majaari Sdn. Bhd.	30,000,000	30,000,000
Pinjaman Projek Perumahan Awam Kos Rendah	56,403,714	58,219,322
Pinjaman Projek Sektor Pelbagai	233,095,812	229,225,908
JUMLAH HUTANG AWAM	1,435,294,707	1,421,419,925

*Kerajaan Negeri Kelantan masih mengambil kira amaun berjumlah RM554.52 juta sebagai baki hutang belum selesai sehingga perjanjian novasi di antara Kerajaan Persekutuan dan Pengurusan Aset Air Berhad (PAAB) dimuktamadkan walaupun semua *Conditions Precedent* di perjanjian utama telah dipatuhi sepenuhnya pada 12 Oktober 2016.

Jumlah hutang awam ini tidak termasuk Hutang Lebu Raya Rakyat. Sehingga 31 Disember 2018 Hutang Lebu Raya Rakyat berjumlah RM58.33 juta iaitu JK Construction and Consultancy Sdn. Bhd. sebanyak RM56.33 juta dan Teguh Kualiti Sdn. Bhd. sebanyak RM2.00 juta.

10. AKAUN BELUM TERIMA

Akaun Belum Terima pada 31 Disember 2018 adalah berjumlah RM134,373,144.23. Daripada jumlah tersebut sebanyak RM68,760,129.50 adalah daripada Denda Cukai Tanah.

The background features a teal grid pattern in the upper half. The lower half is composed of several overlapping, wavy, organic shapes in various shades of teal, blue, and grey, creating a layered, fluid effect.

AKRONIM

AKRONIM

AKSB	Syarikat Air Kelantan Sdn.Bhd.
AP 58(a)	Arahan Perbendaharaan 58(a)
BBN	Badan Berkanun Negeri
DUN	Dewan Undangan Negeri
EFT	<i>Electronic Funds Transfer</i>
FRS	<i>Financial Reporting Standards</i>
HLP	Hartanah, Loji dan Peralatan
IQSB	Infra Quest Sdn. Bhd.
iSPEKS	Sistem Perakaunan Akruan Kerajaan Negeri (iSPEKS)
ISSAI	<i>The International Standards of Supreme Audit Institutions</i>
MAI	Majlis Agama Islam
MAIK	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan
MDGM	Majlis Daerah Gua Musang
MDPM	Majlis Daerah Pasir Mas
MDT	Majlis Daerah Tumpat
MFRS	<i>Malaysian Financial Reporting Standards</i>
MMK	Majlis Mesyuarat Kerajaan
MPERS	<i>Malaysian Private Entities Reporting Standards</i>
MPKBBRI	Majlis Perbandaran Kota Bharu Bandar Raya Islam
MPSAS	<i>Malaysian Public Sector Accounting Standards</i>
PAAB	Pengurusan Aset Air Kelantan
PBT	Pihak Berkuasa Tempatan
PKINK	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan
PMBK	Perbadanan Menteri Besar Kelantan
PPAK	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan
PPLRNK	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan
RAKR	Rumah Awam Kos Rendah
RMMK	Rumah Mampu Milik Kelantan
WJP	Wang Jaminan Kerajaan
YAKIN	Yayasan Kelantan Darulnaim
YIK	Yayasan Islam Kelantan

DICETAK OLEH
PERCETAKAN NASIONAL MALAYSIA BERHAD
KUALA LUMPUR, 2019
www.printnasional.com.my
email: cservice@printnasional.com.my
Tel.: 03-92366895 Faks: 03-92224773

Jabatan Audit Negara
No. 15, Aras 1-5,
Persiaran Perdana, Presint 2
Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan,
62518 Putrajaya, Malaysia

